

РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

**ПРОГРАМ
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД
2010. ДО 2020. ГОДИНЕ
ЗА ПЕРИОД ОД 2011. ДО 2015.
ГОДИНЕ**

БЕОГРАД, 2011. године

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања
Министар др Оливер Дулић

Републичка агенција за просторно планирање
Директор проф. др Борислав Стојков

Радни тим из Републичке агенције за просторно планирање:

проф. др Борислав Стојков (генерални координатор)
др Синиша Тркуља (оперативни координатор)
Оливера Радоичић (комуникација са актерима)
мр Ђорђе Милић (пројектни задатак)
мр Александар Ђорђевић (графика)
Предраг Ковачевић (демографски индикатори просторног развоја)

Радни тим из Института за архитектуру и урбанизам Србије:

мр Омиљена Целебцић (индикатори просторног развоја)
др Љиљана Живковић (информациони систем)

Припрему програма прати и оцењује **Комисија за стручну контролу Програма имплементације Просторног плана**

Садржај

Глава I	
ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010. ДО 2020. ГОДИНЕ.....	6
1. О Просторном Плану Републике Србије	
2. Циљеви просторног развоја дефинисани Просторним планом	
Глава II	
О ПРОГРАМУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ	8
Глава III	
О СТРАТЕШКИМ ПРИОРИТЕТИМА.....	11
1. Стратешки приоритети у појединим територијалним целинама	
2. Одговорност за реализацију стратешких приоритета	
3. Финансијска средства и извори финансирања	
4. Динамика реализације стратешких приоритета	
5. Стратешки приоритети који нису детаљније разрађени у оквиру Програма имплементације	
6. Разрада Просторног плана Републике Србије плановима мањих територијалних јединица	
Глава IV	
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ.....	20
Глава V	
О ПОКАЗАТЕЉИМА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	47
Глава VI	
ДЕТАЉНИ ПРЕГЛЕД ГЛАВНИХ ПОКАЗАТЕЉА ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА СРБИЈЕ.....	54
Глава VII	
О ИНФОРМАЦИОНОМ СИСТЕМУ.....	116
1. Информациони систем за праћење и оцењивање просторног развоја Србије	
2. Развојни оквири	
3. Концептуално решење система праћења и оцењивања	
4. Акциони план	
5. Будући правци развоја	
Глава VIII	
КОНЦЕПТУАЛНО РЕШЕЊЕ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА ПРАЋЕЊА И ОЦЕЊИВАЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	125
Глава IX	
ОКВИРНИ МОДЕЛ ГОДИШЊЕГ ИЗВЕШТАЈА	160

УВОД

Усвајањем Закона о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10) правно је оснажена одредба члана 58. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09–исправка, 64/10-УС и 24/11) о обавези израде Програма имплементације Просторног плана Републике Србије (у даљем тексту: Програм). Истим законом дефинисана је обавеза израде Програма у року од једне године од дана ступања на снагу плана. Овај члан, заједно са чланом 59. истог закона, је обавезао обрађивача Програма и на сврху и садржај овог документа.

Програм је урађен поштујући све остале одредбе из закона а у активној сарадњи са свим актерима (надлежни органи, организације и институције) од којих зависи остварење планских решења односно стратешких приоритета и пројеката који би морали да буду у целини или делимично остварени у периоду до 2015. године. На овај начин се по први пут у Републици Србији отвара пут ка одговорном приступу остварењу најзначајнијег стратешко-развојног документа какав је Просторни план Републике Србије (у даљем тексту: ППРС), односно ка трајном праћењу и оцењивању извршења стратешких приоритета и пројеката, усвојених ППРС-ом, у после-планској фази.

Усвајањем Закона о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године, за разлику од досадашњег схватања, није завршен један велики и значајан посао већ тек почиње други, знатно већи и осетљивији посао свођења плана на тло стварности. Овај посао програмирања имплементације ће ради тога бити праћен другим, трајним послом извештавања Владе (члан 58. Закона о планирању и изградњи) односно Народне скупштине (члан 5. Закона о ППРС-у) о стању просторног развоја Републике Србије, односно о остварењу ППРС-а, планских решења и приоритета.

Програм је рађен према истој методолошкој матрици као и ППРС, обухватајући и укврштајући три кључне димензије развоја Републике Србије: еколошко-физичку, социјалну и економску. Ове три димензије су схваћене као предмет институционалне одговорности надлежних институција ради чега је први значајан корак у припреми Програма био идентификација надлежних институција и ступање са њима у контакт и активну сарадњу око конкретних пројеката односно стратешких приоритета у развоју Републике Србије и њених регионалних целина. Имајући у виду основну улогу ППРС-а као документа који у поступку израде врши координацију бројних интереса, уз истовремену оптимизацију коришћења територијалног капитала и потенцијала на регионалном нивоу, приликом израде Програма је вођено рачуна да интереси и капитал буду на тај начин усклађени да се обезбеди одрживост развоја Републике Србије. Ради тога је други значајан корак био излучивање и прецизно дефинисање стратешких приоритета односно пројеката за реализацију у првој фази у после-планском периоду. Како би Програм имао очекивану поузданост и ефективност након усвајања на седници Владе, сви наведени пројекти имају законодавни, економско-финансијски и организациони ослонац у постојећем институционалном систему и капацитетима Републике Србије, што је проверавано код сваког одабраног пројекта из Програма.

Приликом израде Програма јасно се указала чињеница да се планска решења па и стратешки приоритети налазе у позицији суочавања са могућностима промена, институционалних, социо-економских, финансијских и др, у периоду 2011. до 2015. године те да њихово остварење може да буде успорено или чак одложено ради тога. Велики број актера, са њиховим секторским плановима и програмима (који би, додуше, по Закону требало да буду усаглашени са ППРС-ом) усложњавају остварење бројних пројеката, поготово ако се узме у обзир могући недостатак хоризонталне координације међу њима.

Пошто планска решења представљају комплексан и мултифункционалан феномен, односно имају вишеструки утицај на одређене ресурсе или системе на територији Републике Србије, једнострани секторски приступ може да угрози мултифункционалност или функционисање система (нпр. река као ресурс не може да се посматра, планира или користи једнострано у корист једног сектора, већ увек усклађено са другим секторима за које иста река представља ресурс – екологија, енергетика, пољопривреда, снабдевање водом, туризам, итд). Ради тога је приликом припреме Програма било од посебног значаја утврдити хоризонталне везе између сектора који имају интерес око истог пројекта. Истовремено, значајно је било утврдити и вертикалне везе, од нивоа локалне самоуправе, регионалних целина, Републике Србије до нивоа Европе, код појединих пројеката, како би се обезбедила вертикална координација између различитих нивоа у спровођењу планских приоритета.

Програм рађен након доношења Закона о ППРС-у представља облик тзв. после-планске имплементације, чиме се на одређени начин контролишу планска решења и преиспитује њихова оправданост. На тај начин се отвара пут трајном планирању развоја Републике Србије који ће бити настављен израдом годишњих извештаја о стању просторног развоја Републике Србије. Први извештај ће бити упућен Влади крајем 2011. године и даље сваке године до 2015. године да би те године био рађен нови програм имплементације за период 2016-2020. године. Овим извештајима биће могуће да се констатују и неке потребе за изменом или допуном ППРС-а, које ће бити кумулиране до 2015. године, а касније до 2020. године. Измене и допуне, у зависности од тежине и акутности могу да буду извршене и палијативно, према Закону о ППРС-у од 2010. до 2020. године, или да буду агрегиране до израде новог ППРС-а 2020. године. У зависности од стабилности система промене ће бити мање или више интензивне, с тим што се рачуна на велику флексибилност ППРС-а који је отворио пут великом броју могућих решења и пројеката као и могућност флексибилнијег тумачења које ће према члану 75. Закона о планирању и изградњи да даје Републичка агенција за просторно планирање.

Доношењем Програма Република Србија улази у нову фазу рационализације развоја, усклађености и координације између сектора, ефективности у остварењу планских решења и транспарентности у погледу извршења створених и усвојених обавеза на највишем органу, Народној скупштини. Овим се потврђује и основни смисао израде ППРС-а као документа којим се утврђује основ интегралног развоја територије Републике Србије и њених регионалних целина. Евентуалне промене законодавства ће бити пажљиво праћене и регистроване са могућим утицајем на ППРС и Програм.

Глава I ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2010. ДО 2020. ГОДИНЕ

1. О Просторном Плану Републике Србије

Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10) усвојен је на предлог Владе, на седници Народне скупштине одржаној 23. новембра 2010. године, у складу са одредбама чл. 97, 99. и 105. Устава Републике Србије и ступио је на снагу 1. децембра исте године. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године, чини саставни део овог закона и основни је плански документ просторног планирања и развоја у Републици Србији.

Законски основ за доношење Закона о Просторном плану Републике Србије налази се у одредбама члана 35. став 1. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09–исправка, 64/10-УС и 24/11). Осим законом дефинисаног формално–правног основа посебни разлози због којих је припремљен нови ППРС су:

- промењено политичко, економско, социјално и еколошко окружење у односу на време доношења Просторног плана Републике Србије из 1996. године, како у самој Републици, тако и у Европи;
- нова инвентаризација и утврђивање чињеничног стања фактора просторног развоја Републике Србије, као и препознавање потенцијала, ограничења, могућности и препрека за даљи развој Републике Србије у целини или њених појединих делова (региона);
- неопходност дефинисања основног стратешког циља (визије) просторног развоја Републике Србије, као и оперативних циљева и задатака заштите, уређења и развоја простора/територије Републике Србије, као и функција које се у њему одвијају;
- препознавање праваца просторног развоја и установљење просторних импликација доминантних активности и процеса на територију Републике Србије;
- нужност дефинисања приоритетних активности (пројеката и програма) које је неопходно реализовати у наредном периоду, као и критеријума за остварење циљева којима ће се у фази спровођења мерити успешност и одговорност управе на различитим нивоима;
- потреба за повећањем степена хоризонталне (интегративна, међусекторска, трансгранична) и вертикалне (корелативна, хијерархична, условљена) координације просторног развоја Републике Србије и њених делова (региона);
- дефинисање мера, инструмената и политика спровођења, које ће довести до остваривања стратешких приоритета и допринети остваривости ППРС-а.

У ППРС-у је формулисана дугорочна визија просторног развоја Републике Србије у којој се предвиђа да држава буде територијално утврђена и регионално уравнотежена, одрживог економског раста и конкурентна, социјално кохерентна и стабилна, инфраструктурно опремљена и саобраћајно приступачна, очуваног и заштићеног природног и културног наслеђа, квалитетне животне средине, и функционално интегрисана у окружење.

2. Циљеви просторног развоја дефинисани Планом

Успостављањем новог планског оквира омогућиће се постепено приближавање визији просторног развоја Републике Србије кроз серију основних циљева, и то:

1) Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Територијалну кохезију треба разумети као резултат одрживог активирања целокупног капитала и потенцијала оних територијалних јединица које за то имају одговорност и капацитет. То истовремено значи и јачање „меког” капитала (институције, кадрови, стратешки планови, култура, образовање и сл.), нарочито у оним деловима Републике Србије који немају одговарајући капацитет. Социјална кохезија, као циљ просторног развоја означава напор ка смањењу разлика у степену развијености и јачању територијалне конкурентности Републике Србије као целине, али и њених регионалних подцелина. Овај циљ ће се достићи уз пуну законодавну и институционалну подршку политици уравнотеженог регионалног развоја, равномерне опремљености и доступности саобраћајној и техничкој инфраструктури, јавним службама и информацијама.

2) Регионална конкурентност и приступачност

Раст конкурентности ће бити омогућен развојем урбаних центара, односно центара развоја од националног и регионалног значаја, уз пуно активирање територијалних потенцијала и интензивније коришћење територијалног капитала на принципима одрживости. То захтева ефикасно спровођење свих транзиционих и реформских процеса који могу да активирају регионалне развојне потенцијале – људске, материјалне и природне – и допринесу да територија Републике Србије постане привлачна за инвестиције. Јачање надлежности и одговорности за квалитетнији и ефикаснији просторни развој јединица локалне самоуправе и регионалних целина, уз систематску подршку државе, треба да омогући у конкуренцији успех оних који повећавају продуктивност, смањују трошкове, јачају институције и инвестирају у образовање. Развојем и модернизацијом свих могућих видова инфраструктурних система биће унапређена приступачност регионалних целина.

3) Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Унапређење животне средине биће засновано на рационалном коришћењу природних ресурса, повећању енергетске ефикасности, уз коришћење обновљивих извора енергије и увођење чистијих технолошких решења (посебно енергетских и саобраћајних), темељном и ситематском чишћењу Републике Србије и принципу регионалног одлагања отпада, знатном смањењу негативних утицаја у урбаном и руралном окружењу, развојем зелених површина у градовима, пошумљавањем и уређењем предела и другим мерама које ће обезбедити здравији и удобнији живот, у складу са вишим стандардима у Европи.

4) Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео

Заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа чиниће основ идентитета Републике Србије и њених регионалних целина, али и основу будућег привредног/туристичког развоја. У складу са приоритетима просторног

развоја Републике Србије, биће потребно инсистирати на развоју мрежа вредних/заштићених природних и културних предела у складу са светским и европским стандардима и конвенцијама.

5) Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Функционално повезивање са регионима у окружењу, односно територијална сарадња Републике Србије, одвијаће се у складу са европским принципима прекограничне, транснационалне и интеррегионалне сарадње и представљаће важан задатак свих нивоа управе у остваривању просторне интеграције у европско окружење. Да би се то остварило, биће потребна јасна и константна политика, као и адекватан законодавни оквир који ће омогућити развој пројеката у складу са европским и националним фондовима. Међу темама које су од значаја за формулисање пројеката треба истаћи заштиту животне средине, заштиту и повезивање природног и културног наслеђа, развој техничке инфраструктуре и саобраћаја, пољопривреде, туризма и др.

Достизање визије просторног развоја, преко пет основних и низа оперативних циљева, замишљено је кроз реализацију стратешких приоритета развоја до 2014/15. године дефинисаних ППРС-ом. Програм имплементације утврђен Законом о планирању и изградњи и Законом о Просторном плану Републике Србије представља подршку реализацији стратешких приоритета, оквир за праћење и оцењивање реализације ППРС-а преко индикатора просторног развоја и изградњом и коришћењем информационог система за планирање и развој.

ППРС је методолошки заснован на усклађеном еколошком, економском, социјалном и институционалном развоју, што подразумева да се у свим областима и секторима дугорочно на бољи и одржив начин искористе територијални капитал и компаративне предности Републике Србије. У том смислу, и у складу са Законом о планирању и изградњи ППРС-ом је обухваћено 40 тема значајних за просторни развој Републике Србије. За сваку од ових четрдесет тема су дефинисани стратешки приоритети за период до 2014/15. године. Стратешки приоритети су дефинисани за овај програм имплементације закључно са крајем 2014. године односно до 2015. године.

Глава II

О ПРОГРАМУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

Програм имплементације је нови документ за спровођење просторних планова уведен чл. 58. и 59. Закона о планирању и изградњи из 2009. године.

Програм имплементације ППРС-а утврђује мере и активности за спровођење ППРС-а за раздобље од пет година. Програм доноси Влада, на предлог министарства надлежног за послове просторног планирања, у року од једне године од дана ступања на снагу ППРС-а. Орган надлежан за послове просторног планирања дужан је да органу који је донео Програм подноси годишње извештаје о остваривању просторног плана. Програм садржи нарочито:

- 1) приоритетне пројекте за остваривање просторног уређења;
- 2) динамику за уређење појединих просторних целина и приоритетних пројеката;
- 3) износе и изворе средстава за финансирање пројеката;
- 4) рок извршења пројеката;
- 5) одговорност за извршење пројеката;
- 6) показатеље за праћење промена стања у простору.

Имплементација је саставни део процеса просторног планирања. С обзиром да је просторно планирање млада дисциплина, у Републици Србији, претходно у Југославији, као и у многим другим државама, имплементација је најслабије развијен део планског процеса. До сада је велика пажња посвећена процесу израде планова. Иако ни процес израде планова није у потпуности уобличен, ипак је достигао довољан степен зрелости који омогућава да се већа пажња прида имплементацији. Разрада методологије планирања и покривеност целокупне територије плановима одлагали су усредсређивање на проблем фазе имплементације у планском процесу.

Ради бољег разумевања појам имплементације треба тумачити у изворном смислу као опремање плана инструментима, према латинској речи *implementum* са значењем алатка, за реализацију појединих планских решења.

Покривеност територије плановима на различитим нивоима је један од основних услова за успешну имплементацију. Неопходно је нагласити да је веома битан сегмент имплементације разрада планова већих територијалних јединица плановима мањих територијалних јединица. Без тог сегмента имплементација је непотпуна. Други сегмент имплементације је разрада и подршка реализацији стратешких приоритета тј. пројеката дефинисаних у просторним плановима. Трећи сегмент имплементације представља систем показатеља тј. индикатора просторног развоја који су значајни за праћење тј. мониторинг промена у простору са утицајем на његово коришћење, организацију и опремање. Четврти сегмент имплементације, карактеристичан за савремено доба, је изградња информационог система који постаје неопходан услов за квалитетно управљање простором и развојем у њему.

Имплементација у планским документима се спроводи на два начина:

- директно – планови у којима се кроз дефинисање намене земљишта, урбанистичку регулацију и зонирање утиче непосредно на распоред објеката, појава и активности у простору;

- индиректно – планови и други документи стратешког карактера у којима се имплементација спроводи кроз усклађивање секторских планских политика, идентификацију конфликта и интереса, њихово праћење и усклађивање.

Директна имплементација се спроводи кроз урбанистичке планове, као и просторне планове јединица локалне самоуправе (општине и градови) и просторне планове подручја посебне намене.

Индиректна имплементација се спроводи кроз ППРС и регионалне просторне планове, као и преко низа секторских стратегија. За индиректну имплементацију просторних планова је осмишљен документ који се у складу са Законом о планирању и изградњи назива Програм имплементације. С обзиром да је у Републици Србији предвиђена израда десет регионалних просторних планова за

које треба да се ради програм имплементације, као и за ППРС, предвиђена је израда укупно једанаест програма имплементације.

Имајући у виду да се програм имплементације ради за период од пет година, у периоду његовог важења предвиђена је израда годишњих извештаја о стању у простору у којима треба да се прати напредовање у реализацији стратешких приоритета као и промене у вредностима показатеља (индикатора) просторног развоја који у перспективи треба да омогуће територијалну перспекцију.

Хоризонтална координација интереса и активности различитих сектора и територија се односи на активности и актере истог нивоа управљања. С обзиром да је просторни план републике у питању, најчешће се ради о усклађивању активности и интереса институција на државном нивоу. За хоризонтално усклађивање тј. координацију потребна је комуникација између представника институција различитих сектора. Пожељна је такође и комуникација међу различитим секторима друштва – јавни, приватни и тзв. цивилни или невладин сектор.

Вертикална координација се односи на активности и интересе актера на различитим нивоима управљања – од међународног, преко државног, до регионалног и локалног. У вертикалној сарадњи је битан принцип супсидијарности који се односи на подршку мањим територијалним јединицама – локалној самоуправи, актерима на регионалном нивоу, приватном и невладином сектору, приликом заступања њихових интереса и остваривања њихових потреба.

Остваривање хоризонталне и вертикалне координације доприноси социјалној и територијалној кохезији, а остварује се кроз комуникацију и повезивање релевантних актера у областима њихових заједничких интереса. Сходно томе током израде ППРС-а и Програма је кроз низ активности (састанака, скупова, радионица, панела) остваривана хоризонтална и вертикална координација.

Програм наслеђује претходно неуспешан правни институт спровођења планских докумената – уговор о имплементацији. Уговор о имплементацији није заживео из бројних разлога, пре свега што је у пракси планирања протумачен са становишта уговорног права, односно облигационих односа. Са становишта правне науке уговор има обавезујући карактер за уговорне стране („уговори обавезују странке као и закон” - *lat. pacta dant leges*, односно да се „уговори морају поштовати” - *lat. pacta sunt servanda*). Саставни део уговора о имплементацији била је листа приоритета са процењеним средствима за реализацију. Истовремено, остала су недоречена питања правне легитимације Владе у својству потписника уговора о имплементацији, овлашћења за потписивање органа и посебних организација, јавних предузећа, установа и других институција, као и јавног и цивилног сектора. Посебно отворена питања су била месне и судске надлежности за реализацију уговора, уз истовремено непостојање „правног лека”, односно санкције за случај да се уговор о имплементацији не закључи. Све то је условило да уговор о имплементацији не заживи у пракси, укључујући и низ проблема у хоризонталној и вертикалној координацији, тако да је његова основна сврха – имплементација планских докумената остала институционално неорганизована и недоречена.

Глава III О СТРАТЕШКИМ ПРИОРИТЕТИМА

У ППРС-у је дефинисано око 300 стратешких приоритета просторног развоја за период до 2014. године. С обзиром на овако велики број стратешких приоритета за потребе Програма извршена је њихова подела у две групе: стратешки приоритети који су разрађени у складу са чланом 59. Закона о планирању и изградњи (представљени у табели 2. у првом делу Главе IV) и стратешки приоритети који нису разрађени из одређених разлога наведених у наставку ове главе (представљени у другом делу Главе IV). Разрада стратешких приоритета до 2014/15. године је рађена у сарадњи са релевантним актерима просторног развоја путем попуњавања аналитичких картица које имају следећу форму:

А. Приоритетна активност	
Стратешки приоритет	
Одељак ППРС-а	
Б. Одговорност за извршење пројекта	
Главна одговорност	
Хоризонтална сарадња	
Вертикална сарадња	
Могућности партнерства	
В. Финансијска средства	
Цена / вредност	
Извори финансирања	
Г. Динамика реализације	
Трајање пројекта	
Почетак	
Крај	
Фазе	
Д. Циљеви и показатељи	
Показатељ(и) на чију вредност утиче реализација приоритета	
Веза са циљем	
Ђ. Основни проблеми и изазови	
Изазови и проблеми	
Могућа решења	

Табела 1. Модел аналитичке картице за разраду стратешких приоритета ППРС-а

Табела сачињена на основу попуњених аналитичких картица се налази у Глави IV Програма, а синтетички приказ прикупљених података се налази у наставку овог текста. Попуњене аналитичке картице за детаљно разрађене стратешке приоритете ће бити постављене на интернет презентацији Републичке агенције за просторно планирање.

1. Присуство стратешких приоритета у појединим територијалним целинама

У складу са принципом равномерног регионалног развоја од посебног је значаја што равномернија заступљеност делова територије Републике Србије у реализацији стратешких приоритета. На основу карата територијално позиционираних стратешких приоритета могу се идентификовати изазови карактеристични за одређена подручја као и потенцијали у складу са стратешким приоритетима. Стратешки приоритети ППРС-а до 2014/15. године су представљени на три карте територијално позиционираних стратешких приоритета у следећој глави.

2. Одговорност за реализацију стратешких приоритета

На основу аналитичких картица стратешких приоритета идентификована је главна одговорност за њихову реализацију, као и одговорност институција на истом нивоу управљања (хоризонтална координација) и на другим нивоима управљања (вертикална координација).

Институције на државном нивоу које су укључене у реализацију појединих стратешких приоритета су Влада и њена министарства, Владине агенције и посебне организације, јавна предузећа, заводи и институти, научне институције и др.

Институције на регионалном нивоу укључене у реализацију појединих стратешких приоритета су: Влада АПВ и њени секретаријати, јавна предузећа, регионалне развојне агенције и др.

Институције на локалном нивоу укључене у реализацију појединих стратешких приоритета су: локалне самоуправе и јавна предузећа и дирекције.

Поред ових институција у рубрици партнерство су наведене друге домаће, стране или међународне јавне, приватне или институције невладиног тј. цивилног сектора укључене у реализацију стратешких приоритета.

3. Финансијска средства и извори финансирања

За спровођење ППРС-а користиће се расположива јавна средства из домаћих извора у складу са Законом о буџету (за текуће године у периоду предвиђеном овим програмом), као и друга расположива јавна средства – Национални инвестициони план, посебна јавна инвестициона средства из јавних инвестиционих фондова у складу са Законом о инвестиционим фондовима („Службени гласник РС”, бр. 46/06, 51/09 и 31/11). Осим јавних средстава биће обезбеђена и средства из других извора финансирања (донације, кредити, приватни фондови, концесије, ПРА и други међународни фондови и сл.).

У циљу благовременог планирања, програмирања и каснијег коришћења ових средстава, неопходно је да корисници ових средстава у складу са Законом о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 54/09, 73/10 и 101/10), поднесу благовремено годишње захтеве за коришћење средстава, као и одговарајуће трогодишње пројекције. Полазна основа за дефинисање потреба за коришћење ових средстава представљаће овај програм.

Европски фонд за земље кандидате и потенцијалне кандидате за Европску унију, међу којима је и Република Србија, зове се IPA са значењем на енглеском језику Инструмент за претприступну помоћ (Instrument for Pre-accession Assistance). Програм IPA има пет компоненти:

1. реформа институција,
2. прекогранична сарадња,
3. заштита животне средине,
4. развој инфраструктуре,
5. рурални развој.

Прве две компоненте су доступне свим државама обухваћеним програмом IPA док су преостале три компоненте доступне само државама које имају статус кандидата за чланство у Европској унији. Република Србија кроз низ пројеката учествује у програму IPA, а канцеларија за координацију се налази у Министарству финансија и обухвата програм транснационалне сарадње Југоисточна Европа, као и 6 пројеката прекограничне сарадње са свим суседним државама сем БЈР Македоније и Албаније ради заједничке границе са АП Косовом и Метохијом.

Поред европских фондова потенцијални међународни извори финансирања су и међународне институције као што су Светска банка, Међународни монетарни фонд, Европска банка за обнову и развој, Европска инвестициона банка и сл. као и програми мултилатералне и билатералне сарадње.

Приватно – јавно партнерство још увек није законом регулисано у Републици Србији. Може се очекивати да ће у периоду спровођења Програма ова материја бити законски регулисана.

4. Динамика реализације стратешких приоритета

Просторни план Републике Србије је израђен за десетогодишњи период 2010-2020. године у оквиру ког је предвиђена израда два програма имплементације за петогодишње периоде. На годишњем нивоу ће се радити извештаји о стању просторног развоја Републике Србије, односно спровођења ППРС-а. Просторни планови мањих територијалних јединица (просторни планови подручја посебне намене, регионални просторни планови, просторни планови јединица локалне самоуправе и урбанистички планови) треба да буду израђени до 2012. године, након чега ће се вршити измене и допуне тих планова, а првенствено њихова имплементација.

Систем показатеља (индикатора) просторног развоја и информациони систем за праћење и оцењивање доприносе квалитетнијој и ефикаснијој имплементацији ППРС-а и других планова, као и реализацији пројеката предвиђених у тим плановима. Динамика реализације пројеката у оквиру стратешких приоритета до 2014. године је приказана у табели 2.

Реализација стратешких приоритета ће бити праћена кроз годишње извештаје са циљем праћења развоја у простору. Праћење (мониторинг) динамике реализације ће допринети оцењивању (евалуацији) планских решења и потреби за њиховим преиспитивањем (ревизијом) уз подршку показатеља и информационог система. Постизање предвиђене динамике реализације ће зависити од квалитета сарадње одговорних институција и обезбеђивања финансијских средстава.

5. Стратешки приоритети који нису детаљније разрађени у оквиру Програма имплементације

С обзиром на велики број стратешких приоритета неки од њих нису детаљно разрађени у оквиру Програма имплементације као што је предложено чланом 59. Закона о планирању и изградњи. За то постоји неколико разлога. У зависности од тих разлога ова група стратешких приоритета сврстана је у осам категорија: смернице за планове мањих територијалних јединица, законска регулатива и усклађивање са европском и осталом међународном регулативом, приоритети условљени другим активностима, реализација кроз националне стратегије, започете активности, остварене активности, едукација и промоција, остали приоритети који су у индиректној вези са просторним развојем.

Недостајући закони или подзаконски акти су честа препрека у реализацији планских решење и ради тога често и сами представљају почетну фазу у реализацији планских решења. Поред доношења нових закона, често су довољне измене постојећих или њихово усклађивање с европском регулативом или међународним документима.

Реализација неких стратешких приоритета је условљена другим активностима и зависи од динамике тих активности, стога ће бити разрађени кроз годишње извештаје или кроз следећи програм имплементације.

У Републици Србији постоји преко 50 секторских националних стратегија у оквиру којих су детаљније разрађени и неки од стратешких приоритета из ППРС-а. Као примери се могу навести следеће стратегије: Стратегија биолошке резноврности Републике Србије од 2011. до 2018. године, Национална стратегија о старењу, Стратегија подстицања рађања, Стратегија за управљање миграцијама и Национална стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2011. до 2014. године.

Започете и остварене активности ће бити регистроване у оквиру годишњих извештаја о стању у простору. С обзиром да је овај Програм припремљен 2011. године, а плански период ППРС-а је од 2010. године, реализација неких стратешких приоритета је завршена или у завршној фази и не захтева додатна финансијска средства.

Едукација и промоција су активности предвиђене ППРС-ом у следећим областима: промоција ловства у земљи и иностранству, техничко и стручно јачање капацитета ради превентивне заштите од природних непогода и технолошких удеса, подизање свести о демографским питањима и унапређење система образовања, информисања и јавне свести о значају енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије.

Поред едукације и промоције из разних секторских области од посебног значаја је едукација и промоција у области просторног планирања као и развијање методологије просторног планирања, нарочито у областима одрживог развоја, имплементације, употребе информационо-комуникационих технологија, нових стандарда. Група за едукацију и пружање стручне помоћи у оквиру Републичке агенције за просторно планирање има значајну улогу у овим активностима путем организације јавних скупова, семинара, радионица, сарадење са локалним и будућим регионалним институцијама и подршку у изради планских докумената.

6. Разрада Просторног плана Републике Србије плановима мањих територијалних јединица

Предвиђено је да до 2012. године Република Србија буде у потпуности покривена просторно-планским документима (151 на локалном и 10 на регионалном нивоу). Сви просторни планови треба да буду у складу са ППРС-ом. Седам регионалних просторних планова је за подручје два или више управних округа и то:

- Мачвански и Колубарски,
- Подунавски и Браничевски,
- Борски и Зајечарски (Тимочка крајина),
- Јабланички и Пчињски (Јужно Поморавље),
- Моравички и Златиборски,
- Топлички, Нишавски и Пиротски (Топлица и Понишавље),
- Рашки, Расински, Поморавски и Шумадијски.

Преостала три регионална просторна плана су за АП Војводину, територију града Београда и северни део АП Косова и Метохије. За ових десет регионалних просторних планова је такође предвиђена израда програма имплементације који треба да буду у складу са Програмом имплементације ППРС с једне стране и да с друге стране буду детаљнији за територију коју обухватају (слика 1).

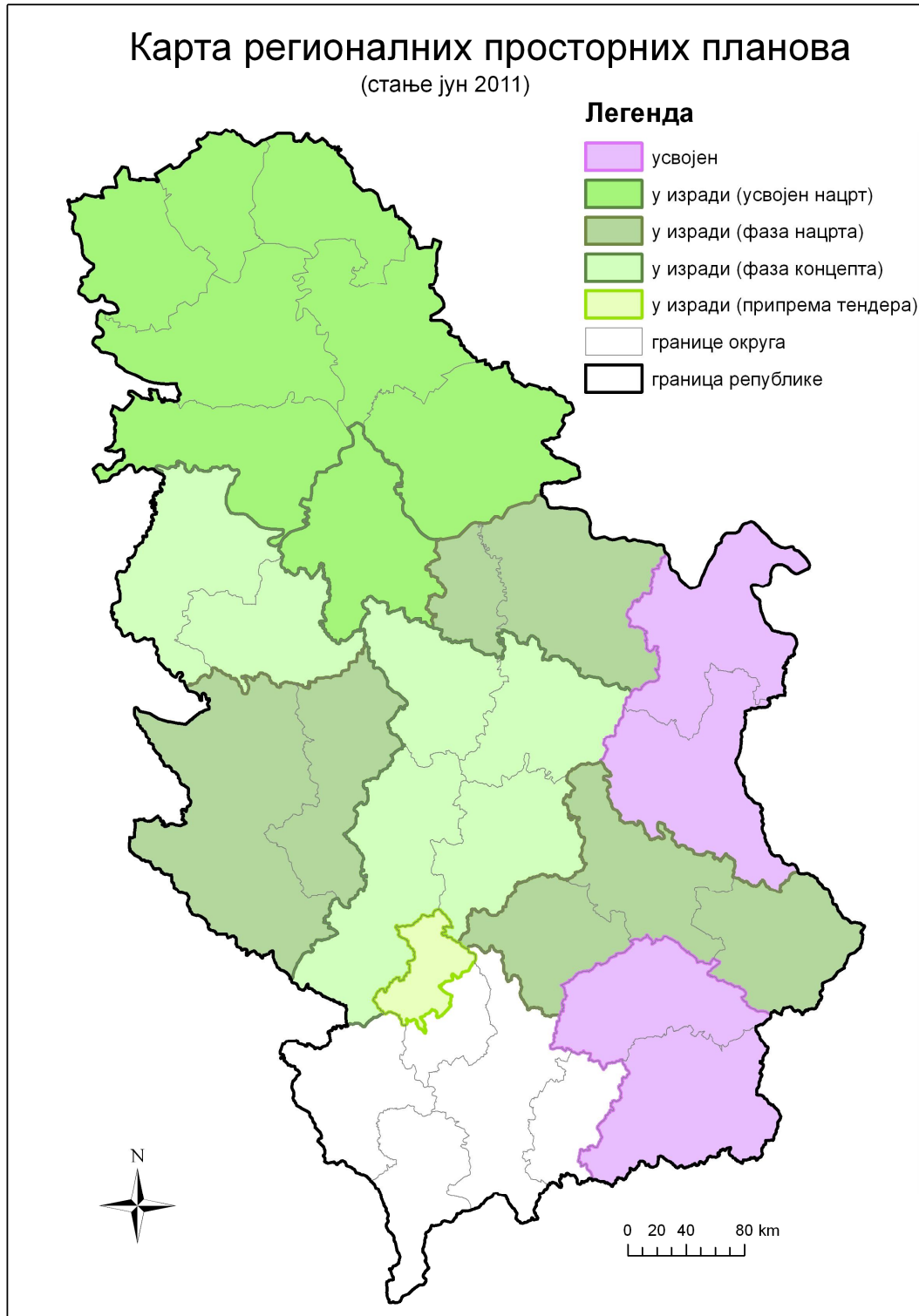
На територији читаве Републике Србије је предвиђена израда и просторних планова подручја посебне намене за инфраструктурне коридоре, водоакумулације, басене експлоатације минералних сировина, заштићена природна и културна добра и туристичка подручја. До краја 2010. године када је усвојен ППРС на снази је било 25 просторних планова и још толико је у изради 2011. године (слике 2. и 3.).

Просторни планови јединица локалне самоуправе се могу сврстати у три категорије и то 122 просторна плана општина, 22 просторна плана градова и 7 просторних планова београдских градских општина које нису обухваћене Генералним планом Београда. У јуну 2011. године је од укупно 151 просторног плана на локалном нивоу усвојено 15%, у завршној фази је 20%, у фази нацрта је 30%, у фази концепта је 15%, а у почетној фази или у фази усаглашавања са Законом из 2009. године (за просторне планове усвојене према Закону из 2003. године) је 20% просторних планова јединица локалне самоуправе (слика 4).

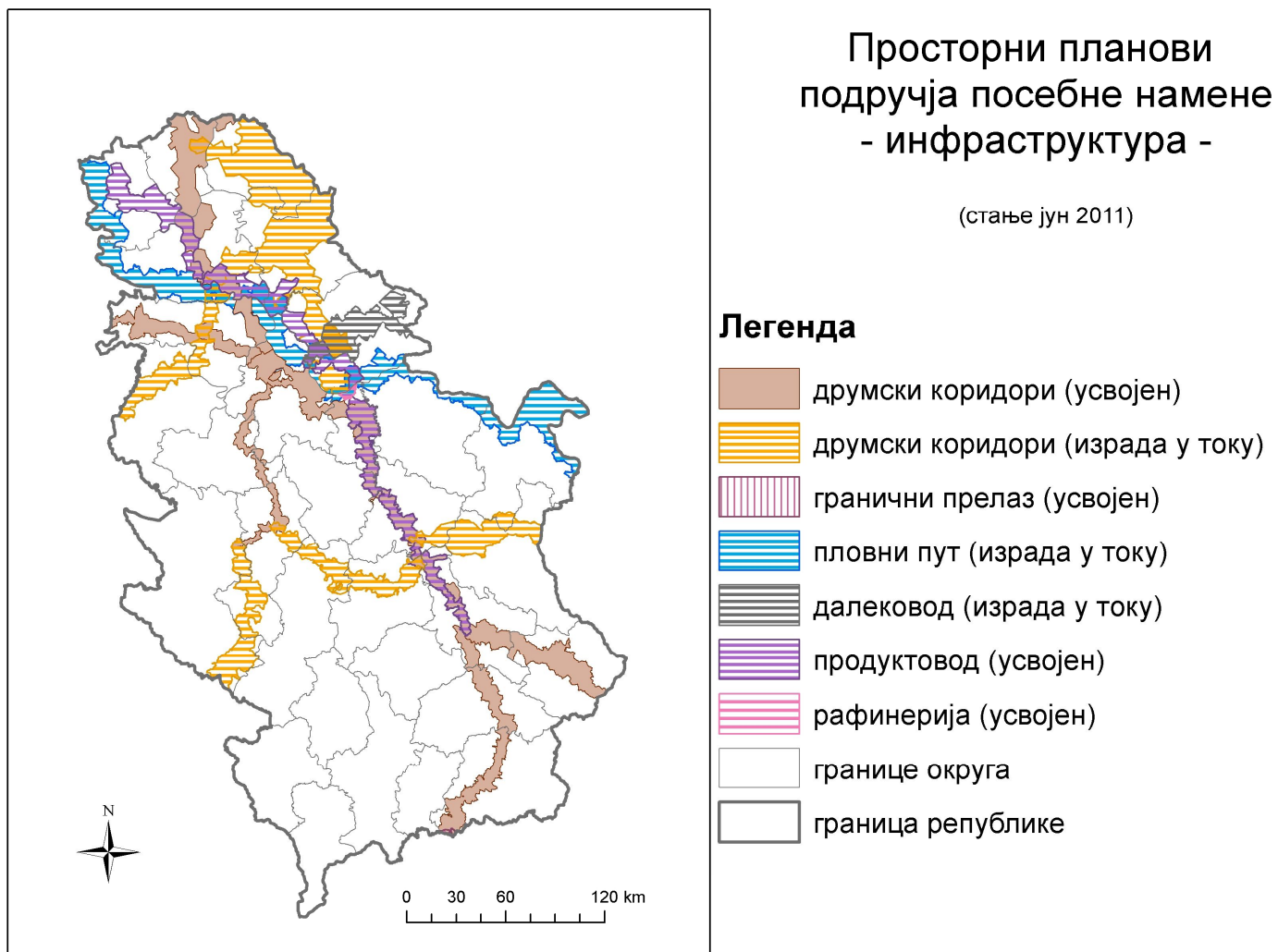
У Републици Србији је први Закон о регионалном развоју донет 2009. године („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 30/10), а Национална агенција за регионални развој је основана 2010. године. Из ППРС-а се могу издвојити три стратешка приоритета регионалног развоја за период до 2015. године:

- реализација Националног плана регионалног развоја за наступајући период као ажурирање Стратегије регионалног развоја која је била израђена за период од 2007. до 2012. године,
- формирање регионалних развојних агенција тј. развој активности постојећих регионалних развојних агенција и њихово умрежавање, наставак даљег унапређивања територијалне организације државе, у смеру даље децентрализације кроз активности Националног савета за децентрализацију.

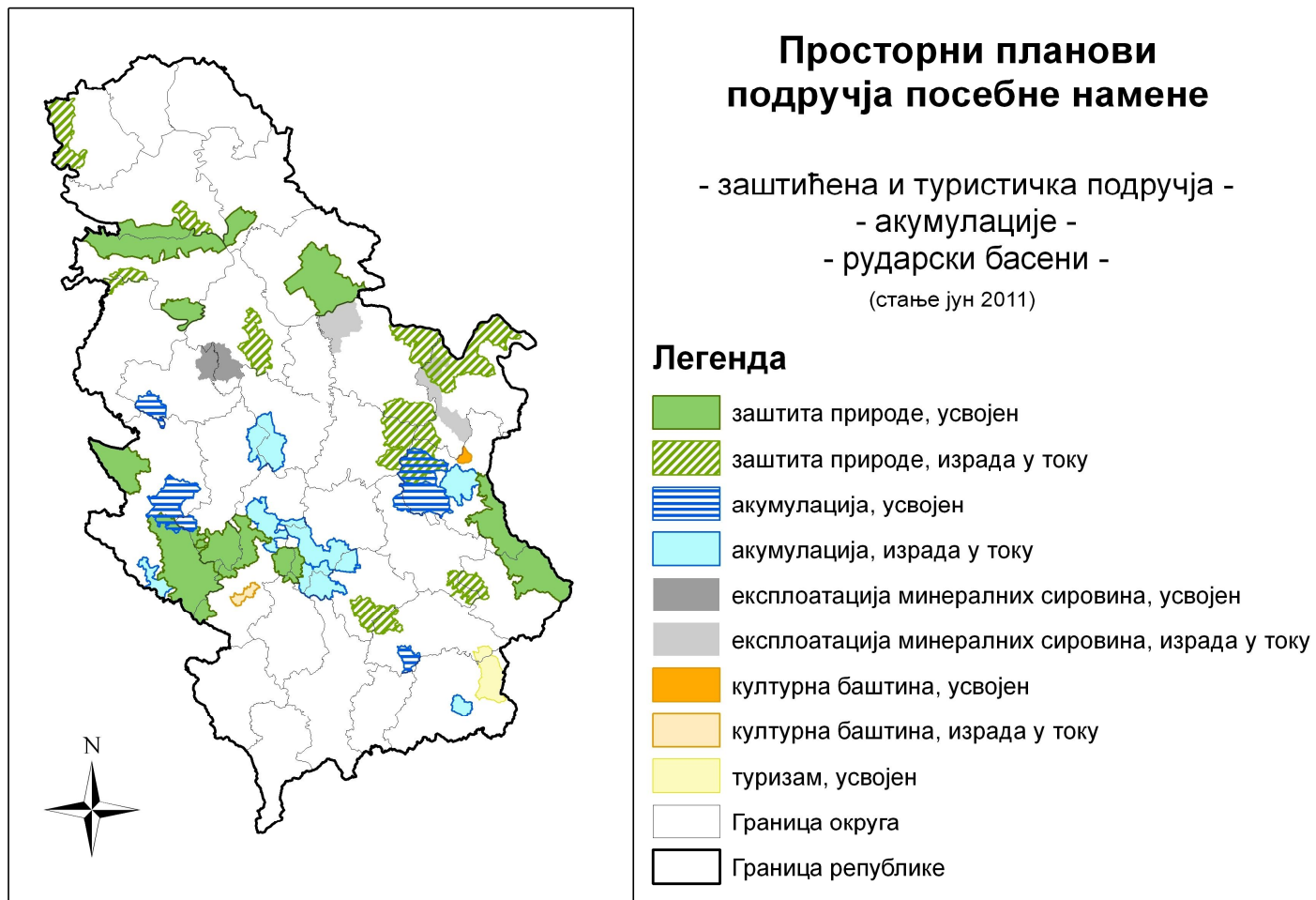
Слика 1. Покривеност регионалним просторним плановима, јун 2011.

Слика 2. Покривеност просторним плановима подручја посебне намене – саобраћајна и енергетска инфраструктура, јун 2011.

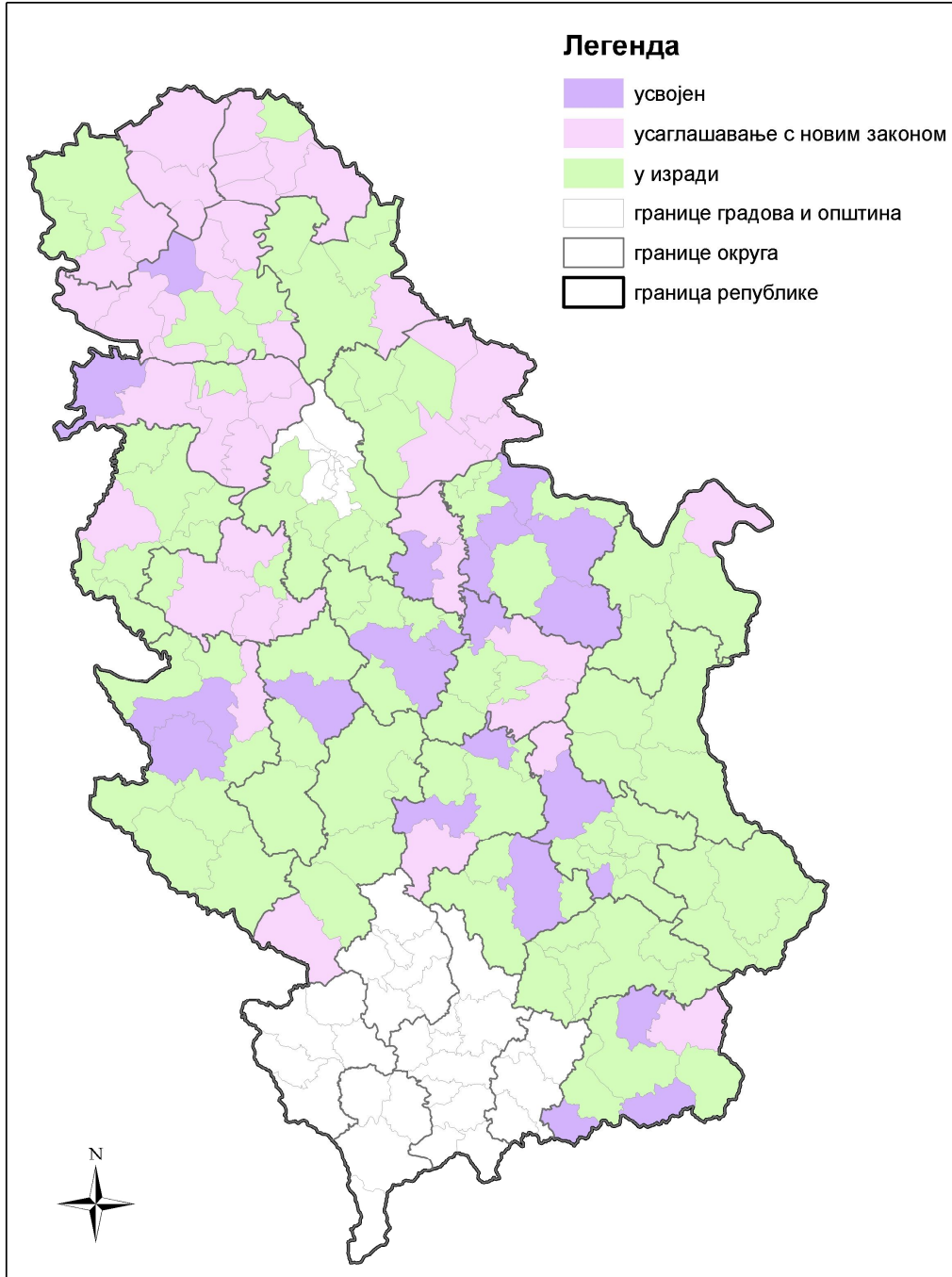

Слика 3. Покривеност просторним плановима подручја посебне намене – заштићена и туристичка подручја, акумулације, басени експлоатације минералних сировина, јун 2011.

Слика 4. Усвојени просторни планови јединица локалне самоуправе, јун 2011.

Карта просторних планова градова и општина (стање јун 2011)

Глава IV СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ

Напомена: оријентациони износи, утврђени у јулу 2011. године, као и могући извори финансирања ће бити трајно контролисани и по потреби мењани годишњим извештајима о просторном развоју, у договору са надлежним органима и институцијама и према реалним могућностима буџета

Табела 2а. Детаљно разрађени стратешки приоритети Просторног плана Републике Србије – део природа, еколошки развој и заштита (карта 1)

Редни број	Одељак ППРС-а	Стратешки приоритет	Одговорност за извршење	Оријентациони износи (у РСД) и могући извори средстава за финансирање	Рок извршења
1.	1.1.1. Коришћење пољопривредног земљишта	Успостављање информационог система о пољопривредном земљишту, компатибилним системима географске информатике, у циљу формулисања и спровођења земљишне политике у складу са законима ЕУ	МПТШВ, РГЗ, ЈЛС	450.000.000 додатни приход органа, буџет Републике Србије, (средства из ЕУ фондова)	2012-2014. године
2.		Евидентирање терена угрожених процесима водне и еолске ерозије, одређивање и контрола спровођења одговарајућих радова и мера заштите земљишта на тим теренима	МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, МПТШВ, ЈЛС	80.000.000 МЖСРПП и МПТШВ	2012-2013. године
3.	1.1.2. Шуме и шумско земљиште	Имплементација стратегије развоја шумарства (у фази припреме)	МПТШВ, МЖСРПП, и др. министарства, научне институције, јавна предузећа и др.	9.200.000.000/ год МПТШВ, страни капитал нпр. фондови трговине угљеником	У континуитету почев од 2010. године
4.		Доношење стратегије управљања дивљачима и ловством	МПТШВ, МЖСРПП, МЕРР, друга министарства, научне институције, ЈЛС	15.000.000 МПТШВ, Ловачки савез Србије	2011-2013. године
5.	1.1.4. Високопланинска подручја	Развој и заштита високопланинских подручја – Голија (инфраструктурно опремање, повезивање села уз унапређење пољопривреде и других комплементарних делатности, унапређење статуса заштићеног природног добра – МАВ)	МЕРР, МЖСРПП, МИЕ, МКИИД, МПТШВ, ЈП Скијалишта Србије, ТОС, ЗЗПС, РЗЗСК, ЈЛС, UNESCO	4.000.000.000 буџет Републике Србије (преко ресорних министарстава), ЈЛС, ЈПП, донације	2011-2015. године
6.	1.1.5. Минералне сировине	Израда Елабората о резервама угља у Колубарском басену и одговарајуће студијске документације за перспективна поља „Поље Звиздар” и „Поље Шопић-Лазаревац”	ЕПС, МЖСРПП	30.000.000 ЕПС	2012-2015. године

7.	1.2.1. Елементи животне средине	Санација и ремедијација црних тачака (hot spots): а) РТБ Бор - санација и ремедијација флотацијског јаловишта и топионице: а ₁) ремедијација напуштених флотацијских јаловишта, изградња новог кривељског колектора/тунела; а ₂) изградња нове топионице са реконструкцијом фабрике сумпорне киселине б) Колубарски лигнитски басен – рекултивација и ремедијација в) Костолачки лигнитски басен – рекултивација и ремедијација г) Велики бачки канал – санација и ремедијација	МЖСРПП, МИЕ, МПТШВ, ПСЗЖСОР, а) РТБ Бор; општина Бор; б) ЈП ЕПС; РБ „Колубара”; општине Лазаревац, Обреновац, Уб, Лајковац; в) ЈП ЕПС; ТЕ Костолац, град Пожаревац, г) РС, АПВ, општине Врбас и Кула	а ₁) 2.040.000.000 а ₂) 12.240.000.000 б) 35.000.000.000 в) 15.000.000.000 г) 5.000.000.000	а ₁) 2011-2013. године а ₂) 2011-2014. године б) 2012-2017. године в) 2012-2017. године г) 2011-2014. године
8.		Изградња постројења за одсумпоравање и денитрификацију у термоенергетским постројењима, и уградња нових или реконструкција постојећих електрофилтера у постројењима која емитују суспендоване честице изнад ГВЕ и која представљају највећи ризик по животну средину и здравље	МИЕ, МЖСРПП, ЈП ЕПС	60.000.000.000 сопствена средства ЈП ЕПС, донације, кредити	2011-2017. године
9.		Побољшање квалитета површинских и подземних вода Израда плана управљања водама за непосредни слив Дунава (ICPDR)	МПТШВ	3.000.000	2012-2013. године
10.		Подстицање рационалног коришћења природних ресурса, подстицање коришћења секундарних сировина, смањење емисије загађујућих материја и увођење чистије производње реконструкција, цементара и железара у складу са техничким захтевима за коинсинерацију, уз увођење ВАТ за цементаре и железаре, етапно увођење и примена стандарда ISO 14000 за управљање животном средином у предузећима, и у другој фази изградња и увођење система EMAS	МЖСРПП, МЕРР, МИЕ	↓	↓
		а) Холцим (Србија) фабрика цемента Нови Поповац (аутоматска мерна станица за квалитет ваздуха; систем за редукацију емисије азотових оксида; инсталација прогушивача буке на главне емитере; постројење за редукацију шестовалентног хрома у цементу; даљинска контрола потрошње воде и контрола количине испуштене воде у реципијенте; складиштење и аутоматско дозирање коректива и адитива; аутоматско отпрашивање путева за копове)	Холцим (Србија) фабрика цемента Нови Поповац	а) 650.000.000 Холцим	а) 2011-2015. године

		б) ЛФБЦ (Унапређење технолошке линије у складу са захтевима за коинсинерацију, уз увођење ВАТ током дефинисаног периода прилагођавања. У захтеву за добијање ИРРС дозволе наведене су предвиђене активности у периоду прилагођавања: унапређење енергетске ефикасности (систем управљања електричном енергијом); додатна континуална мерења емисије загађујућих материја у ваздух (суспендоване честице, ТОС, НСI, НF, метали, РСDD/F), као и систем улазне контроле свих потенцијалних алтернативних горива; одрживо дугорочно решење за редукацију емисије SO ₂ ; целисходно решење за третман отпадних вода)	ЛФБЦ	б) / ЛФБЦ	б) 2011-2015. године
		в) Титан Цементара Косјерић д.о.о. (Неопходне модификације (изградња, инсталација опреме) постројења у циљу: омогућавања коришћења СРФ-а – горива добијеног из отпада, и то првенствено из комуналног отпада, уз смањење употребе фосилних горива; повећања удела секундарних сировина (високопепелне шлаке и сувог електрофилтерског пепела) у технолошком поступку производње клинкера и цемента, уз смањење коришћења природних сировина)	Титан Цементара Косјерић д.о.о	в) 800.000.000 Титан Цементара Косјерић д.о.о	в) 2011-2015. године
		г) U.S.S. Serbia d.o.o. (Изградња затвореног система воде за хлађење компресорске станице и хлађење кисеоничких копаља – уштеда природних ресурса; уградња система за отпашивање на станици за аргонирање – смањење емисије загађујућих материја; реконструкција електрофилтера #2 и #3 на агломашини 2 - смањење емисије загађујућих материја; замена електрода на новом филтерском постројењу агломерације - смањење емисије загађујућих материја; изградња постројења за управљање отпадом – подстицање коришћења секундарних сировина)	U.S.S.Serbia d.o.o.	г) 1.216.028.000 U.S.S.Serbia d.o.o	г) 2011-2012. године
11.		Успостављање и проширење мониторинга и даље развијање интегралног катастра загађивача: а) Успостављање мониторинга загађивача у складу са чланом 72. Закона о заштити животне средине б) Даљи развој Националног регистра извора загађивања у Агенцији за заштиту животне средине	МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине	а) / б) 1.000.000,00 дин	У фази имплементације на годишњем нивоу
12.	1.2.2. Управљање отпадом	Изградња осам регионалних центара за управљање отпадом - регионалних депонија са постројењима за сепарацију рециклабилног отпада, трансфер станицама и центрима за одвојено сакупљање рециклабилног отпада - рециклажним двориштима (папир, стакло, пластика, лименке и др)	МЖСРПП	24.000.000.000 буџети ЈЛС, Фонд за заштиту животне средине, IPA, SIDA, EBRD...	2011-2014. године

13.		Успостављање система за сакупљање и третман посебних токова отпада (отпадних уља, отпада од електричних/електронских производа, истрошених батерија и акумулатора, отпадних гума, отпадних возила, амбалажног отпада и др)	МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине	3.200.000.000 (СУО) приватни капитал, ЈКП, индустрија, локална самоуправа	2011-2014. године
14.		Изградња централног постројења за физичко-хемијски третман опасног отпада и изградња пет централних регионалних складишта опасног отпада у Републици Србији у складу са наводима из ППРС-а	МЖСРПП	1.500.000.000 (централно постројење) 1.000.000.000 (рег. складишта) РА, Фонд за заштиту животне средине Републике Србије	2011-2014. године
15.	1.2.3. Климатске промене	Спровођење програма мултидисциплинарних истраживања локалних промена климе и утицаја климатских промена на пољопривреду, шумарство, водопривреду, енергетику, биодиверзитет и екосистеме, инфраструктуру и здравље становништва и израда секторских планова и програма адаптације и ублажавања климатских промена	РХМЗ, МЖСРПП, МПТШВ, МИЕ, МЗ	300.000.000 Фонд за заштиту животне средине Републике Србије, Буџетски фонд за шуме Републике Србије, Буџетски фонд за воде Републике Србије, буџет Републике Србије	2012-2016. године 3 фазе
16.		Развој климатског мониторинг система и база просторних података и информација о локалним и регионалним променама климе, укључујући информације о климатским екстремним појавама и непогодама, рањивости појединих подручја, ради њиховог коришћења у стратешком планирању и планирању просторног развоја	РХМЗ, МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, МПТШВ	1.000.000.000 буџет Републике Србије, Фонд за заштиту животне средине Републике Србије, Буџетски фонд за шуме Републике Србије, Буџетски фонд за воде Републике Србије	2011-2015. године континуирано
17.	1.3.1/2. Природно наслеђе и биодиверзитет	Повећање укупне површине под заштитом до 10% територије Републике Србије кроз проглашење нових заштићених подручја (израда 9 студија на територији АПВ до 2015. и 31 студије на територији централне Србије до 2014. године)	МЖСРПП, ПСУГЗЖС, ЗЗПС, ПЗЗП, локалне самоуправе	1.400.000.000 буџет Републике Србије, буџет АПВ, буџети ЈЛС, међународни фондови	2011-2015. године 31 + 9 студија
18.		Ревизија статуса (врста, категорија, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом (израда 10 студија на територији АПВ до 2013. и 70 студија на територији централне Србије до 2014. године)	МЖСРПП, ПСУГЗЖС, ЗЗПС, ПЗЗП		2012-2014. године, 70 + 10 студија

19.		Рамсарска листа – уписивање језера на Голији, тресава и потока на Старој планини и Копаонику, Ковиљско-петроварадинског рита (са Крчединском адом), Окањ баре (могућност уписа заједно са Русандом) и Дрине у Мачви	МЖСРПП, ПСУГЗЖС, ЗЗПС, ПЗЗП		2011-2014. године
20.		Листа резервата биосфере (МаВ) – уписивање прекограничног резервата Горње Подунавље (Апатинско-моношторски рит), Обедске баре, прекограничног резервата биосфере Тара-Дрина и прекограничног резервата биосфере Стара планина	МЖСРПП, ПСУГЗЖС, ЗЗПС, ПЗЗП, Национална комисија за УНЕСКО		2011-2014. године
21.		Листа светске баштине UNESCO – уписивање Ђаволје Вароши и Делибластске пешчаре по природном критеријуму, Ђердапа по мешовитом критеријуму	МЖСРПП, МКИИД, ЗЗПС, РЗЗСК, Национална комисија за УНЕСКО		2012-2014. године
22.		Успостављање националне еколошке мреже (НЕМ) и европске еколошке мреже NATURA 2000 и заснивање ГИС-а	МЖСРПП, ПСУГЗЖС, ЗЗПС, ПЗЗП	280.000.000 буџет Републике Србије, међународни фондови	2011-2015. године
23.		Уређење, презентација и управљање римским налазиштима у Нишу и Медијани и реализација програма прославе 1700 година од доношења Миланског едикта о толеранцији вера	МКИИД	49.000.000 буџет Републике Србије	2009-2013. године
24.	1.3.3. Заштита и одрживо коришћење културног наслеђа	Дефинисање и уређење инфраструктуре и саобраћајница за две културне стазе српске средњевековне културе, рашке и моравске	МЕРР, МКИИД	/	/
25.		Листа светске баштине UNESCO: израда и усвајање менаџмент планова за све споменике културе на Листи светске баштине, израда нових номинација за културна добра предложена за заштиту – Манасија, Неготинске пивнице, Смедерево, Царичин град и Стећци, као и мешовита добра Бач са околином и Ђердап	МКИИД, РЗЗСК, Национална комисија за УНЕСКО	2.000.000 по добру /	2012-2014. године
26.	1.3.4. Заштита и уређење предела	„Карактеризација предела Србије” - подразумева идентификацију предела различитог карактера на националном и регионалном нивоу, којом се формира основа за: валоризацију и заштиту природних и културних предела, планирање и управљање њиховим квалитетом; стратешку процену и процену утицаја на животну средину; формирање ГИС- а о природним и културним вредностима предела	МЖСРПП	20. 000.000 буџет Републике Србије и АПВ 3 фазе	2012-2014. године
27.	1.3.6. Природне непогоде и технолошки удеси	Карта ерозије Републике Србије и биланс продукције и проноса наноса у сливовима	МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, МПТШВ - РДВ	21.000.000 буџет Републике Србије	2012-2015. године

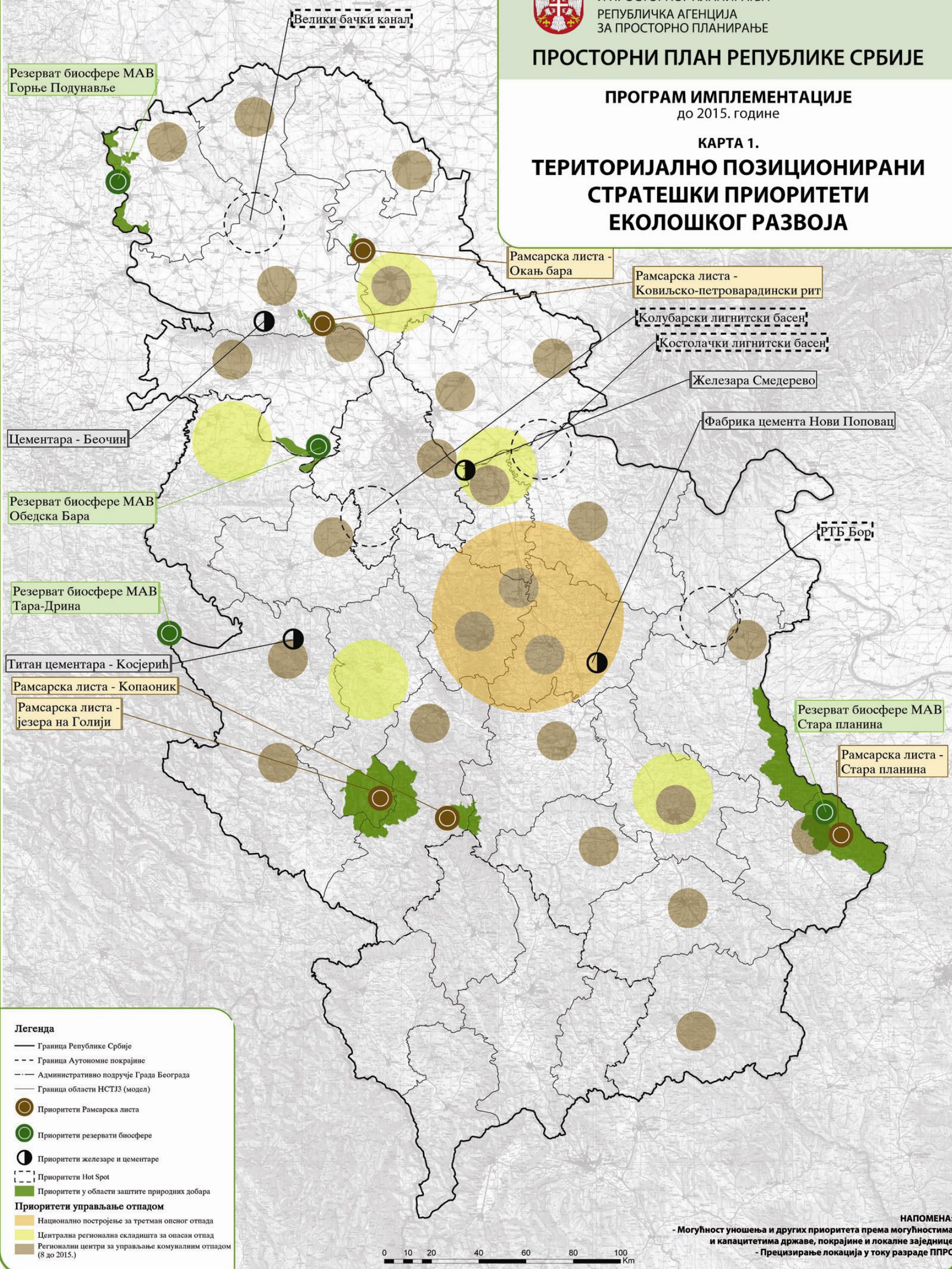

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РУДАРСТВА
И ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА
РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА
ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРОГРАМ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
до 2015. године

КАРТА 1. ТЕРИТОРИЈАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНИ СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ ЕКОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Табела 26. Детаљно разрађени стратешки приоритети Просторног плана Републике Србије – део становништво, насеља и социјални развој (карта 2)

Редни број	Одељак ППРС-а	Стратешки приоритет	Одговорност за извршење	Износи (у РСД) и извори средстава за финансирање	Рок извршења
28.	2.1.2. Просторни размештај становништва	Студија о зонама и подручјима реално могуће демографске ревитализације (дефинисањем мера активне политике према миграцијама становништва у склопу одрживог регионалног развоја Србије)	Влада, МЕРП	/ буџет Републике Србије, међународне организације	2011-2015. године
29.	2.2.2. Функционална урбана подручја	Законско утврђивање статуса градова за општине Кикинда, Вршац, Прокупље и Пирот	МДУЛС		
30.	2.3.2. Урбана обнова и рециклажа	Израда браунфилд катастра са валоризацијом	РГЗ, МЕРП	/ буџет Републике Србије, међународне организације	2010-2013. године
31.	2.4. Одрживи рурални развој	Студија развоја успешних руралних подручја		/	
32.		Стратегија оживљавања угашених села		/	
33.	2.5.3/4. Социјално становање и неформална насеља	Израдити и усвојити неопходна стратешка документа социјалног становања на националном, регионалном и локалном нивоу, националну стратегију социјалног становања, локалне стратегије социјалног становања и одговарајуће акционе планове и програме за спровођење ових стратешких докумената	МЖСРПП	/ буџет Републике Србије и буџети ЈЛС	2011-2015. године
34.		Израда свеобухватне студије о неформалним насељима и бесправној изградњи	МЖСРПП	15.000.000 буџет Републике Србије, међународне организације	2012-2014. године
35.		Унапредити информационе основе о зонама бесплатне изградње у картама постојећег стања и планираног урбаног развоја у одговарајућим просторним и урбанистичким плановима (просторним плановима општина и генералним и регулационим плановима насеља), кроз идентификацију зона неформалних насеља, а пре свега насеља изграђених без плана или без одговарајућег плана на основу којег је могуће ефикасно издавање локационе и грађевинске дозволе	МЖСРПП	/ буџет Републике Србије и буџети ЈЛС	2012-2015. године
36.		Иницирати реализацију неколико пилот пројеката на различитим локацијама бесправне изградње пре формирања међусекторских тела и институција, пре или у току израде студије и пре припремања нових закона и подзаконских аката	МЖСРПП (Републичка агенција за становање – у оснивању)	трошкови израде плана детаљне регулације, помножено са бр. пилот пројеката буџета Републике Србије и ЈЛС	2012-2015. године
37.		Организовати међународну конференцију на тему регулације и унапређења неформалних насеља	МЖСРПП, РАПП	5.000.000 буџет Републике Србије, међународне организације	2011-2012. године

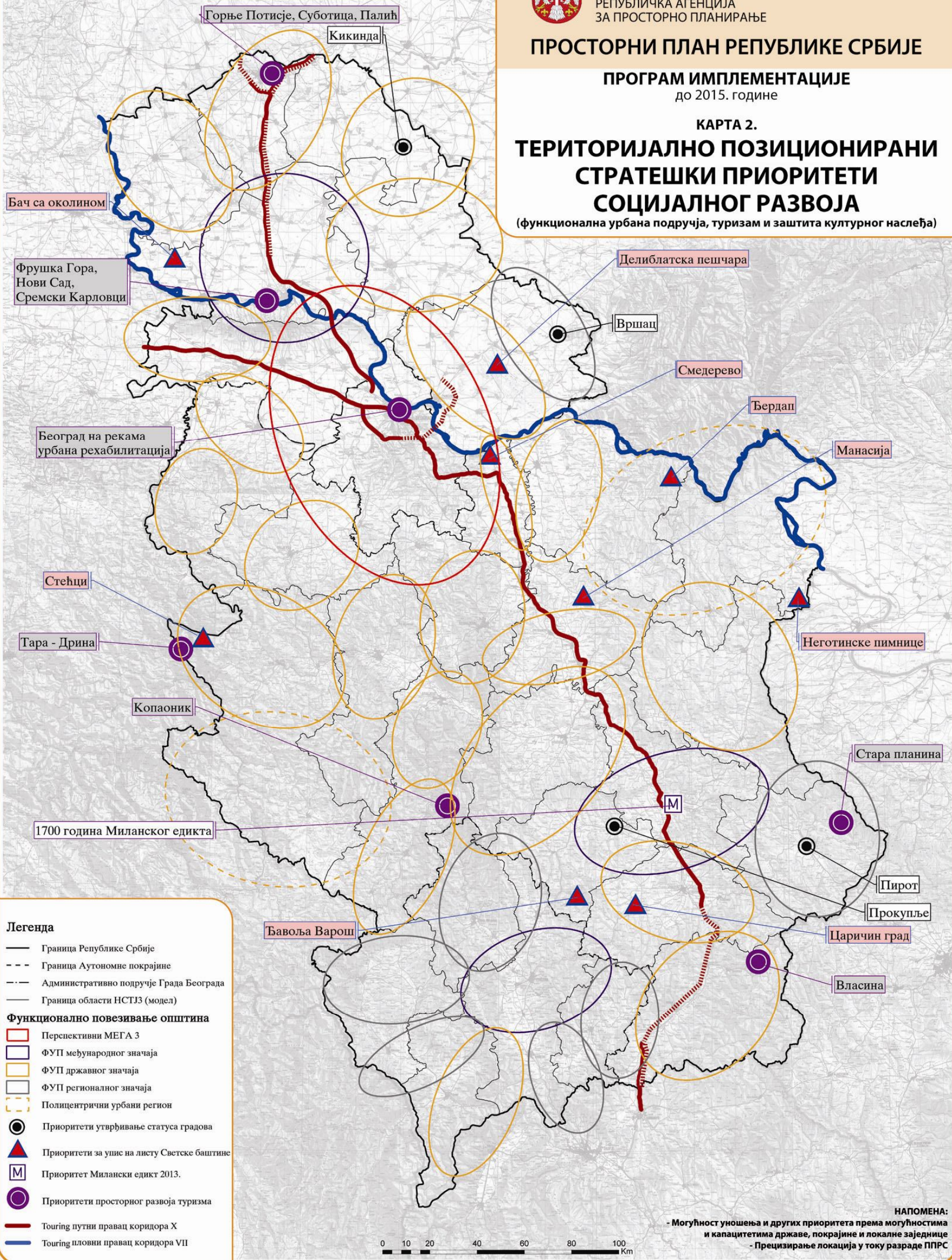

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РУДАРСТВА
И ПРОСТОРНОГ ПЛАНИРАЊА
РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА
ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРОГРАМ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
до 2015. године

КАРТА 2. ТЕРИТОРИЈАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНИ СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ СОЦИЈАЛНОГ РАЗВОЈА (функционална урбана подручја, туризам и заштита културног наслеђа)

- Легенда**
- Граница Републике Србије
 - - - Граница Аутономне покрајине
 - · - · - Административно подручје Града Београда
 - Граница области НСТЛЗ (модел)
- Функционално повезивање општина**
- ▭ Перспективни МЕГА 3
 - ▭ ФУП међународног значаја
 - ▭ ФУП државног значаја
 - ▭ ФУП регионалног значаја
 - ▭ Полицентрични урбани регион
 - Приоритети утврђивање статуса градова
 - ▲ Приоритети за упис на листу Светске баштине
 - ▭ Приоритет Милански едикт 2013.
 - Приоритети просторног развоја туризма
- Touring путни правац коридора X
 - Touring пловни правац коридора VII

НАПОМЕНА:
- Могућност уношења и других приоритета према могућностима и капацитетима државе, покрајине и локалне заједнице
- Прецизирање локација у току разраде ППРС

Табела 2в. Детаљно разрађени стратешки приоритети Просторног плана Републике Србије – одрживи развој економије, транспорта и инфраструктуре (стратешки приоритети из ове табеле представљени су на карти 3)

Редни број	Одељак ППРС-а	Стратешки приоритет	Одговорност за извршење	Износи (у РСД) и извори средстава за финансирање	Рок извршења
38.	3.1.2. Просторна дистрибуција и организација пољопривреде	Унапређење конкурентности пољопривреде и прехранбене индустрије	МПТШВ	750.000.000 МПТШВ	2010-2014. године
39.	3.1.3 Просторни развој рударства	Повећање производње на 12 мил. t годишње - ПК Дрмно	ЕПС, МЖСРПП	10.000.000.000	2012-2016. год.
40.		Рударски басен Колубара – проширење а) Поље Велики Црљени б) Поље Ц в) Поље Д г) Поље Е	ЕПС, МЖСРПП	а) 6.400.000.000 б) 15.000.000.000 в) 22.000.000.000 г) 53.200.000.000 ЈП ЕПС	а) 2009-2012. б) 2010-2013. в) 2011-2014. г) 2009-2013.
41.		Изградња рудника лигнита – површинског копа Радљево	ЕПС, МЖСРПП	55.000.000.000 ЈП ЕПС, буџет Р. Србије	2012-2015. године
42.		Отварање рудника мрког угља и изградња термоелектране Штаваљ	МЖСРПП	74.500.000.000	2011-2014 (2016) године
43.		Пројекат геолошких истраживања нафте јужно од Саве и Дунава	МЖСРПП	4.233.431.570 НИС	2010-2019. године
44.		Ревитализација рудника бакра у Борском басену	МЖСРПП	4.664.000.000 РТБ Бор, буџет Р. Србије	2011-2014. године
45.		Отварање рудника Церово (експлоатација бакра)	МЖСРПП	17.468.000.000 РТБ Бор, буџет Републике Србије	2011-2015. године
46.		Активности у руднику Леце (олово и цинк)	МЖСРПП	1.000.000.000 А.Д. Фармаком МБ, Шабац	2011-2013. године
47.		Поновно отварање рудника Сува Руда (олово и цинк)	МЖСРПП	1.500.000.000 А.Д. Фармаком МБ, Шабац	2011-2014. године
48.		Изградња рудника фосфата „Лисина”	МЖСРПП	13.024.000.000 VICTORA GROUP	2011-2015. године
49.		Ревитализација рудника магнезита и покретање ватросталног програма у „Магнохром” Краљево	МЖСРПП	1.500.000.000	2011-2012/14. године
50.		Могућност експлоатације борних минерала из лежишта „Пискања”	МЖСРПП	2.208.000.000 ЈП ПЕУ, Balkan Gold	2011-2015. године

51.	3.1.5 Просторни развој туризма	Београд на рекама: урбана рехабилитација, побољшање туристичке понуде, интеграција понуде са окружењем (у складу са европским стандардима)	град Београд	5.000.000.000 буџет града Београда, ЈПП	2011-2015. године
52.		Копаноник: осавременавање скијашке инфраструктуре и комплетирање целогодишње туристичке понуде; изградња туристичких места и места за одмор; саобраћајно повезивање и интегрисање понуде са окружењем (у складу са европским стандардима)	МЕРР, МЖСРПП	20.000.000.000 буџет Р. Србије (преко ресорних министарстава), ЈП, ЈЛС, ЈПП	2011-2014. године
53.		Touring путни правац коридора X са бочним правцима: опремање за кружна и линеарна туристичка путовања /туре /путеве (туристичка сигнализација и туристички пунктови)	МЕРР, ЈЛС на тулинг правцима, МИЕ	2.000.000.000 буџет Р. Србије (преко ресорних министарстава), ЈП, ЈЛС, ЈПП, донације ...	2011-2015. године
54.		Фрушка гора са Новим Садом и Сремским Карловцима: рехабилитација Националног парка и туристичких места, интеграција са Дунавом (у складу са европским стандардима)	град Нови Сад, надлежни секретаријати АПВ	3.000.000.000 буџет Републике Србије, АПВ, ЈЛС, ЈПП	2011-2015. године
55.		Тара-Дрина: побољшање понуде туристичких места, инфраструктурно опремање, интеграција са окружењем и трансгранична сарадња (у складу са европским стандардима)	МЕРР, МЖСРПП, МПТШВ	5.000.000.000 буџет Републике Србије, ЈЛС, ЈПП	2011-2015. године
56.		Горње Потисје са Суботицом, wellness местом за одмор Палић и др: побољшање понуде туристичких места, инфраструктурно опремање, интеграција са окружењем и трансгранична сарадња (у складу са европским стандардима)	град Суботица, надлежни секретаријати АПВ	2.500.000.000 буџет Републике Србије, АПВ, ЈЛС, ЈПП	2011-2014. године
57.		Touring пловни правац коридора VII Дунав: опремање пратећих садржаја наутичког пловног пута (марине, пристани идр), интеграција са понудом непосредног окружења (у складу са европским стандардима)	МЕРР, МИЕ, МЖСРПП, МПТШВ	7.000.000.000 буџет Републике Србије, АПВ, ЈЛС, ЈПП, ИПА	2011-2015. године
58.		Стара планина: реализација туристичке инфраструктуре и развој целогодишње туристичке понуде; изградња туристичких места и места за одмор; саобраћајно повезивање и интегрисање понуде са окружењем и трансгранична сарадња (у складу са европским стандардима)	МЕРР, МЖСРПП	50.000.000.000 буџет Републике Србије, ЈП, ЈЛС, ЈПП	2011-2015. године
59.		Власина-Крајиште: развој целогодишње туристичке понуде; интегрисање са окружењем и трансгранична сарадња (у складу са европским стандардима)	МЕРР, МЖСРПП, МПТШВ	2.500.000.000 буџет Републике Србије, ЈП, ЈЛС, ЈПП	2011-2015. године
60.	3.2.2. Путна мрежа и објекти	Завршетак изградње друге половине аутопута у дужини од 107 km: Хоргош - Нови Сад (Коридор Xb) (SEETO)	МИЕ	12.000.000.000 буџет Републике Србије	2010-2013. год. 3 фаза
61.		Изградња аутопута у дужини од 85,5 km: Ниш - граница са Бугарском код Димитровграда (Коридор Xc)(SEETO)	МИЕ	70.000.000.000 буџет РС, СБ, ЕИБ, ЕБРД	2010-2014. год. 7 фаза
62.		Изградња и доградња аутопута у дужини од 95 km: Лесковац - граница са Македонијом код Прешева (Коридор X) (SEETO)	МИЕ	77.000.000.000 буџет Републике Србије	2010-2014. године 7 фаза

63.	Комплетирање дела обилазнице око Београда (сектори А, Б5, Б6) која је у саставу коридора Х, накнадна изградња сектора Ц (Бубањ поток - Болеч - Старчево - Панчево исток - Панчево север) уз претходно усаглашавање динамике изградње пуног аутопутског профила на секторима А и В или започињања активности на сектору Ц, резервисање коридора за северни део аутопутске обилазнице око Београда (веза Е-75 - М-24.1 - М-24 - М-1.9, односно крај сектора Ц, петља Панчево север)(SEETO)	МИЕ	26.000.000.000 /	2011-2020. године 6 фаза
64.	Комплетирање аутопутске обилазнице око Суботице (У крак аутопута Е-75) (гранични прелаз Келебија - петља Суботица југ) (М-17.1)	МИЕ	4.000.000.000 буџет Републике Србије	2010-2014. године 3 фаза
65.	Активности на државном путу I реда, (изградња аутопута, Е-70) део руте 4 (SEETO): граница са Румунијом - Вршац - Панчево - Београд	МИЕ	27.000.000.000 буџет Републике Србије, ИПА	2013-2014. године
66.	Активности на државном путу I реда, (изградња аутопута, Е-763) део руте 4 (SEETO): Београд - Чачак – Пожега, дужина 145 км	МИЕ	100.000.000.000 буџет РС, ИПА, ЈПП	2010-2015. год. 8 фаза
67.	Активности на државном путу I реда, (изградња аутопута, Е-763) део руте 4 (SEETO): Пожега - Ариље - Ивањица - Сјеница (Дуга пољана) - Гостун (граница са Црном Гором) дужине 110 км	МИЕ	200.000.000.000 буџет Републике Србије, ИПА, ЈПП	2011-2015. године 2 фаза
68.	Активности на постојећем државном путу I реда, рута 5 (SEETO): Параћин - Бољевац - Зајечар - Вршка чука (граница са Бугарском) (Е-761, М-5)	МИЕ	/ Светска банка, буџет Републике Србије	2010-2011. године 2 фаза
69.	Активности на државном путу I реда (изградња аутопута, Е-80), део руте 7 (SEETO) деоница Ниш - Прокупље	МИЕ	/ буџет РС, ИПА, ЈПП	2013-2015. године
70.	Активности на постојећем државном путу I реда (коридору аутопута, Е-761) Појате - Крушевац - Краљево - Чачак и даље Пожега - Ужице рута 5 (SEETO)	МИЕ	41.300.000.000 буџет Републике Србије, ЈПП, ИПА	2011-2015. године 3 фаза
71.	Завршетак изградње дела државног пута I реда М-1.11, деоница Лапово - Крагујевац	МИЕ	3.500.000.000 буџет РС, ЕАР, ЕБОР	2011-2016. године
72.	Рехабилитација и изградња деоница државног пута I реда Сомбор (веза са Мађарском и Хрватском) - Суботица (веза са Мађарском) - Сента - Кикинда (веза са Румунијом)	МИЕ		
73.	Реконструкција и изградња деоница државног пута I реда Врбас – Кула – Сомбор – државна граница Бачки Брег (веза Коридор Х – Коридор VII) са везом на планирани јужни аутопут кроз Мађарску	МИЕ		
74.	Активности на путном правцу, државни пут I реда, Сомбор (веза са Мађарском и Хрватском) - Бачка Паланка (М-18) (са доградњом везе према Шиду)-Нови Сад (М-7)-Рума –Шабац-(М-21) (са краком за Лозницу и везу са Босном и Херцеговином (М-19)) -Ваљево –Пожега и даље веза ка Ивањици (М-21.1)	МИЕ	20.000.000.000 буџет Републике Србије, Фонд за капитална улагања АПВ, ППА	2011-2012. године (израда Идејног пројекта)

75.		Активности на реализацији реконструкције и изградње постојећег државног пута (М-7) I реда Нови Сад- Зрењанин и активности на реализацији изградње планираног државног пута I реда од Зрењанина до државне границе према Темишвару	МИЕ	65.000.000,00 (израда Идејног пројекта) Фонд за капитална улагања АПВ	
76.		Активности на путном правцу, државни пут I реда: Ђала (веза са Румунијом) - Чока (Р-112) - Кикинда - Зрењанин - Панчево - Ковин (М-24), (Банатска магистрала)	МИЕ	22.000.000.000 буџет Републике Србије	2011-2014. године
77.		Израда мастер плана и студије оправданости мреже бицикличких коридора у Републици Србији	МИЕ, МЕРР	15.000.000 /	2012-2013. године
78.	3.2.3. Железничка мрежа и објекти	(Београд) - Стара Пазова - Инђија - Суботица - државна граница (Келебија), реконструкција и изградња једноколосечне пруге у двоколосечну са мостом преко Дунава и чворовима Нови Сад и Суботица)	МИЕ	40.160.000.000 ИПА, ЕИБ, буџет Републике Србије, АПВ и града Новог Сада	2010-2016. године 3 фазе
79.		Београдски чвор (завршетак путничког система и ослобађање Савског амфитеатра планираном изградњом: станице Београд Центар, постројења ТПС, РТЦ ¹) у Макишу и другог колосека од Панчевачког моста до Панчева)	МИЕ	19.110.000.000 /	2011-2014. године 3 компоненте
80.		Гиље - Ђуприја - Параћин на прузи Београд - Ниш (изградња нове двоколосечне деонице са мостом преко Велике Мораве)	МИЕ	4.500.000.000 ЕИБ	2011-2013. године
81.		Сталаћ - Ђунис на прузи Београд - Ниш (реконструкција и изградња једноколосечне деонице у двоколосечну)	МИЕ	13.750.000.000 ЕБОР, буџет Републике Србије	2011-2016. године
82.		Ниш - Димитровград (ремонт постојеће пруге, електрификација, савремена СС и ТК постројења)	МИЕ	12.400.000.000 ЕИБ, међународни кредити (Чешка експортна банка), буџет Републике Србије	2011-2014. године
83.		Пруга Београд-Врбница (Бар) - ревитализација и модернизација	МИЕ	20.680.000.000 међународни кредити (Руска федерација), буџет Републике Србије	2011-2015. године
84.		Пруга Ваљево-Лозница - наставак започете изградње пруге	МИЕ	26.550.000.000 међународни кредити (Руска федерација), буџет Републике Србије	2011-2015. године
85.		3.2.5 Систем ваздушног транспорта	Проширење и модернизација аеродрома „Никола Тесла” у Београду	МИЕ	5.298.500.000 аеродром Београд, остали извори
86.	Проширење и модернизација аеродрома „Константин Велики” у Нишу (цивилно-војни)		МИЕ	500.000.000 МЕРР (НИП), град Ниш, Европски фондови	2011-2015. године

87.	3.2.6 Унутрашњи пловни путеви – водни транспорт	Припрема за изградњу нове луке Београд на Дунаву у гравитационом подручју Београда. Постојећа лука „Београд” задржава и развија функцију, са нагласком на контејнерском претовару, до могуће изградње нове	МИЕ	20.000.000.000 могућност давања концесије	2012-2015. године 2 фазе
88.		Реконструкција преводница у Ђердапу	ЕПС	2.000.000.000	2011-2016. године
89.		Даљи развој речног информационог сервиса (РИС-а) и његова примена на међународним пловним путевима	Дирекција за водне путеве	1.050.000.000 РА	2009-2012. године
90.		Регулисање критичних сектора на унутрашњим пловним путевима Републике Србије	Дирекција за водне путеве	1.400.000.000 РА	2011-2015. године
91.	3.2.7. Интермодални транспорт и логистички центри	Обезбеђење техничке базе за примену технологије интермодалног транспорта изградњом интермодалних терминала – у Београду (На основу излазних резултата Студије Омогућавање интермодалног транспорта у Републици Србији чија израда је тренутно у току), Апатину, Пироту, Прахову и Шапцу	МИЕ	4.500.000.000 ИПА фонд ЕУ, буџет Републике Србије, буџет заинтересованих општина	2012-2014. године
92.		Активирање потенцијала „црвене тачке” укрштања Коридора X и VII на територији општине Инђија)	општина Инђија, надлежни ресори АПВ		
93.	3.2.8. Ел. комуникације	Потпуна замена аналогне комутације, као и дигиталне старије генерације	МКИИД	/	2009-2013. године
94.	3.2.9. Поштански саобраћај	Анализа неопходности актуелног обима поштанске мреже	РАПУС	1.500.000 буџет РАПУС-а	2011-2013. године
95.	3.3.1 Енергетика и енергетска инфраструктура	Изградња новог блока ТЕ-ГО Нови Сад	ЕПС	28.000.000.000	2012-2016. године
96.		Градња ТЕ Колубара Б и ТЕНТ БЗ Градња ТЕ Костолац БЗ	ЕПС	269.000.000.000 ЕПС, ЈПП	2012-2019. године
97.		Изградња система хидроелектрана на доњем току реке Ибар	ПД Ибарске хидроелектране д.о.о. (оснивачи: ЕПС и SECI Energia S.p.A. Италија)	28.500.000.000 средства страног партнера, средства ЕПС-а	2010-2016. године
98.		Изградња система хидроелектрана на Великој Морави	ПД Моравске хидроелектране д.о.о. (оснивачи: ЕПС и RWE Innogy Немачка)	35.000.000.000 средства страног партнера, средства ЕПС-а	2011-2017. године
99.		Програм технолошког развоја рафинерија	МИЕ	39.680.000.000 Гаспромњефт, НИС	од 2009. 35 месеци

100.		Реконструкција и изградња далековода, трафостаница и разводних постројења (60 пројеката)	МИЕ	230.653.000.000 Средства ЕМС-а, ЕИБ, ИПА	Почетак: пре 2011. год. (32), 2011. год. (12), 2012/13. год. (3) Крај: 2011. год. (7), 2012. год. (11), 2013. год. (7), 2014. год. (14), 2015. год. (10)
101.		Изградња продуктовода Сомбор-Ниш, складишног простора у Новом Саду и Панчеву, (изградња нафтовода и продуктовода у случају реализације изградње објекта за прераду сирове нафте на Дунаву) и неопходност измештања постојећег нафтовода Омишаљ-Нови Сад- Панчево на подручју града Новог Сада	ЈП Транснафта	17.366.690.000 50% ЕИБ, 4,1% Транснафта, 45,9 % банкарски кредити	2010-2015. године
102.		Изградња складишног простора за нафту у Новом Саду	ЈП Транснафта	654.000.000 ЕБОР, Транснафта, банкарски кредити	2010-2012. године
103.		Складишта гаса: изградња складишта природног гаса Итебеј и магистрални гасовод ПСГ Итебеј-Панчево-Београд југ	ЈП Србијас	13.000.000.000 кредит	2013-2016. године
104.		Изградња гасовода Ниш-Лесковац, Лесковац-Врање, Ниш Димитровград, разводни гасоводи Лесковац, Врање, гасификација градова Србије	Гаспромнефт, Југоросгас	9.120.000.000 Југоросгас и средства акционара	2011-2013. године
105.		Магистрални гасовод „Јужни ток”	ЈП Србијас	140.000.000.000 Гаспронефт, Република Србија - кредит	2013-2015. године
106.		Разводни: за Белу Цркву и ГМРС, шумедијске, колубарске и мачванске, златиборске, моравичке, браничевске, расинске и рашке области, РГ Острowo-железара Смедерево и Острowo-ГЕ Костолац	ЈП Србијас	/ ЈП Србијас, кредити	2011-2015. године
107.		Повезивање са гасоводним системима суседа (Република Румунија, Република Српска, Хрватска код Сотина, као и гасовод Сотин-ГРЧ Госпођинци)	ЈП Србијас	400.000.000 ЈП Србијас, кредити	2015-2017. године
108.	3.3.3 Коришћење обновљивих извора енергије	Дефинисање програма који би инвеститорима омогућили улагање у обновљиве изворе енергије (путем концесије и сл.); стварање услова за веће коришћење и инвестирање	МЖСРПП, МИЕ	700.000 фонд установљен законом о рационалној употреби енергије (нацрт); Фонд за заштиту животне сред. Р. Србије	2011-2012. године
109.		Израда студије просторног размештаја ветроелектрана у Републици Србији и мерење брзине и правца ветра са циљем израде атласа ветрова у Републици Србији	МИЕ	35.000.000 /	до 2012. године

110.		Израда студије просторног размештаја МХЕ и детаљна ревизија локација предвиђених Катастром малих хидроелектрана у циљу прављења прецизне листе изводљивих локација за изградњу МХЕ	МИЕ	1.000.000.000 Фонд за ОИЕ, донације	2011-2013. године
111.		Израда студије просторне расподеле, услова за градњу и анализа могућности примене енергија сунца на територији Републике Србије и развој капацитета за коришћење и промоцију соларне енергије за загревање санитарне воде и просторија, и развој соларних електрана за производњу електричне енергије	МИЕ	10.000.000 /	до 2013. године
112.		Испитивање могућности преласка на биомасу у 15 топлана које немају могућност снабдевања гасом	МИЕ	15.000.000	до 2014. године
113.		Пилот пројекат: коришћење геотермалне енергије у топлотне сврхе	МИЕ	15.000.000 РА	2011-2012. године
114.	3.3.4 Енергетска ефикасност	Формирање националног фонда за енергетску ефикасност	Агенција за енергетску ефикасност	Донације, таксе на фосилна горива итд.	2011-2012. године
115.	3.3.5 Водопривреда и водопривредна инфраструктура	Стављање у функцију амулације Стубо-Ровни	РДВ	6.985.000.000	
116.		Стављање у функцију амулације Селова	РДВ	9.350.000.000	
117.		Стављање у функцију амулације Сврачково	РДВ	7.125.000.000	
118.		Стављање у функцију амулације Кључ	РДВ	439.000.000	
119.		Подизање успора Власинског језера (за 0,8 m)	ЕПС		
120.		Завршетак пројекта довода Завојског језера	ЕПС	1.500.000.000 ЕПС, кредити	2013-2014. године
121.		Планови управљања ризицима од поплава (ПУРП) за седам водних подручја: Срем и Бачка, Банат, Београд, Доњи Дунав, Сава, Морава и Косово и Метохија	МПТШВ, ЈВП	/	2011-2017. године
122.		Студија мапирања плавних зона у Републици Србији	РДВ	199.995.000 ЕУ	2010-2012. године
123.	2. Функционалне везе са ширим окружењем	Развој Националне Инфраструктуре Геопросторних Података (НИГП) у Републици Србији применом препорука Директиве INSPIRE	РГЗ	533.000.000 буџет РС, сопствени приходи субјеката НИГП, донације и кредити	од 2009. године континуирано
124.		Изградња информационог система за планирање и развој на бази препорука и резултата Пројекта Plan4All, уз имплементацију Директиве INSPIRE у домену просторног планирања у Републици Србији	РАПП	биће дефинисано буџет Републике Србије и фондови ЕУ	2012-2015. године и даље
125.		Прикључивање мрежи ESPON	РАПП	40.000.000 буџет РАПП	2008-2013. године

На следећим страницама је листа стратешких приоритета Просторног плана Републике Србије (у загради је наведено поглавље у ком се приоритет налази), груписани према разлозима због којих нису детаљно разрађени у Програму имплементације.

Смернице за планове мањих територијалних јединица:

- пројекат о биодиверзитету шума на регионалној основи (1.1.2),
- доношење ловних основа по регионима (1.1.2),
- смањење нивоа буке поред саобраћајница и индустрија које угрожавају становање што подразумева: идентификацију најфреквентнијих делова државних путева који захтевају мониторинг буке, и смањивање нивоа буке заштитним баријерама на угроженим локацијама, поред саобраћајница и индустрија, које тангирају становање (1.2.1),
- израда урбанистичких планова за локалитете у заштићеним подручјима на којима је регистрована или планирана изградња већег обима (1.3.2),
- пилот пројекти „Карактеризације предела” за посебна приоритетна подручја (локални ниво) (1.3.4),
- катастар нестабилних површина на територији Републике Србије (1.3.6),
- преношење функционалних надлежности из функционално најразвијенијих центара у центре и насеља мањег функционалног значаја (2.2.1),
- децентрализација функција на нивоу локалне заједнице и обухватно планирање унутар ФУП - принципом супсидијарности кроз преношење надлежности на подцентре и центре заједница села унутар ФУП. Обухватно планирање ће се спровести кроз систем регионалних планова (стратегија локалне децентрализације и регионализације) (2.2.2),
- фокалне тачке за трансграничну сарадњу¹ - услед недостатка информација, обучених кадрова за аплицирање за финансијску помоћ према некој од домаћих и међународних институција које пружају подршку развојним пројектима, неопходно је оспособити неку од постојећих институција или формирати ново тело који би обављао ову врсту посла на нивоу општине/региона (2.2.2),
- доношење студија о одрживим опцијама развоја градова применљивим у Републици Србији. Утврдити и дефинисати стандарде одрживости примерених Републици Србији за потребе планирања на националном, регионалном и локалном нивоу (2.3.1),
- формирати „банке локација” на локалном нивоу, тј. базе података о локацијама планираним за изградњу, браунфилд локацијама и сл, чиме ће се омогућити ефикасније и брже активирање локација и изградња (2.3.1),
- покренути иницијативе, на одговарајућем нивоу управљања, за дислоцирање активности и функција које се сада налазе у урбаном окружењу и непосредној близини стамбених, рекреативних и других неиндустријских зона и које загађују окружење а немају услова да пређу на чисте технологије (2.3.1),

¹ У овој улози могле би се наћи акредитоване регионалне развојне агенције (РРА) сходно надлежностима које су дефинисане чланом 39. Закона о регионалном развоју („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 30/10). У складу са чланом 34. Закона, предвиђено је најмање 12 РРА на територији Републике Србије.

- развојне могућности руралних подручја (2.3.4),
- остваривање минималних стандарда и потпуног обухвата у категорији основних услуга (2.5.1),
 - санирање уских грла, као што су мостови на Сави и Дунаву, у зони Београда и Новог Сада (3.2.2),
 - реконструкција и изградња мостова и тунела на примарној мрежи (3.2.2),
 - развој саобраћаја у градовима кроз стимулисање еколошки прихватљивих система и фаворизовање јавног превоза путника уз увођење напредних технологија у надзору, контроли и управљању саобраћајем. Посебно се истиче неопходност увођења метро система у систем јавног саобраћаја у Београду, ради јачања проходности кроз Београд и унутар њега (3.2.2),
 - доградња и реконструкција мреже магистралних оптичких каблова (3.2.8),
 - изградња приступне мреже у ретко насељеним подручјима (3.2.8),
 - израда енергетских биланса и биланса обновљивих извора енергије по регионима, посебно оних у којима постоје потенцијали обновљивих извора - хидро, биомаса, ветар, геотермална енергија, енергија сунца (3.3.3),
 - израда регионалне платформе за развој тржишта биомасе (3.3.3),
 - подстицање развоја у домену енергетске ефикасности на регионалном нивоу и у руралним подручјима (3.3.4),
 - водоснабдевање: ППВ: Макиш 2, Лесковац, Селова, Трновче (Велика Плана), Ваљево II фаза; обнова ППВ: Мајдево (Крушевац), Суботица, Нови Сад, Гружа, Панчево, Зрењанин, Краљево, Ужице, Врање, Алексинац, Бујановац; ширење Колубарског система (цевоводи од бране до ППВ и према Лазаревцу), ширење Расинског система ка Параћину; обнова Пештерског водовода (3.3.5),
 - канализациона инфраструктура: реконструкција и проширење обухвата постојећих система као припрема за изградњу ППОВ. Приоритет су: насеља у којима се реализују ППОВ (3.3.5),
 - заштита вода: обнова ППОВ Крагујевца, реализација ППОВ у насељима са највећим утицајима на изворишта или на угрожене водотоке: Врбас, Нови Сад, Зрењанин, Брус, Блаце, Бољевац, Лесковац, Врање, Књажевац, ШИК Копаоник, Куршумлија, Прокупље, Жагубица, Пирот, Осечина, Сјеница, Нова Варош, Нови Пазар, Шабац, Лозница, Бор, Мајданпек, Зајечар, Ужице, Краљево, Крушевац, Ниш, Гњилане, Приштина, Косовска Митровица; заштита ХС ДТД од загађивања, израда ППОВ градова и чишћење критичних деоница ОКМ; заштита Палића и Лудошког језера у оквиру ХС Северна Бачка (3.3.5).

Законска регулатива и усклађивање с европском и међународном регулативом:

- хармонизација законодавства и јачање институционалних капацитета за имплементацију Заједничке аграрне политике ЕУ (финансијски поступци, информатика, контрола, мониторинг) и пратећих прописа и стандарда којима се регулише производња и промет пољопривредно-прехрамбених производа у ЕУ, програмом Јачање капацитета за приближавање политике руралног развоја ЕУ стандардима (1.1.1),
- спровођење програма прекограничне и транснационалне сарадње у оквиру друге компоненте ПРА подршке, оријентисаних на питања заштите животне

средине, јачања институционалних капацитета за утврђивање прекограничних еколошких проблема и промовисање сарадње на управљању природним ресурсима и заштићеним областима (1.1.1),

- доношење новог закона којим се уређују непокретна културна добра у складу са Законом о култури и другим законима и правним актима релевантним за област културног наслеђа (1.3.3),

- усклађивање националних законодавних аката из области заштите од природних непогода и технолошких удеса са законодавством ЕУ (1.3.6),

- усвајање системског Закона о заштити од природних непогода и технолошких удеса и доношење подзаконских аката (1.3.6),

- усагласити прописе и стандарде из области просторног и урбанистичког планирања са европском регулативом (2.3.1),

- подзаконским актима дефинисати решења којима ће се обезбедити пуна интеграција јавности-грађана, цивилног сектора, итд, у процесе одлучивања о просторном и урбаном развоју (2.3.1),

- усвајање подстицајних мера за градове „чворишта”, градове који имају посебан значај за уравнотежен развој Републике Србије и градове који су од посебних интереса због специфичности свог географског положаја, односно локације-погранична подручја (2.3.1),

- формирање законске регулативе, усклађене са законодавством ЕУ за област комуналних делатности као основе за умрежавање комуналних система са вредностима градског живота и трансформације комуналних система ка приватно-јавном партнерству (2.3.3),

- формирање законског оквира, прилагођених стандардима ЕУ, који ће омогућити изградњу, модернизацију и доградњу сеоске инфраструктуре „успешних” руралних подручја (2.4.2),

- измене и допуне законске регулативе у циљу јачања инфраструктуре за формирање услуга од јавног интереса (2.5.1),

- изградити конзистентан правни систем кроз израду и усвајање подзаконских аката и пратеће регулативе ради утврђивања институционалног оквира, са овлашћењима и одговорностима, и дефинисања техничких прописа и норматива за изградњу (2.5.3),

- реформисати постојећа застарела законска решења као што су Закон о становању из 1992. године и Закон о одржавању стамбених зграда из 1995. године и извршити измене и допуне (или укидање) различитих уредби о решавању стамбених потреба појединих категорија корисника (2.5.3),

- донети закон о непрофитном сектору, као неопходан услов за имплементацију Закона о социјалном становању, као и одговарајућих законских решења која ће успоставити оквир за јавно-приватна партнерства (2.5.3),

- утврдити реалне изворе и законски успоставити систем и механизме финансирања, кредитирања и субвенционисања, социјалног становања, као и транспарентност њиховог спровођења (ово се посебно односи на финансирање из јавних извора на државном и локалном нивоу) (2.5.3),

- припремити акт о националној стратегији за санацију и унапређење неформалних насеља/зона са мерама за сузбијање даље бесправне градње (2.5.4),

- инсистирати на изради специјалног закона о неформалним насељима и бесправној изградњи који би успео да превазиђе све контрадикторности у постојећим законима и подзаконским актима надлежних ресорних министарстава (2.5.4),
- предвидети нов тип планског документа за правно регулисање и унапређење неформалних насеља (2.5.4),
- утврђивање правног оквира за индустријске паркове, као и „превођење” ИЗ у ИП; утврђивање институционалног оквира за вођење активности и функционисање ИП, као и регулисање рада националног тела које ће се бавити планирањем, развојем, стратешким и оперативним питањима; дефинисање принципа партнерства јавног и приватног сектора; дефинисање динамике и приоритета суфинансирања државних буџетских средстава у изградњу или опремање ИЗ и ИП (3.1.4),
- прилагођавање европским стандардима при пројектовању и извођењу путева и опреме пута, увођење нових технологија у управљању саобраћајем, формирање квалитетних база података, нових регистарских таблица, возачких дозвола и др. (3.2.2),
- усаглашавање законских и других прописа из области поштанског саобраћаја са регулативом ЕУ и њихово спровођење (3.2.9),
- доношење прописа и механизма за подстицање коришћења енергије из обновљивих извора (пореске и царинске олакшице и др.) (3.3.3),
- израда законске и подзаконске регулативе, подзаконских аката, као и одговарајућих техничких прописа и стандарда (3.3.3),
- прилагођавање стандарда Републике Србије стандардима и директивама ЕУ у области ОИЕ (3.3.3),
- одговарајућом законском регулативом подстаћи приватне инвеститоре да улажу у постројења која користе обновљиве изворе (подстицај за домаћу индустрију, финансијска корист, отварање нових радних места, али и развој технологија за коришћење обновљиве енергије) (3.3.3).

Реализација кроз националне стратегије:

- смањивање губитка биодиверзитета (1.3.1),
- смањивање притисака на биодиверзитет (1.3.1),
- успостављање система заштите и одрживог коришћења биолошких ресурса (1.3.1),
- ублажавање негативних тенденција демографског развоја (2.1.1),
- успостављање активног односа са дијаспором (2.1.1),
- решавање питања избеглих и интерно расељених (2.1.1),
- дефинисање политике миграција (2.1.2),
- усвајање подстицајних мера за пројекте одрживог развоја градова и иновационе пројекте, укључујући нове технологије, обновљиве изворе енергије итд. Исту иницијативу и са истим циљем покренути и са банкарским сектором (2.3.1).

Условљено другим активностима:

- затварање, санација и рекултивација постојећих депонија-сметлишта у складу са приоритетима (1.2.2),
- израда и усвајање менаџмент планова за све споменике културе на Листи светске баштине, израда нових номинација (1.3.3),
- ревизија и доношење заосталих одлука о категоризацији културних добара по убрзаном поступку у складу са законом (1.3.3),
- планови управљања ризицима од штетног дејства бујичних поплавних вода и управљање ризицима (1.3.6),
- редифиниција појма насеље и утврђивање критеријума за типологију (2.2.1),
- систематско праћење просторних појава и процеса унутар ФУП - праћење индикатора и формирање заједничке базе података о просторном развоју на нивоу ФУП, региона и области те њихово усаглашавање са методологијом и базом података ЕУ. Ажурирање и иновирање катастра и решавање имовинско-правних проблема власништва над земљиштем нарочито у градовима (стратегија формирања јединствене базе података и мониторинга) (2.2.2),
- израда на нивоу Републике Србије и функционалних урбаних подручја јединственог комуналног информационог система (КИС) са Катастром мрежа и објеката у функцији очувања постојећих и будућих система и њихово стављање у функцију будућег развоја и усклађивања са стандардима ЕУ (2.3.3),
- интеграција стратегије обнове градова и система формирања буџета са програмирањем развоја комуналних система и уређења грађевинског земљишта, како би се сагледали и афирмисали актери унапређења урбаног живота (2.3.3),
- програм изградње „индустријске инфраструктуре” који обухвата ТЕНs, магистралне и регионалне путеве, ИКТ мрежу, енергетску и хидротехничку инфраструктуру, као и изградњу и опремање индустријских локалитета - ИЗ, ИП, слободних зона (израда Стратешког плана развоја ИЗ, ИП и СЗ) (3.1.4),
- израда стратегије територијалног развоја индустрије за промоцију регионалне индустријализације изван метрополског подручја Београда и Новог Сада, ради идентификације и подршке посебних подручја и коридора у којима се преклапају потребе са економским потенцијалом (3.1.4),
- израда стратегије оживљавања индустријских браунфилд локација на основу катастра браунфилд локације у свим општинама и градовима Републике Србије (3.1.4),
- стратешки план развоја ИП и СЗ и утврђивање локација ИЗ, ИП и СЗ (3.1.4),
- проналажење политичко-институционалних инструмената у циљу планског и оперативног учешћа Републике Србије, у валоризацији, реконструкцији и модернизацији путне мреже која повезује српске енклаве на АП Косово и Метохија, са Косовском Митровицом и Републиком Србијом (3.2.2),
- изградња карго центра на београдском аеродрому (3.2.5),
- увођење савремених технологија транспорта (интермодални транспорт, контејнеризација, Ро-Ро саобраћај, речно-морска пловидба) (3.2.6),
- обезбеђење техничке базе за примену технологије интермодалног транспорта, изградњом и реконструкцијом слободних УИС-С профила тунела и мостова (3.2.7),

- могућа изградња постројења за прераду сирове нафте на Дунаву (3.3.1).

Започете активности:

- даљи развој географског информационог система за рударство и геологију (1.1.5),
 - база података о лежиштима металних и неметалних минералних сировина (1.1.5),
 - наставак и даљи систематски развој акције „Очистимо Србију” (1.2.1),
 - доношење Стратегије заштите природе и природних вредности (1.3.2),
 - редефинисање и усвајање државне стратегије у области културног наслеђа и реорганизација службе заштите у односу на друштвене, правне и економске промене (1.3.3),
 - доношење Националне стратегије интегралне заштите од природних непогода и технолошких удеса (1.3.6),
 - регистровање градова-локација за урбану обнову укључујући рангирање приоритета на основу опште атрактивности и потенцијала за подстицање развоја и уређења, високо квалитетног градитељског и/или археолошког наслеђа (погодног за развој туризма), амбијентално квалитетне градске целине и вернакуларне, свакидашње архитектуре (2.3.2),
 - подржати оснивање локалних (градске, општинске и регионалне) стамбених агенција као основних актера спровођења програма социјалног становања на регионалном и локалном нивоу (2.5.3),
 - пруга Београд - Стара Пазова (доградња капацитета за потребе функционисања заједничке деонице од Београда према Будимпешти и према Загребу са денивелисаним раздвајањем теретног од путничког саобраћаја у Батајници) (3.2.3),
 - унапређење регулаторног оквира у области електронских комуникација (3.2.8),
 - израда националног акционог плана за коришћење биомасе (усвојен је Акциони план за биомасу од 2010. до 2012. године („Службени гласник РС”, број 56/10) (3.3.3).

Остварене активности:

- израда Елабората о резервама угља у пољу Радљево и Идејног пројекта са студијом оправданости (1.1.5),
 - израда студије угљоносности западног дела Костолачког басена (1.1.5),
 - доношење националног програма заштите животне средине (1.2.1),
 - усвајање стратегије биодиверзитета (1.3.1),
 - израда карата природних непогода за територију Републике Србије (1.3.6),
 - серија сеизмолошких карата за одговарајуће повратне периоде (1.3.6),
 - оснивање Републичке агенције за ванредне ситуације (1.3.6),
 - завршетак изградње ПСГ Банатски Двор (3.3.1).

Промоција, едукација, истраживања:

- промоција ловства у земљи и иностранству (1.1.2),
- унапређење приступа јавности информацијама о квалитету животне средине и развијање јавне свести што подразумева: организовање кампања, информисање грађана, развијање свести и развијање еколошке културе грађана, и повећање учешћа грађана у одлучивању о питањима животне средине (1.2.1),
- административно и институционално јачање капацитета заштите од природних непогода и технолошких удеса(1.3.6),
- техничко и стручно јачање капацитета ради превентивне заштите од природних непогода и технолошких удеса (1.3.6),
- подизање свести о демографским питањима (2.1.1),
- изменити методологију планирања, нарочито у области одрживог развоја, имплементације, употребе ИКТ, нових стандарда (2.3.1),
- стручна и финансијска подршка локалним властима да у сарадњи са организацијама грађана у сиромашним подручјима и ромским енклавама уведе минималне стандарде комуналне опремљености путем подстицања јавних радова, смањењем пореских стопа, ангажовањем личног рада и др; оспособљавање и обука локалних власти у општинама у којима постоје сиромашна подручја и ромске енклаве и житеља и организација цивилног друштва у сиромашним подручјима да конкуришу за коришћење фондова ЕУ, других међународних организација и држава, намењених смањивању сиромаштва и решавању проблема карактеристичних за сиромашна подручја (2.5.2),
- популаризација водног транспорта, образовање и формирање кадрова (3.2.6),
- образовање и развијање јавне свести ради подстицања масовнијег коришћења ОИЕ (3.3.3),
- унапређење система образовања, информисања и развијање јавне свести о значају енергетске ефикасности (3.3.4).

Међународна сарадња:

- прекогранична сарадња Републике Србије (IPA програм) у области заштите културног наслеђа (1.3.3),
- пројекти интеграције у међународне мреже: културне стазе и еколошке мреже Републике Србије (UNESCO - Светска баштина, Evro-Mab, NATURA 2000) (1.3.4),
- пројекти прекограничне, транснационалне и међурегионалне сарадње (програми IPA, CENTRAL, SEES, Карпатска конвенција, INTERREG, ESPON) (1.3.4),
- умрежавање ФУП и повезивање ФУП са сличним подручјима ван граница Републике Србије - постојање јаке мреже урбаних подручја у Републици Србији што омогућује конзистентан развојни напредак њених региона и читаве територије (стратегија увећања територијалне кохезије) (2.2.2),

- учешће у Програму транснационалне сарадње Југоисточна Европа (ІРА) у областима развијања иновативних приступа и предузетништва и успостављања области одрживог раста (3.1.4).

Остали приоритети:

- коришћење и развој шумског фонда у заштићеним подручјима (1.1.2),
- унапређење планирања, газдовања и контроле шумског фонда (1.1.2),
- израда геолошке карте Републике Србије у размери 1:50.000 (1.1.5),
- израда хидрогеолошких и инжењерскогеолошких карата 1:100.000 (1.1.5),
- студија о хидрогеолошком бонитету простора (1.1.5),
- израда студије о могућностима супституције камена за путоградњу секундарним сировинама (шљака, пепео) (1.1.5),
- дефинисање статуса државне геолошке службе (Геолошки институт Србије) (1.1.5),
- регулисање услова коришћења геолошке документације (1.1.5),
- спречавање даљег губитка земљишта и очување и побољшање његовог квалитета што подразумева: санацију деградираног и контаминираног земљишта у индустријским областима и спровођење мера за заштиту од ерозије (1.2.1),
- успостављање оперативних, истраживачких и комуникационо-информационих функција Националног центра за климатске промене који извршава функције Подрегионалног центра за климатске промене за Југоисточну Европу (1.2.3),
- учешће у имплементацији пројеката у оквиру Подрегионалног оквирног акционог плана за адаптацију за Југоисточну Европу (1.2.3),
- дефинисање обима непокретности и њихов будући размештај, у складу са организацијом и оперативним потребама система одбране и даљег социјалног, економског и просторног развоја (1.3.5),
- процена могућности постојећих локација војних комплекса за даљи развој и трансформацију војних комплекса у војну базу (1.3.5),
- дефинисање потенцијалних локација за формирање нових војних комплекса-база (1.3.5),
- процена утицаја појединих војних комплекса на окружење и животну средину и повећање пиротехничко-балистичке сигурности (1.3.5),
- координирано и на државном и регионалном нивоу осмишљено научно сагледавање: појединачно (свака наука са становишта свог предмета проучавања) и кроз научну кооперацију више наука и научних дисциплина о људским насељима (мултидисциплинарна, интердисциплинарна и трансдисциплинарна истраживања), нараслих и разноврсних урбаних и руралних проблема (2.2.1),
- неопходност предузимања скупа сталних и повремених мера, интервенција и акција на различитим друштвеним и просторним нивоима (од националног до локалног) ради ревитализације (оживљавања) знатног броја насеља, у првом реду руралних, подстицањем развоја тржишно оријентисане привреде у њима сагласно доступним и расположивим природним и другим ресурсима (2.2.1),
- конституисање просторно економичних и рационалних урбаних и руралних система и подсистема насеља сходно потребама одрживог развоја (2.2.1),

- просторно-функционално обједињавање и повезивање суседних центара и општина, или територијално груписање центара и општина, које се заснива на географском суседству и разгранатим и развијеним функционалним односима и везама, засновано на начелима која погодују просторно уравнотеженом одрживом и просперитетном развоју свих насеља и делова територија на којима се остварује планска просторно-функционална интеграција (2.2.1),
- геопросторни размештај центара, како урбаних тако и руралних, у склопу груписаних општина треба да обезбеди да мањи број функционално већих центара опслужује више функционално слабије развијених центара на мањим географским растојањима чиме би се створиле основне претпоставке за хомогенизацију свеукупног друштвено-економског развоја датих територија и квалитетније просторно-функционалне односе и везе у мрежи насеља (2.2.1),
- децентрализација и увођење регионалног нивоа управе - неопходност увођења средњег нивоа управе и новог територијалног организовања Републике Србије је од суштинског значаја за установљење њеног равномерног развоја и афирмацију функционалних урбаних подручја као мотора развоја (стратегија полицентризма) (2.2.2),
- повећање приступачности унутар ФУП и између ФУП (кластери) - завршетак започетих и планираних инфраструктурних коридора омогућио би ширу приступачност између ФУП, док би се изградњом, иновирањем и адаптирањем локалне саобраћајне мреже постигла боља повезаност између центра, подцентра и сеоских насеља унутар ФУП (стратегија повећања приступачности) (2.2.2),
- „зелена урбана обнова” што подразумева увођење свих технолошких достигнућа да би се дао приоритет што ефикаснијој заштити животне средине, бољим термичким карактеристикама реконструисаних грађевина, па самим тим и мањом потребом за грејањем и хлађењем (2.3.2),
- израда јединствене стратегије развијања и унапређења комуналних система и делатности за приоритетне потребе носилаца развоја и корисника, на искуствима развијених градова Европе (2.3.3),
- израда програма развоја и прилагођавања комуналне опреме заштити пољопривредног земљишта, шума и воде, очувању предеоних природних и створених вредности (2.4.2),
- формирати међусекторска тела и институције на нивоу општина, градова и државе која ће координирати рад различитих ресора, бавећи се овом проблематиком на свеобухватан начин (2.5.4),
- усагласити катастар, судове и јавна комунална предузећа са циљем регулисања и спречавања даље бесправне изградње (2.5.4),
- активирати све капацитете за уклањање бесправно изграђених објеката у заштићеним појасевима и зонама (2.5.4),
- макроекономска стабилност (3.1.1),
- изградња модерне привредне инфраструктуре и стварање повољне инвестиционе климе за привлачење страних инвестиција (3.1.1),
- реиндустријализација и стварање конкурентне привреде (3.1.1),
- активности из ППРС-а које нису предвиђене у оквиру инвестиционих пројеката у рударству за период од 2011-2015. године од стране надлежног министарства: отварање рудника лигнита „Тириковац”; Повећање производње

рудника „Лубница”, изградња ТЕ-ТО „Зајечар”; отварање рудника Чока Марин (експлоатација бакра); отварање рудника Борска река (експлоатација бакра) (3.1.3),

- опоравак индустрије, утврђивање бољег правно-институционалног оквира, олакшавање приступа тржишту ЕУ, суседном регионалном и другим тржиштима, промоција међународне сарадње и мултилатералног управљања укључујући правила међународне трговине и финансијског система, подстицаји за алокацију погона, одрживо пословање, коришћење чисте енергије и бољих технологија (3.1.4),

- утврђивање нове националне политике индустријског развоја, развоја hi-tech индустрије и унапређење хоризонталне индустријске политике засноване на интегрисаном приступу конкурентности на пољу знања, тржишта и предузетништва, социјалне, економске и просторне кохезије, услова инфраструктуре, промоције чистијих технологија, одрживог развоја, улагања у образовање, истраживања и развој. Приоритетан је подстицај политика конкурентности, еко-иновација, енергетске ефикасности, бољих технологија, предузетништва. Регионална структурна и кохезиона политика индустрије укључује развој кластера и доступност техничке инфраструктуре (3.1.4),

- квалитетније управљање: планирањем, пројектовањем и извођењем, експлоатацијом и одржавањем путне инфраструктуре, организацијом и безбедношћу саобраћаја (у току је прекатегоризација државних путева првог и другог реда и израда Правилника за пројектовање ванградских путева, функционалне класификације, саобраћајну сигнализацију и опрему итд.) (3.2.2),

- израда одговарајућег плана, са студијско-техничким елементима, којим би се омогућило решавање имовинско-правних односа на граничним прелазима и дефинисале организационо-функционалне потребе у циљу потпуног усаглашавања са стандардима ЕУ, за дужи временски период (3.2.2),

- добро организован систем унутрашњих пловних путева (3.2.6),

- подстицање транспорта на унутрашњим пловним путевима кроз коришћење економских инструмената као што су ослобађање од разних доприноса и опорезивања (3.2.6),

- искључивање застареле флоте и замена модерним, чистим и ефикасним бродовима (3.2.6),

- дефинисање обима универзалног сервиса и формирање фонда за његово пружање (3.2.8),

- донети техничке услове и осталу регулативу за изградњу КДС (3.2.8),

- оснивање предузећа које ће, градити, одржавати и експлоатисати јединствену мрежу радиодифузне емисије за све емитере са националним покривањем (3.2.8),

- обнова инфраструктуре на свим локацијама примарних емисионих станица радио дифузије, које су значајно оштећене бомбардовањем 1999. године (3.2.8),

- дигитализовање мреже радиодифузног система (3.2.8),

- обезбеђивање поштанске услуге по приступачним ценама (3.2.9),

- формирање јавног поштанског оператора (3.2.9),

- формирање и примена адресног кода у Републици Србији (3.2.9),

- израда и примена Методологије обрачуна поштанских услуга базиране на трошковном принципу и усклађене са стандардима ЕУ и захтевима UPU (3.2.9),

- постепено увођење конкуренције на тржиште поштанских услуга (3.2.9),
- достизање стандарда квалитета поштанских услуга прописаних у ЕУ (3.2.9),
- примена европских стандарда у области сигурности и безбедности корисника, запослених и поштанских пошиљака (3.2.9),
- развој курирских сервиса (3.2.9),
- развој ГИС система за поштанске услуге (3.2.9),
- смањење зависности од увозне енергије, тј. стимулисање замене увозних горива домаћим (3.3.3),
 - одређивање (квантификовање) генералног и секторских циљева за побољшање енергетске ефикасности на националном нивоу (3.3.4),
 - дефинисање мера енергетске ефикасности и начина њиховог спровођења у сваком поједином сектору непосредне потрошње енергије - доношење акционих планова (3.3.4),
 - побољшање економске стабилности, повећања конкурентности индустријске производње, отварање нових радних места, смањења увозне зависности путем коришћења принципа енергетске ефикасности (3.3.4),
 - смањење загађења животне средине унапређењем енергетске ефикасности (смањење емисије штетних гасова) (3.3.4),
 - сигурност и стабилност снабдевања енергијом и енергентима (3.3.4),
 - подстицање рационалног коришћења природних ресурса (3.3.4),
 - обнова мрежа свих водовода (смањење губитака на мање од 20%) (3.3.5),
 - дефинисање циљева и нова концепција трансформације система грађевинског земљишта; целовито решавање својинских питања (денационализација, реституција, јавна својина и развој нових својинских облика јавне својине, ограничен (leasehold) и неограничен закуп (freehold), контрола трансакција земљишта (3.4.1),
 - целовито дефинисање својине на грађевинским земљиштем: приватне (поседовање добара, својинских права и интереса на добрима, повраћај приватне својине); јавне (државних органа и институција које управљају јавним добрима и стварима у јавном власништву); задружне (кондоминиум и др.); корпоративне која се формира на бази тржишта хартија од вредности (акција, обвезница) (3.4.1),
 - сређивање и вођење евиденција о земљишту (катастра, земљишних књига) за различите намене и потребе различитих корисника (3.4.1),
 - успостављање постприватизационе регулаторне активности (регистри права, евиденције непокретности, институције, партнерства, инструменти) (3.4.1),
 - дефинисање промена начина финансирања уређивања грађевинског земљишта као и основних инструмената: трансформација инструмента накнаде за уређивање грађевинског земљишта; увођење пореских инструмената за захватање увећане вредности земљишта и некретнина; установљавање закупнина јавног грађевинског земљишта према тржишним, економским, правно-имовинским принципима; трансформација цена комуналних услуга (3.4.1).

Глава V О ПОКАЗАТЕЉИМА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Израда Програма прописана је Законом о Просторном плану Републике Србије 2010-2020. године, ради утврђивања мера и активности за спровођење ППРС-а за период од пет година (члан 4.). У оквиру предвиђених активности, једна од кључних односи се на периодично извештавање о остваривању просторног плана на основу показатеља (индикатора) просторног развоја преко којих се мери остваривање циљева просторног развоја утврђених ППРС-ом. Иницијални модел показатеља који је предложен у ППРС-у, који чини 106 показатеља, овде се проверава и тестира као потенцијална компонента извештавања о стању коришћења, уређења и организације простора.

Модел показатеља презентира у ППРС-у базиран је на циљно-оријентисаном приступу за праћење спровођења овог документа. У избору показатеља тежило се да се задовоље два захтева: први, да они буду ваљана основа за спровођење просторних анализа, и други, да могу одговорити на различите захтеве доносиоца одлука и политичких инстанци за оцену предложених решења и процену достизања циљева које постављају развојне политике.

Истовремено, следећи основне принципе за укључивање у европске интеграционе процесе, тежило се да се постигне усклађеност са европским планским документима просторне интеграције и програмима развоја, кроз тзв. опсерваторије за просторне податке. Због тога је важно да листа показатеља буде усклађена са листом ESPON показатеља који се развијају за мониторинг укупног европског простора (Европска мрежа опсерваторија за просторни развој и кохезију).

У првом кораку приступило се систематском кондензовању више стотина показатеља у оквиру тематских области обрађених у ППРС-у, и њиховом свођењу на ограничени број усмерених показатеља према циљевима и приоритетима ППРС-а, усклађених са ESPON показатељима који су у употреби или се припремају да уђу у употребу у догледно време. Даље су анализирани показатељи према нивоу употребљивости, у погледу просторне покривености, временских серија, квалитета мерења и расположивости у одговарајућем формату за обраду. Од ових показатеља направљена је листа од 106 главних показатеља који би били релевантни за тематске области као и за међусекторске анализе и сложене просторне концепте (концепт полицентричности, концепт доступности, разне приступе типологијама простора). У самој листи показатеља заступљени су и они са мањим и већим недостацима али који су важни за праћење, и за које се очекује да се у догледно време може унапредити њихов квалитет.

Предмет овог програма је детаљнија разрада сваког предложеног показатеља у ППРС-у, укључујући формирање базе мета-података. Програмом се ближе одређују области примене, извори података, просторна и временска покривеност, параметри израчунавања, као и могуће варијанте побољшања показатеља. У Глави VI „Детаљна презентација показатеља“ дат је преглед анализираних 106 иницијалних показатеља, на основу следећих карактеристика:

Назив и опис показатеља:	кратак опис садржаја показатеља
Циљ:	област применљивости: - приказ општег циља за који се показатељ везује и начин његовог укључивања
Географска покривеност:	национални, регионални, и/или локални
Израчунавање	опис параметара који су укључени у израчунавање
Интерпретација:	елементи који омогућавају боље разумевање резултата у примени показатеља
Извори:	извори прикупљања података и праћења показатеља
Временски интервал:	уколико су подаци доступни у временским серијама
Будући развој показатеља:	напомене о даљем побољшању показатеља; очекивани нови извори података и побољшања статистичких праћења

На основу урађених испитивања издвојени су показатељи који испуњавају неопходне услове да се примене у првим извештајима стања просторног развоја, као и показатељи које је потребно даље развијати да у догледно време могу бити примењени.

Прегледом предложених показатеља, за први период извештавања о спровођењу ППРС-а, дошло се до 25 показатеља који задовољавају минималне захтеве да могу ући у примену (ознака у табели: а). Њима се може додати још 8 показатеља, који су измењени у односу на први предлог, с обзиром да су детаљније анализе показале да првпредложени показатељи нису релевантни или да још нису постали део статистичких праћења (заправо, показатељи који се односе на регионални бруто домаћи производ - БДП, замењени су показатељима који се односе на регионалну бруто додатну вредност - БДВ, који се прати на нивоу округа). Затим додат је показатељ о покривености територија важећим просторним плановима уместо показатеља о степену корупције који се за сада не може пратити на траженом нивоу.

Тиме се за први извештај може са сигурношћу рачунати на 33 показатеља. Поред ових, за 30 показатеља је оцењено да се могу припремити у релативно кратком периоду (ознака у табели: б), с обзиром да се не публикују у званичним статистичким извештајима, већ захтевају додатни напор прикупљања и израчунавања. За остале показатеље (ознака у табели: в) потребно је дуже време, пре свега зависно од прилагођавања домаћих статистичких ресурса европским стандардима, пошто се ради о показатељима који се иначе прате у другим европским земљама, односно у оквиру ESPON мреже (Табела 3.).

Први сет provedбених показатеља (33+30) покрива сваки од главних и посебно оперативних циљева на основу којих се заснива читав концепт праћења остваривања ППРС-а, односно просторног развоја Републике Србије. Очекује се да ће се на основу њих, за први програмски период моћи анализирати промене у простору - у односу на стање и циљеве из ППРС-а, које се односе пре свега на:

- демографске и социо-економске трендове, те миграције становништва из мање развијених подручја;
- полицентричан развој градова и других насеља;
- заштиту природног и културног наслеђа;
- деградацију простора због неодговарајућег коришћења у подручјима интензивних природних процеса (ерозија, поплаве);

- просторно-развојну усмереност према главним европским просторним системима.

Прва контрола изабраног ужег сета показатеља је њихова конкретна примена у изради првог извештаја о реализацији ППРС-а, када ће се реално одредити допринос и перспектива овог концепта и појединих показатеља.

Очекује се да се кроз даљи поступак надградње у смислу релевантности и регионалне и временске доступности, дође до поузданог, ажурног и релевантног скупа просторних показатеља који ће се уградити у одговарајућу форму периодичног извештаја.

Мада је у овом кораку фокус на обезбеђивању показатеља за праћење спровођења ППРС-а, намера је да предложени показатељи буду први корак ка сложенијем и детаљнијем мониторингу територије Републике Србије у правцу сталног процењивања трендова развоја. То би у обухватнијем општијем сагледавању значило да они могу допринети поузданости у оцењивању, објективности у одлучивању и ефикаснијим начинима праћења промена у простору, што су уједно и значајне претпоставке за унапређење праксе просторног планирања.

Табела 3: Преглед показатеља за праћење просторног развоја Србије

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ	P+
Циљ 1. УРАВНОТЕЖЕНИЈИ РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕНА СОЦИЈАЛНА КОХЕЗИЈА			
Одрживи демографски развој			
	Уравнотежени размештај становништва	1. Густина насељености (критична маса)* 2. Миграциони биланс *	а а
	Унапређење/одржање демографске структуре	3. Удео становништва по великим старосним групама * 4. Стопа фертилитета *	а а
Унапређење социјалне и економске кохезије			
	Унапређење образовног нивоа становништва	5. Становништво са високим образовањем *	а
	Смањење броја незапосленог становништва	6. Удео незапосленог становништва до 25 година *	б
	Унапређење просторне равнотеже у погледу образовног нивоа запосленог становништва	7. Запослена лица са високим степеном образовања*	а
	Обезбеђење подједнаких шанси на тржишту рада	8. Запослени на одређено време (% броја запослених) 9. Стопа запошљавања старијих радника	в б
	Обезбеђење стамбене сигурности	10. Број социјално (непрофитних) станова према броју домаћинстава у програму социјалног становања	в
Смањење социјалне искључености и сиромаштва			
	Расположива радна снага и запосленост	11. Стопа активности мушке/женске популације (15-64 година)*	а

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ	P+
		12. Стопа запослености	a
		13. Стопа раста броја активних лица према стопи раста броја лица са личним приходом и издржаваних лица	a
	Смањење регионалних економских диспаритета	14. Индекс „реда величине” у висини БДП	б
	Постизање територијалног баланса у расподели богатства		
	Заступљеност различитих социјалних група у заједници и превенција социјалне сегрегације	15. „Gini index” прихода домаћинстава	б
	Смањење разлика у куповној моћи становништва	16. Регионални индекс цена	б
		17. Број домаћинстава који живе испод границе сиромаштва	б
	Осигурање пуне ангажованости регионалних ресурса, уз њихову максималну ефикасност	18. Годишња стопа незапослености *	a
		19. Удео дуготрајне незапослености *	б
		20. Удео домаћинстава са најмање једним незапосленим чланом	в
Уравнотеженост насељске структуре			
	Полицентричност урбаног система	21. Индекс „реда величине” насеља према броју становника	б
		22. Степен концентрације становништва региона у примарном центру *	б
		23. БДП по становнику у односу на просек ЕУ15	в
		24. Изохрона доступност услуга од општег интереса регионалног нивоа	в
		25. Просечно време путовања до најближа три регионална центра	a
	Одрживост насељске структуре (односи града и села)	26. Демографски трендови урбаних подручја у односу на рурална подручја	б
		27. Обим дневних миграција	в
		28. Удео дневних миграција већег радијуса	в
Равномерна просторна организација јавних служби			
	Унапређење доступности јавних служби	29. Доступност до централних насеља јавним превозом (од тога: доступност железницом) *	a
		30. Доступност примарној здравственој заштити	б
Равномерна доступност инфраструктури и информацијама			
	Обезбеђење једнаке саобраћајне доступности простора	31. Потенцијална интермодална доступност	в
	Обезбеђење основног нивоа мобилности људи који не користе аутомобил	32. Удео становништва које живи унутар 30-минутне изохроне од железничке станице	б
	Повећање покривености насеља водопривредном	33. Покривеност насеља (% броја домаћинстава) мрежом јавног водовода	a

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ	P+
	инфраструктуром	34. Покривеност насеља (% броја домаћинства) канализационом мрежом	а
	Повећање покривености насеља енергетском инфраструктуром	35. Покривеност насеља (% броја домаћинства) електро мрежом високе сигурности снабдевања	а
	Унапређење приступа информатичким и комуникацијским системима	36. Број интернет корисника	а
Територијално одговорна управа			
	Унапређење рада територијалне управе	37. Покривеност простора просторно-планским документима	а
	Обезбеђење партиципације грађана у раду територијалне управе	38. Укљученост у рад удружења и организација	в
Циљ 2: РЕГИОНАЛНА КОНКУРЕНТНОСТ И ПРИСТУПАЧНОСТ			
Економске предности и динамичност		39. БДП по становнику *	б
		40. БДП у РРР по становнику *	в
		41. Однос раста БДП и раста запослености региона	б
		42. Стопа раста БДП по становнику (%) *	б
		43. Однос увоза и извоза региона	в
		44. Удео извоза у структури БДП	в
Диверзификованост регионалне економије		45. Запосленост по економским делатностима *	а
		46. Удео пољопривреде, шумарства и рибарства у додатној вредности региона*	б
		47. Удео технолошки напредне прерађивачке индустрије у додатној вредности региона*	б
		48. Удео финансијских и пословних услуга у додатној вредности региона *	б
		49. Удео административних, образовних, здравствених и социјалних услуга у додатној вредности региона*	б
Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how” технологија у економији)		50. Број предузећа у области иновација	в
		51. Запосленост у области истраживања и развоја (% у укупној запослености) *	б
		52. Запосленост у области високих технологија *	в
		53. Издвајања БДП за област истраживања и развоја*	в
		54. Приступ широкопојасним системима	в
Услови за глобалну конкурентност		55. Енергетска ефикасност у индустрији	в
		56. Обим директних страних инвестиција по регионима	в
		57. Стопа инвестиција	б
		58. Број мултинационалних компанија у региону	в
		59. Запосленост у страним фирмама у укупној запослености у региону	в
		60. Удео страних фирми у укупном извозу	в

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ	P+
	Конкурентност радне снаге	61. Продуктивност рада 62. Основна цена рада *	в б
Циљ 3. ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И ЗАШТИЂЕНА И УНАПРЕЂЕНА ЖИВОТНА СРЕДИНА			
	Очување природних ресурса	63. Коришћење земљишта (пољопривредне, шумске, изграђене, водне површине) (CORINE) 64. Удео пољопривредних површина под органском/ контролисаним производњом 65. Квалитет вода водотока (класе квалитета) 66. Квалитет подземне воде 67. Специфична потрошња воде у насељима (l/ст/дан) 68. Губици воде у мрежи (%) 69. Однос обновљивих и необновљивих извора у укупној потрошњи енергије	а б а в в в в
	Рационално заузимање земљишта	70. Фрагментациони индекс * 71. Потрошња земљишта за саобраћајну инфраструктуру 72. Урбани раст - ширење урбаног подручја 73. Удео урбаног ткива 74. Удео култивисаних подручја 75. Бесправна изградња у зонама изворишта 76. Број и површина brownfield локација	в б б в в в в
	Смањење утицаја саобраћаја на животну средину и одрживо коришћење енергије	77. Интензитет саобраћаја према деоницама саобраћајне мреже 78. Модална расподела путничког саобраћаја 79. Обновљива енергија у укупној производњи енергије 80. Потрошња енергије по изворима и врсти корисника	б в б в
	Здрава животна средина и превенција хазарда	81. Број и % становника насеља који су изложени сталном и учесталом прекомерном загађењу ваздуха 82. Број и % становника насеља у зонама загађења од индустријских/рударских/енергетских постројења	в б
	Заштита од природних непогода	83. Насеља и култивисана подручја потенцијално угрожена од поплава (CORINE)* 84. Насеља у просторима угрожености сеизмичком активношћу 85. Насеља у просторима угрожености од ерозивних процеса	б в в
	Смањење количине отпада, повећање рециклирања	86. Количина комуналног отпада из насеља региона 87. % комуналног отпада који се организовано сакупља (% домаћинства) 88. Стварање индустријског отпада (t/год; ha)	в б в

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ	P+
		89. % укупне количине отпада који се рециклира	б
Циљ 4: ЗАШТИЂЕНО И ОДРЖИВО КОРИШЋЕНО ПРИРОДНО И КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ И ПРЕДЕО			
	Лимитирано смањивање природних подручја - заштита природних станишта и очување биодиверзитета	90. Настајање/развој природних предела 91. Заштићена природна подручја	в а
	Очување културних маркера и очување специфичног карактера предела	92. Број заштићених културних добара у региону * 93. Број локалитета културног наслеђа и интегралних целина предложених за заштиту 94. Број и површина идентификованих предела	а а в
	Унапређење регионалних потенцијала за туризам и креативне индустрије	95. Туристички капацитети у сеоским домаћинствима 96. Број туриста и туристичких ноћења годишње 97. Број и површина проглашених туристичких простора	в б б
Циљ 5: ПРОСТОРНО-ФУНКЦИОНАЛНА ИНТЕГРИСАНОСТ У ОКРУЖЕЊЕ			
	Учешће у програмима и пројектима трансграничне и међурегионалне сарадње	98. Број пројеката са међународним учешћем 99. Чланство у међународним организацијама и мрежама сарадње	а в
	Трговинске везе са окружењем	100. Трговинска размена <i>reg carita</i> са суседним земљама 101. Удео трговинског промета са суседним земљама у укупној трговини са иностранством 102. Промет путника и робе у речним лукама 103. Контејнерски промет (у речним лукама)	в в б в
	Пропусност граница	104. Густина друмских и пружних прелаза по деоницама граничног подручја 105. Недељни број летова до европских MEGA подручја 106. Време путовања аутом до MEGA и транснационалних ФУП подручја (бодовано према значају ФУП)	б а в

Напомене:

(*) - ESPON „рутински” индикатори;

(P+) - редослед увођења у примену: **а - б - в**

Глава VI
ДЕТАЉНИ ПРЕГЛЕД ГЛАВНИХ ПОКАЗАТЕЉА
ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Показатељ: 1. Густина насељености (критична маса) *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Одрживи демографски развој

Оперативни циљ: Уравнотежени размештај становништва

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе

- **Израчунавање:**

Однос броја становника и површине територије: $G=C/P$ (ст/км²) (параметри: С-број становника, П-површина територије);

препоручена скала вредности: <50, 50-100, 100-200, 200-500, >500 ст/км²

- **Интерпретација:**

Размештај становништва је један од основних показатеља (не)равномерног социо-економског развоја, пружајући информације како о потенцијалима (у смислу радне снаге, корисника услуга, потрошача, итд) тако и у смислу специфичних развојних изазова (урбана дисекономија, депопулација подручја, производна виталност подручја, оправданост опремања техничком инфраструктуром).

За диференцирање територија, према критеријумима Европске уније, као и ESPON-а, рурална подручја се сматрају она са густинама мањим од 100 ст/км², док су потенцијална агломерацијска подручја са густинама преко 200 ст/км².

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у 10-годишњим временским пресецима (Попис становништва) и годишњим проценама броја становника.

- **Ограничења индикатора:**

Вредност густине насељености директно зависи од просторне јединице мерења, тако да на регионалном или вишем нивоу не даје добру индикацију реалног стања, пошто региони покривају различите случајеве (нпр. неки покривају урбано језгро, док други читаво функционално урбано подручје). Пожељно је да се густина насељености прикаже кроз дифузни модел, користећи податке за мање просторне јединице или бар на општинском нивоу како би се омогућила прецизнија слика. Овим би се донекле избегао проблем „вештачких“ густина када су у питању велике просторне јединице (нпр. случај са великим деловима области у планинским регионима које нису насељене).

- **Будући развој индикатора:**

За анализе регионалних типологија овај индикатор се комбинује са другим индикаторима (број становника, структура запослености, низијске или планинске области), у оквиру неког од развијених модела који су признати у научној и стручној пракси.

Показатељ: 2. Миграциони биланс *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Одрживи демографски развој

Оперативни циљ: Уравнотежени размештај становништва

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Механичка компонента у промени броја становника одређеног подручја исказана разликом укупне промене броја становника и природног прираштаја у пописном периоду: $M = ((C_{t2} - C_{t1}) - (P - Y)) / C_{t1}$; (параметри: С-број становника, Р- број рођених, У - број умрлих, t1, t2 - почетна, крајња година); препоручена скала вредности: < -5,0 / -5,0 до -2,5 / -2,5 до 0,0 / 0,0 до 2,5 / 2,5 до 5,0 / > 5,0.

- **Интерпретација:**

Индикатор показује разлике у демографској динамици између појединих регионалних подручја и унутар њих, које су јасно повезане са израженим контрастима економског богатства. Миграциони биланс показује контрасте између главних метропола и остатка земље, главна миграторна кретања између региона унутар земље, као и регионалне контрасте у односу на европске земље. Мапирање овог индикатора може указати на националне обрасце миграција (на пример, миграције становништва из граничних и мање развијених подручја могу бити индикација да досадашње мере за унапређење регионалног развоја и помоћ демографско угроженим подручјима још увек нису оствариле потребан учинак).

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима (Попис становништва) и годишњим проценама броја становника, као и годишњим подацима о природном прираштају.

- **Ограничења индикатора:**

Интерпретација индикатора зависи од просторног нивоа који је узет за јединицу посматрања, стога је за анализу миграторних кретања потребан упоредни приказ различитих просторних нивоа и више временских серија података.

- **Будући развој индикатора:**

Праћење овог показатеља је значајно повезати са мерама и програмима у циљу усмеравања пожељних трендова у размештају становништва, унутрашњим и међународним миграцијама. Према ШПРС-у потреба за унапређењем друштвено-економских мера и програма је залагање за активан однос према миграцијама становништва, путем формулисања и спровођења мера миграционе политике у склопу популационе и других развојних политика, што је истовремено и препорука међународних релевантних институција.

Показатељ: 3. Удео становништва по великим старосним групама *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој (унапређена социјална кохезија)

Подциљ: Одрживи демографски развој

Оперативни циљ: Унапређење/одржање демографске структуре

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео младе популације (до 15 година старости), средовечне популације (15-64 година) и старе популације (преко 65 година) у укупном становништву: $C_{15}/C*100$; $C_{15-64}/C*100$; $C_{65}/C*100$ (%) (параметри: С-број становника; 15-, 15-64, 65: старосни континенти);

препоручена скала вредности: удео становника до 15 година: < 12,5 / 12,5-15,0 / 15,0 до 17,5 / 17,5 до 20,0 / > 20,0, удео становника 15 - 65 година: < 62,5 / 62,5-65,0 / 65,0 до 67,5 / 67,5 до 70,0 / > 70,0, удео становника са 65 и више година: < 12,5 / 12,5-15,0 / 15,0 до 17,5 / 17,5 до 20,0 / > 20,0.

- **Интерпретација:**

Удео становништва до 15 година показује становништво школског узраста и тиме потенцијални трошак за заједницу, а такође део становништва који ће ући на тржиште рада у блиској будућности, што значи и могући настанак дисбаланса на тржишту рада. Популација 15-65 година је есенцијална варијабла, пошто показује радно способни део популације. Удео становништва старијег од 65 година је важан индикатор, јер ова популација скоро у потпуности зависи од колектива, што указује на економски притисак старих на радни контингент. Захтеви овог дела популације се стога

разликују у односу на удео младог становништва, које представља будуће активно становништво, а које углавном још увек зависи од породице.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у 10-годишњим временским пресецима (Попис становништва)

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор не показује на пример, колико је удео младог становништва резултат промене стопе рађања и нивоа фертилитета, па се мора посматрати упоредо са тим индикаторима, посебно на регионалном/обласном нивоу, али и за упоређења са другим земљама. За сложеније демографске анализе потребно је користити мање агрегиране податке, на пример по петогодишњим или једногодишњим старосним групама, који су расположиви уз додатну обраду.

- **Будући развој индикатора:**

С обзиром да поремећај основних контингената становништва може представљати једну од најзначајнијих препрека за одрживи просторни развој неког подручја, пожељно је да се мапирају општине и региони/области на основу изведених индикатора из основног индикатора, на пример: „коэффициенти старосне зависности”: „зависност старих” представља број становника 65 и више година на једну особу старости 20-65 године; „зависност младих” представља број становника 0-19 година на једну особу старости 20-65 године; „укупна зависност” представља збир броја становника 0-19 година и становника 65 и више година на једну особу старости 20-65 године; „индекс старења” представља број становника 65 и више година на једну особу старости 0-19 година.

Показатељ: 4. Стопа фертилитета *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Одрживи демографски развој

Оперативни циљ: Унапређење/одржање демографске структуре:

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Сума вероватноће рађања према старости жена између 15 и 49 година (статистички податак); препоручена скала вредности: < 1,2 / 1,2-1,4 / 1,4-1,6 / 1,6-1,8 / > 1,8

- **Интерпретација:**

Стопа фертилитета је значајан индикатор на дуге стазе: дугорочно опадање ће неминовно изазвати старење становништва и проблем депопулације, са свим последицама овог процеса, уколико нема механичког прилива становништва. С обзиром на сложеност детерминисања фактора који утичу на стопу фертилитета, као што су устаљене репродуктивне норме, одлагање рађања, висока психолошка и економска цена родитељства, одсуство репродуктивних потенцијала на одређеним територијама, овај показатељ отвара низ питања за оцену демографских ресурса локалне средине и могућности њиховог бољег организовања.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима, као и годишњим проценама

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор не показује на којим основама је утемељен појавни репродуктивни модел па је потребно да се посматра са другим индикаторима, као што су етничка структура, старосна структура, природни и мехнички прираштај, структура фертилног контингента, степен урбанитета.

- **Будући развој индикатора:**

Мапирање стопа фертилитета по петогодишњим старосним групама жена у фертилном добу, у дужем временском периоду, упоредо са индикаторима о етничкој структури, природном и мехничком прираштају и степену урбанитета општина и региона/области.

Показатељ: 5. Становништво са високим степеном образовања *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Унапређење образовног нивоа становништва

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео становништва са стеченим високим степеном образовања у укупном становништву изнад 15 година старости: $c_{в.о.} = (C_{в.о.}/C_{15}) * 100$; параметри: $c_{в.о.}$ - удео становништва са високим образовањем; $C_{в.о.}$ - укупан број становника са високим образовањем; C_{15} - становништво старије од 15 година; препоручена скала вредности: <10, 10-15, 15-20, 20-25, >25 (%)

- **Интерпретација:**

Може се добити увид у удео становништва које поседује квалификације да у пуној мери активно учествују у друштвеном и економском животу на највишем нивоу. Подстицање уравнотеженог развоја и економског јачања региона је директно повезано са образовним нивоом становништва, с обзиром да указује на квалитет понуде радне снаге и ниво друштвене инклузије, тако да је и редовно спровођење овог мерења и његово просторно мапирање од великог значаја.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима (Попис становништва)

- **Ограничења индикатора:**

За бољу примену овог индикатора неопходно је мерење у мањим временским серијама од десетогодишњих пописа.

- **Будући развој индикатора:**

У просторној презентацији овог индикатора, потребно је упоредно пратити концентрацију удела високообразованог дела популације према другим економским и урбаним показатељима (у метрополитенским подручјима, средњим и малим градовима, руралним подручјима). Поред тога, овај индикатор је битно пратити упоредо са уделом становништва средњег степена образовања као и оног које је на елементарном образовном нивоу или испод њега, како би се стекао увид у регионалну образовну структуру становништва и идентификовале области које су на критичном нивоу услед нижег степена образованости.

Показатељ: 6. Удео незапосленог становништва до 25 година *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Смањење броја незапосленог становништва

- **Израчунавање:**

Удео незапослених лица старосне доби од 15 до 25 година, у укупном радном контингенту; препоручена скала вредности: <10, 10-15, 15-20, 20-25, 25-30, >30 (%)

- **Интерпретација:**

Анализа података о незапосленим лицима и упоредна просторна анализа пружа могућност да се стекне увид о унапређењу социјалне кохезије а посебно о интеграцији младих. Посебан значај у овоме има смањење незапослености међу младим становништвом. У европским земљама, генерално посматрано, мањи удео је у северно и западноевропским земљама, док источноевропске земље имају релативно већи удео незапосленог младог становништва (Eurostat).

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Национална служба за запошљавање

- **Ограничења индикатора:**

Подаци се за сада не публикују у редовним статистичким прегледима.

- **Будући развој индикатора:**

Показатељ се редовно прати од стране европске статистике (Eurostat) и користи се за међурегионална поређења на простору ESPON, па се очекује да у догледно време буде расположив и у националном статистичком систему.

Показатељ: 7. Запослена лица са високим степеном образовања*

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Унапређење просторне равнотеже у погледу образовног нивоа запосленог становништва

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео запослених лица са високим степеном образовања у укупном броју запослених становника; препоручена скала вредности: <15, 15-20, 20-25, 25-30, >30 (%)

- **Интерпретација:**

Информације о образовном нивоу запослених помажу да се стекне увид о степену друштвене кохезије, као и постигнутим резултатима на унапређењу просторне уравнотежености образовног нивоа запослених. Мапирање овог индикатора јасно може указати на дисбалансе у простору, од велике концентрације високообразованих радника, до простора са врло малим уделом високообразованих радника.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Национална служба за запошљавање

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у полугодишњим временским серијама

- **Будући развој индикатора:**

У комбинацији са индикатором о уделу становништва са високим степеном образовања, овај индикатор омогућава да се сагледа неравнотежа између ове две појаве, чиме ће се идентификовати области у којима је присутна недовољна ангажованост високообразовног дела популације.

Показатељ: 8. Запослени на одређено време (% броја запослених)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Обезбеђење подједнаких шанси на тржишту рада

- **Израчунавање:**

Удео запослених на одређено време у укупном броју запослених %; препоручена скала вредности: <10, 10-15, 15-20, 20-25, >25

- **Интерпретација:**

Према подацима о запослености и незапослености, као и уделу запослених са непуним радним временом, могу се добити значајне информације о социјалној структури и степену социјалне инклузије. Међутим, интерпретација овог показатеља мора се урадити пажљиво. Пре свега, постоје различити разлози за овај вид запослености, посебно од како се промовише флексибилност тржишта рада у многим европским земљама и с обзиром на раст женске радне снаге током последњих деценија. Овај вид запослености може бити избор или могућност за додатни извор прихода запослених и стога се не треба увек сматрати негативним. За сврху овог индикатора било би потребно регистровање нежељене или нужне запослености са непуним радним временом, да би се открили проблеми ограничене инклузије и недовољне запослености (Eurostat, 2010).

- **Извор:**

Подаци се за сада не публикују у редовним статистичким прегледима.

- **Будући развој индикатора:**

Прикупљањем информација о уделу различитих облика запошљавања, стећи ће се јаснија слика о нивоу социјалне инклузије из аспекта обезбеђења подједнаких шанси на тржишту рада.

Показатељ: 9. Стопа запошљавања старијих радника

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Обезбеђење подједнаких шанси на тржишту рада

- **Израчунавање:**

Удео броја запослених лица старости 55-64 година у укупном броју становника исте старосне групе, (%).

- **Интерпретација:**

У контексту Лисабонске стратегије овај индикатор се користи да одслика укупне регионалне капацитете тржишта рада, али такође и отварање радних места за запошљавање старијих лица. Лисабонски циљ је био да се до 2010. године достигне укупна запосленост од 70%, и 50% запослености за лица између 55 и 64 године старости (до 2005. године десет западноевропских земаља је прешло праг постављен Лисабонском стратегијом, док је код земаља нових чланица Европске уније овај проценат био нижи, на пример, у Словенији 31%, Словачкој 30,7%. (ESPON 2006).

- **Извор:**

Подаци се за сада не публикују у редовним статистичким прегледима.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор одражава мере социјалне политике и запошљавања са циљем да се повећа партиципација одређених категорија становништва и допринесе унапређењу социјалне и економске кохезије. Мапирање ових података може указати на регионалне и секторске разлике, и користити за међународна упоређења.

Показатељ: 10. Број социјално (непрофитних) станова према броју домаћинстава у програму социјалног становања

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Обезбеђење стамбене сигурности

- **Израчунавање:**

Годишња понуда социјално непрофитних станова у односу на број домаћинстава која чине циљну групу програма социјалног становања

- **Интерпретација:**

Дефинисање политике и стратегије социјалног становања у Републици Србији повезује се са циљевима регионалног и просторног развоја Републике Србије. Изразито неравномеран регионални развој може се побољшати пажљивом стратегијом у којој ће социјално становање имати важну улогу, као што се може и додатно погоршати уколико се неодговарајућом политиком социјалног становања буде даље повећавала привлачност развијених урбаних средина.

Социјално становање, као инструмент социјалне стамбене политике Републике Србије треба на системски начин да допринесе решавању стамбених потреба домаћинстава која из економских, социјалних и других разлога нису у могућности да самостално обезбеде на тржишту адекватно становање. С обзиром да је важан сегмент одрживог економског и социјалног развоја градова, социјално становање се не третира као трошак већ као економски и друштвено исплатива инвестиција са дугорочним позитивним ефектима. Поред директног утицаја на повећање социјалне одрживости заједнице, оно има позитивне утицаје и на економске и друге параметре, као што су: тржиште рада, запосленост, унапређење стандарда становања, повећање мобилности радних места, економску стабилност и сл.

- **Извор:**

Подаци се за сада не публикују у редовним статистичким прегледима.

- **Будући развој индикатора:**

Овај показатељ је потребно довести у корелацију са мерама на заустављању бесправне градње, полазећи од оцена да је бесправна градња тешко решив проблем у Републици Србији без одговарајућих мера стамбене, а посебно социјалне стамбене политике. Поред тога, овај показатељ је пожељно пратити упоредо са показатељима обезбеђености резерви комунално опремљеног и уређеног грађевинског земљишта за стамбену и социјално стамбену изградњу.

Показатељ: 11. Стопа активности мушке/женске популације (15-64 година)*

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Расположива радна снага и запосленост

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео активног мушког (женског) становништва старости 15-64 година у укупном броју мушког (женског) становништва у истој старосној групи ;

препоручена скала вредности: <50, 50-55, 55-60, 60-65, >65 (%)

- **Интерпретација:**

Према статистичкој дефиницији, активно становништво чине лица стара 15 и више година која обављају занимање, као и незапослена лица која траже посао и лица која су привремено прекинула обављање занимања због служења војног рока (активна лица која не обављају занимање). Под занимањем сматра се обављање одређених врста послова у циљу стицања средстава за живот (РЗС, 2010).

Стопа активности мушког и женског становништва, с једне стране, рефлектује друштвени аспект приступачности тржишта рада и, с друге стране, економска ограничења као што је стопа незапослености која може бити обесхрабрујући фактор приступа тржишту рада. У смислу развојних политика то указује на удео потенцијално активног становништва које обавља занимање и које ће реално бити у стању да издржава неактивни део популације. Стога је значајно установити разлике у нивоу активности мушког и женског становништва, као и регионалне разлике.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима (Попис становништва)

- **Ограничења индикатора:**

За бољу примену овог индикатора потребно је мерење у мањим временским серијама од десетогодишњих пописних пресека.

- **Будући развој индикатора:**

За потпунија унутар регионална и међу-регионална упоређења овај индикатор је потребно довести у корелацију са индикаторима о стопи запослености као и стопи незапослености мушког и женског активног становништва.

Показатељ: 12. Стопа запослености

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Расположива радна снага и запосленост

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео запослених лица старости 15-64 године у укупном броју становника исте старосне групе; препоручена скала вредности: <50, 50-60, 60-70, >70 (%)

- **Интерпретација:**

Стопа запослености је један од кључних индикатора за процену регионалног тржишта рада и уопште за оцену динамичности развоја и атрактивности подручја за инвестирање. У контексту Лисабонске стратегије, циљ је био да се до 2010. године достигне укупна запосленост од 70%. Према статистичкој дефиницији, под појмом запослени подразумевају се сва лица која имају засновани радни однос са привредним друштвом или установом, или предузетником, без обзира на то да ли су радни однос засновала на неодређено или одређено време и да ли раде пуно или краће од пуног радног времена. Запосленима се не сматрају помажући чланови домаћинства на имању, у радњи или привредном друштву неког од чланова домаћинства, као ни лица на издржавању казне и спољни сарадници (уговор о делу) (РЗС,2010).

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у годишњим временским серијама

- **Будући развој индикатора:**

Значајно је приказати повезаности овог показатеља са другим индикаторима о запослености као и показатељима о промени броја становника, нивоу развијености јавних служби, обиму инвестиција у региону, као и улагањима у развој хуманог капитала кроз услове образовања и нивоа квалитета живљења.

Показатељ: 13. Стопа раста броја активних лица према стопи раста броја лица са личним приходом и издржаваних лица

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Расположива радна снага и запосленост

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Промене удела активних лица у односу на заједнички удео лица са личним приходом и издржаваних лица у укупном становништву

- **Интерпретација:**

Овај индикатор показује „кофицијент економске зависности”, упозоравајући да спорије повећање броја активних лица од заједничког броја издржаваних лица и лица с личним приходом, узрокује озбиљне социо-економске проблеме у одрживом просторном развоју.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима (Попис становништва)

- **Ограничења индикатора:**

За бољу примену овог индикатора потребно је мерење у мањим временским серијама од десетогодишњих пописних пресека.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

Показатељ: 14. Индекс „реда величине“ у висини БДП / БДВ (алтернативно)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Смањење регионалних економских диспаритета

- **Географска покривеност:**

ниво округа (за индикатор БДВ)

- **Израчунавање:**

Ранг региона/области према вредности индикатора „брuto домаћи производ“ (БДП); алтернативно: ранг према вредности индикатора „брuto додата вредност“ (БДВ).

Индекс „реда величине“ израчунава се применом логаритамске функције вредности БДП (БДВ) и редоследа региона/области по овим вредностима.

- **Интерпретација:**

Анализа овако синтетизованог индикатора за мерење регионалних диспаритета има за циљ да пружи интегралну слику укупног стања развијености региона/области, с обзиром да изразита територијална неравномерност представља основно обележје регионалног развоја Републике Србије (РЗР, 2009).

- **Извор:**

Републички завод за развој (РЗР)**

- **Временски интервал:**

годишња мерења БДВ

- **Ограничења индикатора:**

Како се индикатор „брuto домаћи производ“ (БДП) за сада не прати на регионалном нивоу, као прелазна варијанта користи се индикатор „брuto додата вредност“ (БДВ), који се не може користити за међународна упоређења регионалне развијености.

- **Будући развој индикатора:**

Показатељ БДП на регионалном нивоу редовно се прати од стране европске статистике (Eurostat) и користи се за регионална упоређења на простору ESPON, па се очекује да у догледно време буде расположив и у националном статистичком систему.

Показатељ: 15. „Gini index“ прихода домаћинстава

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Постизање територијалног баланса у расподели богатства

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Процент прихода који остварује 20% најбогатијих домаћинстава у односу на проценат прихода који остварује 20% најсиромашнијих домаћинстава - проценат разлике између Лоренцове криве и криве апсолутно једнаке расподеле (%).

- **Интерпретација:**

Индикатор презентује унутаррегионалну дисперзију прихода и одсликава међурегионалне разлике које не показују агрегирани индикатори, попут БДП/ст или просечни приход домаћинстава. Узимајући у обзир обим диспаритета прихода домаћинстава унутар неког региона/области поредећи квинтилене групе прихода домаћинстава, овај индикатор има широк спектар примене. Проблемски, он интегрише не само аспекте борбе против сиромаштва и економске једнакости већ и социјалне једнакости и пожељну заступљеност различитих социјалних група у заједници и превенцију социјалне сегрегације.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Основни параметри су са различитом временском референцом

- **Ограничења индикатора:**

Тренутно су доступни само агрегирани подаци (укупан и просечни приход домаћинства) на регионалном нивоу, а не и по квантилним групама. Овај индикатор је потребно да буде допуњен регионалним индексом цена.

- **Будући развој индикатора:**

У комбинацији са индикаторима доступности, овај индикатор би могао да пружи информације о социјалној сегрегацији у простору, имајући у виду да сам указује на разлоге за такву сегрегацију.

Показатељ: 16. Регионални индекс цена

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Постизање територијалног баланса у расподели богатства - смањење разлика у куповној моћи становништва

- **Израчунавање:**

Вредност „потрошачке корпе” (статистички податак)

- **Интерпретација:**

За објективније коришћење информација о регионалном богатству и приходима домаћинства намеће се као нужно мерење регионалног индекса цена. Занемаривањем овог показатеља, на пример, приход у градским подручјима често је прецењен, а у руралним насељима потцењен, ако се не узимају у обзир разлике у трошковима између ових региона/области. Овим индикатором се квантификују приходи кроз трошкове, мерењем просечне куповне моћи, на основу чега би се могло објективније пратити остварење циља смањења разлика у куповној моћи становништва (у Еспр релацијама прихвата се различито одређивање „потрошачке корпе” према специфичностима локалне културе и навика).

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Анкета о животном стандарду

Влада РС, Анкета о потрошњи становништва

- **Временски интервал:**

годишњи резултати истраживања

- **Ограничења индикатора:**

С обзиром да постоји више различитих методолошких приступа за анализу проблема, елаборирање регионалног индекса цена захтева додатне анализе, како би се прикупили репрезентативни узорци за сваку просторну јединицу.

- **Будући развој индикатора:**

Регионални индекс цена у комбинацији са одређеним компонентама „брuto домаћег производа”, по временским серијама, доприноси бољем сагледавању нивоа животног стандарда и трошкова живота на регионалном нивоу.

Показатељ: 17. Број домаћинства који живе испод границе сиромаштва

Циљеви просторног развоја:

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Унапређење социјалне и економске кохезије

Оперативни циљ: Смањење броја незапосленог становништва

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе

- **Израчунавање:**

Један од начина израчунавања: број домаћинстава чији су приходи испод прага од 60% просечне зараде у земљи (статистички податак) %

- **Интерпретација:**

Овај индикатор пружа увид о уделу популације чији су приходи испод утврђеног егзистенцијалног минимума. Сиромаштво није само проблем дистрибуције прихода већ иде упоредо са другим социјалним проблемима, као што су погоршано здравственог стања или дугорочна незапосленост због недостатка радног искуства и ниског нивоа образовања.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Анкета о животном стандарду
Влада РС, Анкета о потрошњи становништва

- **Временски интервал:**

годишњи резултати истраживања

- **Ограничења индикатора:**

С обзиром да постоји више различитих методолошких приступа за израчунавање овог индикатора, потребне су додатне анализе о начину његовог приказивања.

- **Будући развој индикатора:**

Овај индикатор је значајан због повезаности са другим важним индикаторима, као што су: стопа нето миграција, стопа неписмености, национални доходак по становнику, стопа запослености и могућности запошљавања, доступност јавних служби (здравствене заштите, образовања, социјалног старања и др), доступност комуналних услуга (енергија, санитарно-хигијенски услови, комуникације).

Показатељ: 18. Годишња стопа незапослености *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Постизање територијалног баланса у расподели богатства - Осигурање пуне ангажованости регионалних ресурса, уз њихову максималну ефикасност

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео незапослених лица (по старости и полу) у укупном броју активних лица (статистички податак); препоручена скала вредности: <5, 5-10, 10-15, 15-20, >20

- **Интерпретација:**

Компаративна просторна анализа података о незапосленим лицима је релевантна за стицање увида о социјалној инклузији у оквиру одређене територије, имајући у виду да је висок ниво незапослености најозбиљнији проблем, који генерише и друге демографске негативности. Посебно запошљавање и тиме интеграција младих људи је од суштинског значаја за функционисање социјалне инклузије друштва. Висока стопа незапослености може ићи упоредо са деловима друштва који имају потешкоће у приступу тржишту рада, на тај начин доживљавају економске тешкоће које их спречавају да буду у потпуности интегрисани чланови друштва у ком живе. Континуирано мерење овог индикатора показује стога важан аспект стања и напретка социјалне укључености у региону/области.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

подаци се публикују годишње

- **Ограничења индикатора:**

За потпуније анализе овај индикатор би требало рашчланити по категоријама незапосленог становништва, на пример: жене, млади, етничке групе, руралне области, мали градови.

- **Будући развој индикатора:**

Овај индикатор је потребно анализирати кроз различите регионалне услове (у брдско-планинским деловима, руралним подручјима) и упоредити са другим индикаторима како би се могла дефинисати маргинализација села, стагнирање и опадање виталности руралних подручја и руралног становништва, ограничене могућности за запошљавање младих, висок степен сиромаштва.

Показатељ: 19. Удео дуготрајне незапослености *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Постизање територијалног баланса у расподели богатства - Осигурање пуне ангажованости регионалних ресурса, уз њихову максималну ефикасност

- **Израчунавање:**

Удео лица која су незапослена дуже од 12 месеци (по старости и полу), у укупном броју активних лица (статистички податак)

- **Интерпретација:**

За улогу овог индикатора исто важи као и за незапосленост. Међутим, овај показатељ је још више погодан у откривању или указивању на потенцијалне социјалне проблеме, пошто дуготрајна незапосленост подразумева озбиљније последице од незапослености у ограниченом временском периоду.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Национална служба за запошљавање

- **Ограничења индикатора:**

Потребна су усаглашавања око начина обраде потребних података и усклађивања са европским статистичким методама.

- **Будући развој индикатора:**

Ако се посматра наспрам других структурних показатеља (нпр. индикатора ефикасности или економских резултата) овај показатељ може да пружи увид у структурне квалитете регионалних економија. Осим тога као индикатор за благовремено упозоравање пружа информације о могућој социјалној искључености једног дела становништва.

Показатељ: 20. Удео домаћинства са најмање једним незапосленим чланом

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Смањење социјалне искључености и сиромаштва

Оперативни циљ: Постизање територијалног баланса у расподели богатства - Осигурање пуне ангажованости регионалних ресурса, уз њихову максималну ефикасност

- **Израчунавање:**

Процент домаћинства унутар региона са бар једним незапосленим чланом у току одређеног временског периода

- **Интерпретација:**

За разлику од традиционалне стопе незапослености, овај индикатор показује који удео домаћинства у региону/области је суочен са незапосленошћу. Ове информације су значајне за процену колико је велики део популације (укључујући све чланове домаћинства) који је директно и индиректно погођен незапосленошћу. Овим се пажња усмерава и на издржаване чланове домаћинства који се суочавају са смањењем прихода, чиме се обезбеђује благовремена представа о томе колико је заправо домаћинства у опасности да се суочи са социјалним проблемима

- **Ограничења индикатора:**

Подаци за сада нису расположиви према захтеваним карактеристикама

Показатељ: 21. Индекс „реда величине” насеља према броју становника

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој (унапређена социјална кохезија)

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Полицентричност урбаног система

- **Географска покривеност:**

национални ниво

- **Израчунавање:**

Индекс „реда величине” приказује се графом логаритамске функције броја становника урбаних центара и њиховог поретка према тим вредностима.

- **Интерпретација:**

Индикатор пружа први увид о полицентричности урбане мреже на националном нивоу. Правило је да је величина сваког урбаног центра неке територије детерминисана величином највећег града и рангом тог центра унутар скупа свих градова посматране територије. Овим резултатима добија се увид о доминацији главног града, доминацији више градова, заступљености малих и средњих градова или уравнотежености урбаног система земље.

- **Извор података:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

подаци о броју становника, десетогодишњи пописи

- **Ограничења индикатора:**

За праћење овог индикатора пожељни су краћи временски пресеци за податке о броју становника од десетогодишњих пописа

- **Будући развој индикатора:**

Бољи резултати се постижу упоредним анализама овог индикатора са индикатором о степену концентрације становништва у примарном регионалном центру.

Показатељ: 22. Степен концентрације становништва региона у примарном центру *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Полицентричност урбаног система

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео становништва региона који живе у највећем граду региона;

препоручена скала вредности: <10, 10-15, 15-20, 20-30, >30 (%)

- **Интерпретација:**

Индикатор омогућава увид у полицентричност региона. Регионално подручје је полицентрично ако је степен концентрације низак, и моноцентрично ако је он висок. Овим мерењема могуће је, такође, преиспитати раније коришћене типологије и евентуално допунити категорије за функционална подручја. Ипак у тумачењу овог индикатора треба водити рачуна о регионалним специфичностима, имајући у виду да су регионалне разлике у популационој динамици и правцима миграционих токова у Србији довеле до вишеслојне регионалне и унутаррегионалне поларизованости (пример макро нивоа, где су формирана практично два пола демографског раста, с једне стране регион Београда, у коме су ефекти концентрације становништва резултат интензивне имиграције, а са друге стране регион Косово и Метохија где је снажан демографски притисак последица високог фертилитета).

- **Извор података:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

подаци о броју становника, десетогодишњи пописи

- **Ограничења индикатора:**

За праћење овог индикатора пожељни су краћи временски пресеци за податке о броју становника од десетогодишњих пописа

- **Будући развој индикатора:**

Бољи резултати се постижу упоредним анализама овог индикатора са индикатором „индекс реда величине насеља према броју становника”. Развој индикатора је у правцу истраживања нових типолошких категорија за агломерацијска подручја.

Показатељ: 23. БДП по становнику у односу на просек ЕУ15

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Полицентричност урбаног система

- **Израчунавање:**

Бруто домаћи производ по становнику региона као % просечног бруто домаћег производа по становнику 15 земаља старих чланица Европске уније (ЕУ15)

- **Интерпретација:**

Индикатор треба да покаже релативни ниво развијености региона у односу на просек ЕУ15. Кроз дужи временски период може се пратити да ли се разлике између региона повећавају или смањују. Ипак за такве оцене мора се узети у обзир начин израчунавања индикатора „бруто домаћи (регионални) производ”, па је за оцене регионалних разлика потребно користити и друге индикаторе као што су ниво запослености или просечне зараде у регионима.

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор „бруто домаћи производ” (БДП) за сада се не прати на регионалном нивоу**

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор БДП на регионалном нивоу редовно се прати од стране европске статистике (Eurostat) и користи се за регионална упоређења на простору ESPON, па се очекује да у догледно време буде расположив и у националном статистичком систему.

Показатељ: 24. Изохрона доступност услуга од општег интереса регионалног нивоа

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Полицентричност урбаног система

- **Географска покривеност:**

насељски ниво (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Процент становништва региона/области које живи унутар изохроне од 45 минута путовања аутомобилом до опште болнице. Ово је прва варијанта која је одабрана за тестирање параметара потребних за проверу индикатора. У првом кораку потребно је означити изохроне времена путовања аутомобилом око сваког објекта. Друго, израчунава се број становника који живе у оквиру ових изохрона (према попису насељених места). У трећем кораку израчунава се удео становништва региона/области које живи унутар изохрона. Параметри: овај алгоритам захтева да је расположив размештај објеката општих болница, број становника на нивоу насеља или растерском нивоу, као и подаци о друмској мрежи, како би се генерисале изохроне и извршило агрегирање броја становника на нивоу региона/области.

- **Интерпретација:**

Према ППРС-у, на нивоу области и региона организују се услуге вишег ранга - средње образовање, више и високо образовање, болничка и специјализована здравствена заштита, одређени видови

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

социјалне заштите осетљивих друштвених група, активности и услуге у области културе, као и активности спорта и рекреације. Ове услуге се, по правилу, организују у градским насељима са већим бројем становника и већом густином насељености (временска доступност ових центара је до 45-60 минута од места становања корисника). Индикатор је намењен да укаже да ли је омогућена доступност ових услуга за становништво мањих градова и сеоских насеља региона или је потребно да се обезбеде одређена средства или механизми којима се повећава њихово гравитационо подручје.

- **Извор:**

подаци добијени моделовањем

- **Временски интервал:**

подаци о броју становника, десетогодишњи пописи

- **Ограничења индикатора:**

Примена индикатора показује различите резултате зависно од врсте услуге која се разматра. Поред тога, параметри који се узимају за одређивање временских изохрона прихватају се као конвенције и обично нису исти у свим случајевима.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је потребно применити и за остале јавне службе регионалног ранга, као и за друге временске изохроне, на пример од 30 и 60 минута.

Показатељ: 25. Просечно време путовања до најближа три регионална центра

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Полицентричност урбаног система

- **Географска покривеност:**

национални/регионални ниво

- **Израчунавање:**

За потребе међународних упоређења израчунава се просечно време путовања аутомобилом од регионалног центра до три најближа регионална центра са више од 100 000 становника. За регионални ниво просторног развоја израчунава се просечно време путовања аутомобилом од регионалног центра до три најближа регионална центра са више од 50 000 становника. Параметри за израчунавање: примењује се израчунавање преко растерске мреже, са величином растерског поља 1x1 km или 2x2 km; резултате са растерског нивоа треба даље агрегирати до регионалног нивоа.

- **Интерпретација:**

Овде се разматрају градови који у функционалном погледу представљају макрорегионалне центре, са понудом услуга највишег ранга. Град од 100 000 становника представља компромис система градова у различитим ESPON земљама, под претпоставком да су у њима лоциране многе јавне, административне али такође приватне услуге и радна места. Тако је основни циљ овог индикатора да се процени број и просторна дистрибуција градова са преко 100 000 становника, али и густина и квалитет друмске мреже да се дође до њих. Анализирањем резултата на растерском нивоу пружа се могућност да се идентификују подручја са временом путовања изнад/испод одређених граница прихватљивог утршка времена путовања до места услуга, односно да се идентификују она подручја која нису опслужена.

Резултати који показују велике разлике у просечном времену путовања илуструју поларизовану просторну дистрибуцију регионалних центара, са моноцентричном урбаном структуром, или су посматрани градови просторно концентрисани у специфичним деловима територије. Такви просторни обрасци привилегују одређене области док друге доводе у неповољан положај.

Поред међусобног просторног размештаја посматраних макрорегионалних центара, други фактори који утичу на излазне резултате индикатора су густина и квалитет саобраћајне мреже. Наиме могу бити велике разлике у приступачности иако су посматрани центри прилично равномерно распоређени, из разлога што је слаб квалитет саобраћајне инфраструктуре у појединим деловима територије. Да су регионални центри случајно равномерно распршени по одређеној територији, овај индикатор би резултирао сличним бројевима за све регионе, односно сви региони би показали слично просечно време путовања, и ни један регион не би био привилегован или неповољан због

његовог положаја у односу на макрорегионалне центре. Због тога се за детаљнију анализу урбаног система предвиђа да се овај индикатор примени и за центре са 50 000-100 000 становника.

- **Извор:**

приказ индикатора на основу резултата моделовања

- **Временски интервал:**

подаци у временским пресецима мерења;

- **Будући развој индикатора:**

Друмски саобраћај је овде узет у обзир пошто је то доминантан вид превоза посебно за средња растојања до регионалних центара, па је потребно размотрити да се израчунава сличан индикатор базиран на железничком саобраћају.

Показатељ: 26. Демографски трендови урбаних подручја у односу на рурална подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Одрживост насељске структуре (односи града и села)

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Промена укупног броја становника унутар подручја које је идентификовано као урбано, у поређењу са променом укупног броја становника осталог дела регионалне/обласне територије (које се сматра руралним). За означавање урбаних и руралних подручја користе се индикатори 1 и 27.

- **Интерпретација:**

Укупни демографски развој региона може да прикрије значајне унутрашње разлике између појединих просторних целина, типично између урбаних и руралних подручја. Према ППРС, просторно-демографска поларизованост присутна на макро нивоу, манифестује се и унутар сваке области и региона на локалном нивоу као демографски дебаланс између развијенијег средишта и уже зоне приградских насеља и неразвијене периферије. Велике промене у просторно-демографској структури узроковане су снажним процесом примарне урбанизације и интензивним миграционим токовима на релацији село-град, чије успоравање је отпочело тек „пражњењем” традиционалних демографских „резервоара”, руралних средина. Циљ овог индикатора је да прати тренд ових процеса и идентификује просторе према интензитету промена.

- **Извор:**

Републички завод за статистику (основни подаци); додатно моделовање

- **Временски интервал:**

Основни подаци су расположиви у десетогодишњим временским пресецима (Попис становништва) и годишњим проценама броја становника.

- **Ограничења индикатора:**

Отворено је питање дефиниција урбаних и руралних подручја, тако да током примене овог индикатора може доћи до промене начина израчунавања. Сличан је случај у многим деловима европске територије и примена индикатора за ESPON простор је за сада у фази разматрања предлога да се „руралним” сматрају насеља који су ван дистанце дневних миграција градова одређене величине.

- **Будући развој индикатора:**

Тестирање и избор конзистентних критеријума код диференцирања урбаних и руралних подручја.

Показатељ: 27. Обим дневних миграција

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Одрживост насељске структуре (односи града и села)

- **Географска покривеност:**

ниво функционалних урбаних подручја (ФУП); ниво локалне самоуправе (основни за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Моделовање простора утицаја центара према правцима дневних миграција (статистички подаци о миграцијама), за центре функционалних урбаних подручја издвојених у ППРС-у: метрополитенски (1), међународног значаја (2), државног значаја (17), регионалног значаја (6). (Ово би била прва фаза тестирања индикатора).

- **Интерпретација:**

Овај индикатор помаже да се идентификују центри економског развоја, као и утицај функционалних урбаних подручја (ФУП) дефинисаних у ППРС-у. Праћење индикатора је важно за објективније вредновање регионалног БДП/ст, с обзиром да је обично прецењен због доприноса дневних миграната или потцењен због дневних миграната ка другим подручјима. Тако, према ППРС-у, величина ФУП-а у многим случајевима не кореспондира са његовим реалним утицајем имајући у виду број становника, тј. концентрацију становништва у појединим центрима, и, са друге стране, величину општина које гравитирају одређеном граду. У зависности од величине и утицаја града, ниво дневних миграција значајно варира. У многим подручјима интензитет деловања центара је смањен услед трајног пресељења у место рада, које је за последицу имало повећање становника у градовима и изразиту депопулацију и старење становништва у руралном залеђу које данас слабије мигрира.

- **Извор:**

Републички завод за статистику (основни подаци); општинска статистика; додатно моделовање

- **Временски интервал:**

статистички подаци по десетогодишњим временским пресецима

- **Ограничења индикатора:**

У одсуству поузданих и упоредивих података о дневним миграцијама индикатор се за сада не може применити на читавој територији.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је моделовање простора утицаја према правцима дневних миграција и на нивоу свих општина. Овим би се могло анализирати да ли се подручја изван дистанце дневних миграција градова одређене величине могу означити руралним подручјима. Поред тога, развој индикатора је и у правцу структурирања дневних миграција према циљу путовања (посао, школа, услуге и сл).

Показатељ: 28. Удео дневних миграција већег радијуса

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Уравнотеженост насељске структуре

Оперативни циљ: Одрживост насељске структуре (односи града и села)

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео дневних миграната са удаљености преко 45 минута од места рада у укупном броју запослених.

- **Интерпретација:**

Индикатор помаже да се разуме привредна динамика региона/области и функционална структура мреже насеља, односно функционалних урбаних подручја (ФУП). Примера ради, услед недостатка радних места на локалном нивоу, активно становништво је присиљено да дневно мигрира до знатно удаљенијих насеља. Поред тога, индикатор је користан за анализу регионалног дохотка у погледу прилива прихода становника који раде у другим регионима, као и за анализу регионалних услова у погледу структуре и динамике регионалног тржишта станова.

- **Извор:**

Републички завод за статистику (основни подаци); општинска статистика; додатно моделовање.

- **Ограничења индикатора:**

Одређивање граничне вредности која се узима као дуга дистанца је увек арбитрарно, пошто реална вредност може значајно да варира од територије до територије, као и од циљних праваца (разлога путовања) дневних миграната.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је потребно повезати са индикаторима запослености и регионалног дохотка, као и проширити анализе на ниво међурегионалних упоређења.

Показатељ: 29. Доступност до централних насеља јавним превозом (од тога: доступност железницом) *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна просторна организација јавних служби

Оперативни циљ: Унапређење доступности јавних служби

- **Географска покривеност:**

ниво области, регионални ниво

- **Израчунавање:**

За први период тестирања индикатора, мрежа јавног превоза се мапира на нивоу регионалних центара (према ППРС-у, по категоријама: до 100 000, до 200 000, до 300 000 становника и, посебно, за центре међународног значаја и град Београд). Анализира се покривеност територије услугама јавног превоза (% , број насеља, број становника), као и просечно време путовања до регионалног центра. У оквиру ових анализа издвојено се прати железници јавни превоз. Параметри: информације о станицама јавног превоза

- **Интерпретација:**

Према концепцији развоја саобраћаја у ППРС-у, важно место се даје пројектима који стимулишу улогу јавног превоза путника са применом одговарајућих решења у зависности од величине и функционалне организације града. Овај индикатор је иницијални покушај да се сагледа расположивост услуга јавног превоза у региону. Значај индикатора је и у томе што укључује како социјалну тако и еколошку димезију. У социјалном смислу, добра приступачност на пример јавним службама од општег интереса је пример једнаких могућности за све групе становништва, укључујући и социјално осетљиве групе и грађане који не користе аутомобил. У еколошком смислу, доступност јавним превозом може бити разлог да се не користи аутомобил, чиме се уједно доприноси смањењу обима саобраћаја и тако бољем квалитету ваздуха.

- **Извор:**

локални итинерери; додатно моделовање

- **Временски интервал:**

подаци у временским пресецима мерења

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор не показује квалитет услуга (време путовања, учесталост полазака) или квалитет у смислу циљне локације (намера путовања).

- **Будући развој индикатора:**

Било би значајно укључити време путовања и учесталост полазака, затим могућу доступност према инфраструктурној опремљености, као и друга прилагођавања како би се обезбедила упоредивост овог индикатора у оквиру ESPON простора (индексирање резултата у односу на прихваћени стандард).

Показатељ: 30. Број и удео становништва које нема приступ примарној здравственој заштити

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна просторна организација јавних служби

Оперативни циљ: Унапређење доступности јавних служби

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

а) удео лица која немају основно здравствено осигурање у укупном становништву општине

б) број становника на једног лекара (мапирање у односу на републички просек);

- **Интерпретација:**

За овај индикатор је предвиђено да се прати преко два базна индикатора, сходно расположивости података. Први је индикатор о највишем степену социјалне искључености и односи се на удео становништва које нема основно здравствено осигурање. Други је индикатор доступности здравствених услуга, у смислу расположивих људских ресурса, односно броја лекара према броју становника. Анализа трендова и регионалних разлика у вредности ових индикатора значајна је за оцену социјалне кохезије и уравнотеженог регионалног развоја

- **Извор:**

Републички завод за статистику; Републички фонд за здравствено осигурање

- **Временски интервал:**

годишњи временски пресеци

- **Будући развој индикатора:**

Побољшање индикатора види се у комплетирању података за саобраћајну доступност, као за квалитет примарне здравствене заштите. Такође, важан сегмент је да се детаљније анализирају узроци и последице за становништво које нема приступ примарној здравственој заштити.

Показатељ: 31. Потенцијална интермодална доступност

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Обезбеђење једнаке саобраћајне доступности простора

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Израчунавање индикатора подразумева више нивоа моделовања, почев од моделовања простора утицаја сваког транспортног система према најкраћим рутама уз пратећи алгоритам за израчунавања импеданси функција. Потребно је посебно разрадити метод за стандардизацију индикатора за међународна упоређења, што укључује и одабир варијабли за презентацију потенцијалне доступности (БДП, инвестициона активност, запосленост, концентрација становништва и сл). Неопходни параметри за припремну фазу развоја индикатора су: мапирање транспортне мреже (друмска мрежа, железничке станице итд), растерски систем или подлоге за мерење доступности система, варијабле импеданси функција, мапирање логистичких центара и интермодалних терминала, одабране варијабле за презентацију резултата.

- **Интерпретација:**

Ово је један од најчешће коришћених индикатора доступности пошто описује повезаност између квалитета саобраћајних система и економске развијености, укључујући и потенцијал за глобалну конкурентност. Индикатор је значајан за мониторинг просторног развоја с обзиром на развој Паневропских коридора кроз Републику Србију, њихове улоге у међународној интеграцији простора, као и очекиваног доприноса за свеобухватни привредни, културни и социјални развој, како је наглашено у ППРС-у. Паневропски саобраћајни коридори су интермодални коридори, што подразумева комбинацију и повезивање више видова саобраћаја и начина транспорта (повезивање друског, железничког, речног и ваздушног саобраћаја и транспорта). Коридор X остварује везе са Коридорима IV, V, VII и VIII и тиме представља везу Републике Србије са земљама чланицама ЕУ као и осталим државама кроз које Коридор X пролази. Подручјима кроз које пролази овај правац, омогућава се развој привредних делатности кроз оживљавање инвестиционих активности. Сходно томе за мерења доступности посебно су важна места интермодалних терминала и логистичких центара, која су означена у ППРС-у.

Индикатор прати комбинован ефекат видова транспорта на повећање атрактивности подручја (на пример кроз БДП), уз претпоставку да се атрактивност повећава са бројем/величином система а смањује са повећањем времена транспорта. Као мера времена подразумева се најкраће време транспорта од почетне до одредишне дестинације, било да се користи друмски, железнички, речни или авионски вид транспорта). При томе, потребно је узети у обзир да различити видови имају различит значај у свакој земљи, као и да различити видови имају различит ефекат на локалну економију у региону, тако да тип импедансе функције (или слабљење утицаја са удаљеношћу) мора бити пажљиво одабран.

- **Извор:**

индикатор је резултат моделовања

- **Временски интервал:**

подаци у временским пресецима мерења

- **Ограничења индикатора:**

На вредност резултата извесни утицај може имати начин на који је индикатор стандарлизован (национални ниво, европски ниво, просек ESPON простора). Изабрана импеданса функција такође утиче на резултате.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је развити алгоритам вредновања простора за одређене активности у функцији времена транспорта. Индикатор би требао бити оспособљен за међународна упоређења, што подразумева усаглашене варијабле за моделовање и презентацију резултата, односно расположиве и ажурне податке. Поред тога, индикатор би требао показати регионалне специфичности, што такође захтева додатна истраживања модела.

Показатељ: 32. Удео становништва које живи унутар 30-минутне изохроне од железничке станице

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Обезбеђење основног нивоа мобилности људи који не користе аутомобил

- **Географска покривеност:**

насељски ниво (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број становника који живи унутар 30-минутне изохроне око сваке железничке станице (мерено путовањем аутомобилом), као проценат од укупног броја становника региона/области. У првом кораку, означава се 30-минутна изохрона око сваке железничке станице мерено путовањем аутомобилом. Затим се израчунава број становника који живи унутар ове изохроне. У трећем кораку, израчунава се који је то проценат од укупног броја становника на нивоу региона/области. Параметри за израчунавање: број становника или на насељском нивоу или на растерском нивоу (резулција растерских система може бити 1x1 km или 2x2 km); надаље, све железничке станице морају бити кодиране у бази података; мора бити доступна база података о друмској мрежи, као и подаци о просечном времену путовања по деоницама мреже.

- **Интерпретација:**

Упркос доминантној употреби аутомобила и тенденцији даљег раста, као и у свим европским земљама, током последње деценије јача свест о потреби побољшања квалитета превоза за људе који не користе аутомобил из било ког разлога. Да ће потреба за овим даље расти упућују и глобални демографски трендови (старење, миграције, дуготрајна незапосленост), као и све већа загушеност путне мреже, тако да јачање јавног превоза постаје значајно не само за бољу повезаност руралних подручја већ и у урбаним агломерацијама. Предуслов за ово је добар приступ одговарајућим железничким и аутобуским станицама. У ППРС-у се посебно указује на проблем неуравнотежености у железничком превозу, као и запостављању железнице и јавног путничког превоза, што даје аргумент за праћење овог индикатора. С тим у вези, овај индикатор је погодан пошто не израчунава само време путовања већ и показује да ли су подручја која су добро повезана (кратко време путовања), у складу са оним подручјима где живи већина становника (мапирањем се јасно показују региони/области са добром, а посебно са слабом приступачношћу), поштујући

правило да локација железничке станице треба да буде у складу са дистрибуцијом становништва. Заправо, овим се може закључити колико објекти јавног превоза стварно недостају али се преиспитују и саобраћајне стратегије у лоцирању железничких станица према њиховој удаљености од насеља.

- **Извор:**

индикатор је резултат моделовања

- **Временски интервал:**

пожељно је да се ажурирање обавља на петогодишњем нивоу

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор се израчунава преко мрежног модела и резултати веома зависе од квалитета и потпуности улазних података, како о железничким станицама, тако и о тачности података о путној мрежи, броју становника, времену путовања.

- **Будући развој индикатора:**

Примена индикатора је одређена доступношћу одговарајућег мрежног модела који је довољно детаљан да омогућује унакрсне анализе на бази растера.

Показатељ: 33. Покривеност насеља (% броја домаћинстава) мрежом јавног водовода

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Повећање покривености насеља водопривредном инфраструктуром

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео домаћинстава у општини прикључен на мрежу јавног водовода (статистички податак); препоручена скала вредности: <30, 30-50, 50-70, 70-90 >90 (%)

- **Интерпретација:**

Опремљеност насеља водоводном инфраструктуром један је од кључних показатеља стандарда живљења што оправдава праћење овог показатеља. С друге стране, мрежа јавног водовода је саставни део изграђеног грађевинског фонда, тако да је ово и показатељ урбаног стандарда. Овај индикатор је намењен за праћење реализације стратешког приоритета обнове мреже свих водовода, који је апострофиран у ППРС-у.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у годишњим временским пресецима

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор показује прикљученост на јавну мрежу водоснабдевања, док се не приказује број домаћинстава прикључен на водоводну мрежу.

- **Будући развој индикатора:**

Побољшање индикатора би се постигло праћењем података на насељском нивоу, пошто би се могли идентификовати проблеми комуналног опремања сеоских и градских насеља, насеља са малим густинама насељености, приградских насеља у односу на насеља са релативно компактном урбаном структуром. Индикатор би требало повезати са демографским трендовима и колико ови процеси утичу на комунално опремање и обнову постојећих система.

Показатељ: 34. Покривеност насеља (% броја домаћинстава) канализационом мрежом

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Повећање покривености насеља водопривредном инфраструктуром

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео домаћинства у општини прикључен на јавну канализациону мрежу (статистички податак); препоручена скала вредности: <10, 10-30, 30-50, 50-70 >70 (%)

- **Интерпретација:**

Опремљеност насеља канализационом мрежом један је од кључних показатеља стандарда живљења, као и урбаног стандарда, што оправдава праћење овог показатеља. Истовремено, овај индикатор намењен је за праћење реализације стратешког приоритета реконструкције и проширења обухвата постојећих система канализационе инфраструктуре као припрема за изградњу постројења за прераду отпадних вода (ППОВ), према ППРС-у. У том смислу, индикатор би додатно пратио реализацију планираних ППОВ по насељима.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви у годишњим временским пресецима

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор не показује колико је дотрајала и мањкава канализациона мрежа.

- **Будући развој индикатора:**

Додатно би се пратила насеља у којима се реализују постројења за прераду отпадних вода (ППОВ). Индикатор би требало повезати са демографским трендовима за оцену колико ови процеси утичу на комунално опремање и обнову постојећих система. Побољшање индикатора би се постигло и праћењем података на насељском нивоу, пошто би се могли идентификовати проблеми комуналног опремања сеоских и градских насеља, насеља са малим густинама насељености, приградских насеља у односу на насеља са релативно компактно изграђеном структуром.

Показатељ: 35. Покривеност насеља (% броја домаћинства) електро мрежом високе сигурности снабдевања

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Повећање покривености насеља енергетском инфраструктуром

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео домаћинства у општини прикључен на електро мрежу високе сигурности (изворни податак)

- **Интерпретација:**

Концепција просторног развоја енергетске инфраструктуре, према ППРС-у, базирана је на циљу сигурнијег и поузданијег снабдевања потрошача у планском периоду. У том циљу наставиће се даљи развој изградњом нових и реконструкцијом постојећих преносних и дистрибутивних инфраструктурних објеката и водова (почев од 110 kV до крајњих потрошача. Овај индикатор је намењен праћењу остваривања овог циља ограничавајући се на потребе становништва, у првој фази праћења тестирања индикатора.

- **Извор:**

ЈП „Електро мрежа Србије”, План развоја преносног система (годишњи)

- **Временски интервал:**

годишње праћење

- **Будући развој индикатора:**

Побољшање индикатора би се постигло праћењем података на насељском нивоу, пошто би се могли идентификовати проблеми сеоских и градских насеља, насеља са малим густинама насељености, приградских насеља у односу на насеља са релативно компактном урбаном структуром. Индикатор би требало повезати са демографским трендовима и колико ови процеси утичу на комунално опремање и обнову постојећих система.

Показатељ: 36. Број Интернет корисника

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Равномерна доступност инфраструктури и информацијама

Оперативни циљ: Унапређење приступа информатичким и комуникацијским системима

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Процент домаћинстава која имају приступ Интернету у укупном броју домаћинстава у региону/области;

препоручена скала вредности: <20, 20-30, 30-40, 40-50, >50 (%)

- **Интерпретација:**

Приступ Интернету постао је од кључне важности за концепт стварања инклузивног друштва заснованог на знању, у економском као и у социјалном смислу. Мапирањем података може се уочити степен поларизованости простора из овог аспекта, што су уједно важне информације за побољшање просторне равномерности у приступу Интернету широм земље.

- **Извор:**

Републичка агенција за електронске комуникације (РАТЕЛ); Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

Индикатор не укључује квалитет Интернет приступа (тип конекције, брзина протока, стабилност веза)

- **Будући развој индикатора:**

За постизање тачнијих резултата важно је да се подаци прикупљају на више дезагрегираном нивоу. Потребно је увести допунске индикаторе о квалитету Интернет приступа.

Показатељ: 37. Покривеност простора просторно-планским документима

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Територијално одговорна управа

Оперативни циљ: Унапређење рада територијалне управе

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе /регионални ниво/национални ниво

- **Израчунавање:**

Мапирање територије важећим просторним плановима (према просторном нивоу и години доношења).

- **Интерпретација:**

С обзиром да је просторно планирање активност и одговорност јавног сектора, те да је просторни план акт од општег значаја, подразумева се да активности сваког нивоа управљања морају бити међусобно усклађене у остваривању планираног просторног развоја. Индикатором се прати планска разрада ППРС-а, кроз доношење просторних планова на свим просторним нивоима, а уједно и остваривање назначених приоритета у покривености територије планским документима.

- **Извор:**

Републичка агенција за просторно планирање (Централни регистар планских докумената)

- **Временски интервал:**

годишњи временски пресеци

- **Ограничења индикатора:**

није обухваћен временски хоризонт важења планова

- **Будући развој индикатора:**

Било би значајно укључити неколико основних параметара за проверу усаглашености планова, као и координације у њиховом спровођењу. Поред тога, у праћење је потребно укључити друге стратегије и програме на државном и регионалном нивоу, у мери у којој имају утицај на просторни развој, а посебно секторске развојне документе - основе, на које се просторни планови директно ослањају (кључни документи по секторима наведени су у ППРС-у).

Показатељ: 38. Укљученост у рад удружења и организација

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 1. Уравнотеженији регионални развој и унапређена социјална кохезија

Подциљ: Територијално одговорна управа

Оперативни циљ: Обезбеђење партиципације грађана у раду територијалне управе

- **Израчунавање:**

Начин исказивања овог показатеља захтева додатна разматрања и његова примена се очекује у наредној фази развоја система мониторинга. За земље ЕУ показатељ прати European Social Survey (ESS), што обезбеђује да су резултати међусобно упоредиви. Израчунавање се ради на бази анкета и исказује кроз „удео лица који су дуже од годину дана укључени у рад неке организације или асоцијације (изван политичких партија), у односу на укупан број анкетираних лица”.

- **Интерпретација:**

Ово је релативно нова област истраживања у смислу мерења укључености цивилног сектора у заједници. Једно од полазишта ППРС-а јесте да је партиципација један од главних стубова управљања, јер без великог броја укључених актера добро управљање не би било могуће. Степен до кога је јавност укључена у доношење одлука о развоју не само да је мерило партиципације, већ и отворености структура управљања. Ради тога, нужно је да грађани имају могућност, право и обавезу да одлучују о просторном развоју своје територије (насеље и припадајући атар), али и да учествују у одлучивању о просторном развоју свога региона и своје државе. Индикатор се базира на томе да је „редовно учешће у раду организација или удружења група грађана” доста активна форма ангажмана или партиципације. Редовно учешће (овде се узима да је то преко једне године) указује да је присутна јача мотивација да се баве одређеним питањима у друштву. Ова врста учешћа може бити прилично важан аспект за територијално оријентисано управљање процесима у неком подручју.

- **Извор:**

(потенцијално) европски систем праћења: European Social Survey, ESS (за сада Република Србија није укључена)

- **Временски интервал:**

2 године (према ESS)

- **Ограничења индикатора:**

за сада се прати само на националном нивоу

- **Будући развој индикатора:**

У циљу међународне упоредивости индикатора потребно је да Република Србија буде обухваћена системом праћења ESS или да се постигне усаглашавање националне статистике. Биће потребни подаци на различитим просторним нивоима испод националног нивоа (регионални, локални), у циљу бољег истраживања територијално оријентисане управе.

Показатељ: 39. БДП по становнику *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Бруто домаћи производ / број становника (статистички подаци). Показатељ се може представити као процентуално одступање у односу на изабрани референтни простор (EU=100, ESPON =100, Република Србија=100);

препоручена скала вредности: <25, 25-50, 50-75, 75-100, 100-125, 125-150, >150 (%)

- **Интерпретација:**

Бруто домаћи производ је синтезни показатељ макроекономских токова, мада се у међународним упоређењима често користи и као мера укупног напретка земље/региона. Потребна је опрезност у интерпретацији индикатора када се ради о динамици промена, пошто ту могу бити садржани и економски и социјални ефекти. Заправо повећање БДП по становнику може бити резултат стварног економског раста (БДП раст) или друштвене слабости (емиграције становништва). Поред тога, уколико је индикатор израчунат на сувише дезагрегираном територијалном нивоу, статистичке анализе могу дати криву слику због дневних миграната, који дају допринос расту БДП у области где нису регистровани као становници. Слично показује и тренд фрагментирања предузећа који означава могућност да се поједини делови пословног процеса (управа, истраживање и развој, производња, маркетинг, продаја, дистрибуција, логистика) одвојено лоцирају или да се иста функција обавља са више удаљених локација, али се укупан допринос расту БДП приказује само у једној од тих области.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи интервали

- **Ограничења индикатора:**

БДП се исказује на годишњем нивоу, док се број становника исказује прама десетогодишњим пописима, тако да су за већу тачност потребне процене на годишњем нивоу. Бруто домаћи производ, ипак, не показује реалну слику прогреса, посебно кад се ради о квалитету и дистрибуцији економског раста. Као синтезни индикатор не прави разлику између трошкова која се могу сматрати „добрим” за економију, на пример, нето капиталних инвестиција, у односу на трошкове за санирања неких негативних последица, на пример за трошкове здравствене заштите од последица загађености средине.

- **Будући развој индикатора:**

Потребна је израда овог индикатора на регионалном нивоу (као прелазно решење користио би се индикатор „бруто додата вредност”, како је случај у ППРС-у).

Показатељ: 40. БДП у РРР по становнику *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Индикатор се израчунава као однос: Бруто домаћи производ према паритету куповне моћи/ број становника региона у истој години (статистички подаци). Слично објашњењу за показатељ БДП/ст, овај показатељ се може представити као процентуално одступање у односу на изабрани референтни простор (EU=100, ESPON =100, Република Србија=100);

препоручена скала вредности: <25, 25-50, 50-75, 75-100, 100-125, 125-150, >150 (%)

- **Интерпретација:**

Бруто домаћи производ према паритету куповне моћи по становнику (БДП у РРР по становнику) је одговарајући пандан за апсолутни показатељ БДП/становнику. Слично ономе што је објашњено за показатељ БДП/ст, показатељ БДП у РРР је корисна алатка за поређење нивоа развијености

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

земаља/региона. Вредност БДП у РРР по становнику одсликава профил релативне куповне моћи свих земаља/региона и однос међу њима. Мада пружа само општу слику, универзално је прихваћен као показатељ за упоређивање земаља и региона узимајући у обзир разлике у валутном курсу и нивоу цена.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи интервали

- **Ограничења индикатора:**

За овај показатељ важе иста упозорења која су наведена код показатеља БДП/ст.

- **Будући развој индикатора:**

Потребна је израда овог индикатора на регионалном нивоу.

Показатељ: 41. Однос раста БДП и раста запослености региона

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Стопа раста БДП: стопа раста запослености на нивоу региона (статистички подаци). Поред тога што се израчунава за сваки регион између два временска пресека, овај показатељ се може представити као процентуално одступање у односу на национални простор (Република Србија=100), при чему скала вредности може бити: <25, 25-50, 50-75, 75-100, 100-125, 125-150, >150 (%).

- **Интерпретација:**

Посматрајући упоредо годишње промене у два основна економска показатеља, циљ је да се покаже динамика привредног раста појединачних региона и на основу тога, да се оцене регионалне неједнакости у динамици развоја. Поред тога, уколико се вредности прикажу у односу на национални просек, показује се колико је учешће појединих региона у укупном БДП земље, као и учешће у укупној запослености земље, као и који региони су остварили натпросечну/исподпросечну вредност у појединим годинама.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи интервали

- **Ограничења индикатора:**

Као и код осталих показатеља бруто домаћег производа, динамични развој у овом случају не значи и виши ниво квалитета живљења и урбаног стандарда. И за овај показатељ, према томе, важе напомене које су приказане уз показатељ БДП по становнику, а пре свега, потребно је праћење БДП на регионалном нивоу.

- **Будући развој индикатора:**

Праћењем у дужем временском периоду циљ је да се прикаже коефицијент корелације између стопа раста БДП и стопа раста запослености на регионалном и националном нивоу.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

Показатељ: 42. Стопа раста БДП по становнику (%) *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Стопа раста бруто домаћег производа по становнику, може се извести из индикатора БДП по становнику, применом обрасца: $[(БДП_{t2} / C_{t2} - БДП_{t1} / C_{t1}) / БДП_{t1} / C_{t1}] * 100$ (параметри: БДП - бруто домаћи производ, С-број становника, t1,t2 - посматране године). Образац показује вредност промене за једну годину, док се за примену обично сумирају вредности и приказује просечна вредност на основу више временских серија (на пример током пет до десет година). Препоручена скала вредности: <2, 2-4, 4-6, 6-8, >8 (%)

- **Интерпретација:**

Као мера промена, овај индикатор се најшире користи за анализу динамике привредног развоја, и често се посматра као сумарни приказ конкурентних способности. Заправо, овај индикатор показује трендове у брзини привредног раста - који региони имају бржи или спорији раст у односу на остале регионе или у односу на брзину раста изабране референтне просторне јединице. Као мера процентуалне промене, номиналне вредности су претворене у упоредиве величине што олакшава његово коришћење у анализама.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи интервали;

- **Ограничења индикатора:**

И за овај показатељ, важе напомене које су приказане уз показатељ БДП по становнику, а пре свега, потребно је праћење БДП на регионалном нивоу.

- **Будући развој индикатора:**

Праћење трендова на основу више временских серија.

Показатељ: 43. Однос увоза и извоза региона

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Укупан увоз / укупан извоз за регион, на нивоу годишњих просека (статистички подаци).

- **Интерпретација:**

У основи овим показатељем се представља спољно-трговински дефицит/суфицит (према томе колики је обим увоза у односу на обим извоза), али у ширем контексту ово је базни показатељ у представљању степена зависности земље (региона) од спољних економија, али и прусутво на спољњем тржишту чиме се оцењује њихова конкурентска позиција. Приказ резултата је могућ према различитим референтним просторним јединицама (као удео у националном просеку, обим који се остварује са земљама ЕУ, или земљама које нису чланице ЕУ, или са земљама са којима су успостављени посебни трговински споразуми), што зависи од расположивих података.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој*

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

- **Временски интервал:**

подаци се ажурирају годишње, за сада само за национални ниво

- **Ограничења индикатора:**

Овај индикатор је једноставно израчунати на националном нивоу, с обзиром да свака трговина мора да прође граничну процедуру. Исто се не може рећи за регионални ниво, пошто се не могу применити слични механизми за снимање података.

- **Будући развој индикатора:**

Морају се најпре изнаћи начини за редовно снимање података на регионалном нивоу. Поред значаја који се придаје овом показатељу, идеално би било да се он повеже са другим комплементарним индикаторима, као што је БДП, за детаљније просторне анализе (на пример, мерење степена отворености региона кроз удео увозно-извозних активности у БДП). Даља разрада индикатора подразумева да се показатељи увоза и извоза структурирају према делатностима, како би се показао степен регионалне диверзификованости.

Показатељ: 44. Удео извоза у структури БДП

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Економске предности и динамичност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео извоза у БДП на нивоу годишњих просека за регион (статистички податак). Резултати се приказују кроз упоредни преглед региона.

- **Интерпретација:**

Поред показатеља односа увоза и извоза региона, значајно је анализирати њихов удео у БДП региона, који говори о степену отворености региона према другим тржиштима. У случају овог индикатора, предност се даје уделу извоза у БДП, којим се показује извозни потенцијал региона, или шире посматрано његова конкурентска способност на тржишту.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

подаци се ажурирају годишње, за сада само за национални ниво

- **Ограничења индикатора:**

Овај индикатор је једноставно израчунати на националном нивоу, с обзиром да свака трговина мора да прође граничну процедуру. Исто се не може рећи за регионални ниво, пошто се не могу применити слични механизми за снимање података.

- **Будући развој индикатора:**

Морају се најпре изнаћи начини за редовно снимање података на регионалном нивоу. Даљи развој индикатора види се кроз праћење стопа раста, којим се показују регионалне разлике у динамици тј. темпу којим повећавају свој извозни потенцијал и своју конкурентност на тржишту.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

Показатељ: 45. Запосленост по економским делатностима *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Диверзификованост регионалне економије

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број запослених лица по економским активностима (према јединственој међународној класификацији делатности) (статистички подаци). Могућа варијанта груписања активности за анализу је: а) пољопривреда, шумарство, лов и риболов; б) индустрија (без грађевинарства) и грађевинарство; в) услуге.

- **Интерпретација:**

Вредност овог индикатора је у томе што приказује економски профил сваког региона, као и степен концентрације привредних активности у појединим регионима, чиме се из овог аспекта (број запослених) анализира достигнути ниво привредне развијености. Генерално, региони са највећим уделом запослених у пољопривреди уобичајено се сматрају економски мање напредним или са структурним тешкоћама у економији. Ово се даље елаборира кроз друге индикаторе из предложене листе, али је овде важно да се укаже на допринос појединих група активности у укупној запослености региона. Даље, просторне неравнотежности могу се пратити према промени броја запослених у индустрији, сумирањем података по нивоима индустријских центара, како су категоризовани у ППРС-у.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци о запослености приказују се у годишњим пресецима.

- **Ограничења индикатора:**

Нема посебних ограничења у примени овог индикатора, али је врло важно како се интерпретира.

- **Будући развој индикатора:**

Циљ индикатора је у праћењу планираних основних праваца развоја према циљевима и стратешким приоритетима ППРС-а. Анализе треба да покажу којим делатностима се даје предност у појединим регионима, да ли се развијају активности према утврђеним потенцијалима и ресурсима за њихов развој, које је учешће појединих сектора, која је динамика отварања нових радних места, до оцена да ли се смањују или повећавају регионалне разлике.

Показатељ: 46. Удео пољопривреде, шумарства и рибарства у додатој вредности региона*

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Диверзификованост регионалне економије

- **Географска покривеност:**

ниво округа/области

- **Израчунавање:**

Удео пољопривреде, шумарства и рибарства у регионалној додатој вредности (статистички податак) (%)

- **Интерпретација:**

Економски значај пољопривредног сектора је један од елемената који илуструје секторску структуру привреде. У комбинацији са осталим предложеним индикаторима, овај индикатор омогућава детаљне анализе о ефикасности пољопривредног сектора, али може укзати и на стагнарање привреде у смислу развоја ка секундарном и терцијарном сектору. Информације у вези са примарним сектором су посебно важне за идентификацију региона и области чији укупни приход

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

доминантно зависи од овог сектора, што ће их суочити са структуралним променама у блиској будућности, посебно у контексту приступа светском тржишту. Поред тога, доминантан удео пољопривредног сектора у бруто додатој вредности код периферних региона је пре показатељ структурне привредне слабости, на пример, слабости услуга и индустријских активности, него што одражава суштински развој примарног сектора.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци се приказују у годишњим пресецима.

- **Ограничења индикатора:**

Нема посебних ограничења у примени овог индикатора, али је врло важно како се интерпретира.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је потребно повезати са показатељима о промени демографске структуре, деаграризацији и пражњењу руралних средина, али и економским индикаторима о секторској структури привреде, како би се пратили комплексни процеси према основним правцима просторног развоја.

Показатељ: 47. Удео технолошки напредне прерађивачке индустрије у додатој вредности региона *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Диверзификованост регионалне економије

- **Географска покривеност:**

ниво округа/области

- **Израчунавање:**

Удео технолошки напредне прерађивачке индустрије у додатој вредности региона (статистички податак);

препоручена скала вредности: <2,5 / 2,5-5,0 / 5,0-7,5 / 7,5 - 10,0 / >10 (%)

- **Интерпретација:**

Овај показатељ узима се за оцену технолошког нивоа привреде, којим се приоритетно обухватају: производња електричних и електронских производа и опреме, машина и алатки, моторних возила и компоненти, као и информационе технологије. Заправо, предност у развоју индустрије, уважавајући и интересовање иностраних инвеститора, имаће индустријске гране чији производни програми обезбеђују: производе вишег степена обраде (са вишом додатом вредности), унапређење и развој сектора услуга, висок извозни потенцијал, производе којима се супституише увоз, отварање нових радних места и равномерни регионални развој.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци се приказују у годишњим пресецима.

- **Ограничења индикатора:**

Нема посебних ограничења у примени овог индикатора, у случају ажурних података

- **Будући развој индикатора:**

Праћење индикатора је потребно повезати са променама у демографској структури становништва, структури запослености, као и економским индикаторима о секторској структури привреде, како би се пратили комплексни процеси према основним правцима просторног развоја.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

Показатељ: 48. Удео финансијских и пословних услуга у додатој вредности региона *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Диверзификованост регионалне економије

- **Географска покривеност:**

ниво округа/области

- **Израчунавање:**

Удео финансијских и пословних услуга у додатој вредности региона (статистички податак); препоручена скала вредности: <15, 15-20, 20-25, 25-30, >30 (%)

- **Интерпретација:**

Удео финансијских и пословних услуга истиче области и регионе који имају водећу и аутономну улогу у привреди. Искуства показују да постоји велика корелација између заступљености ових услуга и нивоа међународног значаја подручја, односно инкорпорирања у светску економију, у којој ове врсте услуга играју главну улогу.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци се приказују у годишњим пресецима.

- **Ограничења индикатора:**

Нема посебних ограничења у примени овог индикатора, у случају ажурних података

- **Будући развој индикатора:**

Праћење индикатора је потребно повезати са другим економским индикаторима за мерење нивоа конкурентности подручја и укључености у светске и европске финансијске и пословне токове.

Показатељ: 49. Удео административних, образовних, здравствених и социјалних услуга у додатој вредности региона*

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Диверзификованост регионалне економије

- **Географска покривеност:**

ниво округа/области

- **Израчунавање:**

Удео административних, образовних, здравствених и социјалних услуга у додатој вредности региона (статистички податак); препоручена скала вредности: <15,0 / 15,0-17,5 / 17,5-20,0 / 20-22,5 >22,5 (%).

- **Интерпретација:**

Учешће администрације, образовања, здравства и социјалних услуга представља важан показатељ развоја јавних служби, које се још увек финансирају највише из државних фондова. Како овај индикатор показује у извесном смислу удео нетржишних услуга, може да помогне у оцени стања у државном/јавном сектору услуга намењених становништву.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

Подаци се приказују у годишњим пресецима.

- **Ограничења индикатора:**

Нема посебних ограничења у примени овог индикатора, у случају ажурних података.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

- **Будући развој индикатора:**

Праћење индикатора је потребно повезати са демографским индикаторима, како би се пратиле промене у односу на основне правце просторног развоја.

Показатељ: 50. Број предузећа у области иновација

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how“ технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео предузећа која су увела технолошки нове или побољшане производе на тржиште, или су примене нове или побољшане технолошке процесе, у укупном броју регистрованих предузећа.

- **Интерпретација:**

Овај индикатор пружа информације о иновационој активности на нивоу предузећа, помажући да се агрегирањем добије увид о иновационом потенцијалу привреде. Према ППРС-у, остваривање основног циља привредног развоја а то је јачање позиције и привредне конкурентности Републике Србије, подразумева, између осталог, развој заснован на знању, као основном развојном фактору. Главни фактори конкурентности у глобалном привредном развоју су знање и на основу његове примене иновативност производа, нове технологије и систем услуга. Иновационе активности неког предузећа су од велике важности у том погледу, пошто оне имају значајне ефекте на конкурентност, запосленост, привредни раст региона. Детаљно познавање просторне дистрибуције ових иновативних активности у предузећима је стога основни предуслов за могуће напоре унапређења просторне равнотеже економија заснованих на знању.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

подаци се за сада не прате (осим на националном нивоу из међународних извора)

- **Ограничења индикатора:**

Мора се имати у виду променљива природа иновација, па је неопходно да се повремено преиспитује дефиниција овог индикатора

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се да индикатор буде обухваћен редовним статистичким извештајима, по усаглашеној методологији за међународна упоређења, и у догледно време расположив на нивоу региона и области/округа.

Показатељ: 51. Запосленост у области истраживања и развоја (% у укупној запослености) *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how“ технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео запослених у области истраживања и развоја (приватног и јавног сектора) у укупној запослености одређеног подручја (статистички податак). Потребна су додатна разматрања начина мерења индикатора зависно од расположивих и поузданих извора података.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

- **Интерпретација:**

Оправданост за увођење овог индикатора налази се у пропозицијама ППРС, да научна и развојна истраживања у Републици Србији треба да буду, у највећем обиму, генератор знања као фактор развоја нове - глобално конкурентне привредне структуре. Запосленост у области истраживања и развоја добар је еквивалент за мерење способности друштва да креира иновативно друштво и економију. Треба имати у виду да овај индикатор пружа информације само о потенцијалу а не о стварном исходу иновација, али је назнака да је потребно припремити терен за иновативно друштво и економију.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, потребно је идентификовати остале изворе података

- **Ограничења индикатора:**

Главном ограничење код овог индикатора је начин како се мери запосленост у овом сектору. Према примерима из статистика европских земаља, релативно мали удео запослених у области истраживања и развоја се стварно убраја у иновативну област у чистом смислу ове речи, а често су и разне функције подршке (администрирање, руковођење) урачунате као запослени у области истраживања и развоја.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је прецизирање статистичких параметара који чине садржај индикатора, како би се постигла међународна упоредивост, уз додатно истраживање извора података. За детаљније просторне анализе потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном нивоу.

Показатељ: 52. Запосленост у области високих технологија *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how” технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео запослених лица у области високих технологија („high-tech” сектору) у производним и услужним делатностима.

- **Интерпретација:**

Процент запослених у „high-tech” сектору показује важан аспект привредне структуре и способност различитих региона на пољу иновација. Овај индикатор пружа информације о просторном балансу развоја економије знања и друштва знања у националном простору и генерално у европском простору.

- **Извор:**

потребно је идентификовати изворе података

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је прецизирање статистичких параметара који чине садржај индикатора, како би се постигла међународна упоредивост, уз додатно истраживање извора података. За детаљније просторне анализе потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном нивоу.

Показатељ: 53. Издвајања БДП за област истраживања и развоја*

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how” технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео издвајања за истраживачке и развојне активности и пројекте у БДП региона (статистички податак). Потребна су додатна разматрања начина израчунавања индикатора, по питању прецизирања тематског обухвата сектора истраживања и развоја.

- **Интерпретација:**

Полазишта за издвајање овог индикатора иста су као код индикатора „запосленост у области истраживања и развоја”. Овај индикатор је добра мера опредељености развоја и подстицаја за иновативно друштво и економију. Иако је релевантност индикатора велика, тренутна препрека за његово коришћење је недостатак просторно дезагрегираних података.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, потребно је идентификовати остале изворе података

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је прецизирање статистичких параметара који чине садржај индикатора, како би се оценила могућност за међународна упоређења, уз додатно истраживање извора података. За детаљније просторне анализе потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном нивоу.

Показатељ: 54. Приступ широкопојасним системима

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how” технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални и локални ниво

- **Израчунавање:**

Широкопојасна интернет конекција у домаћинствима и предузећима према територији (за сада су расположиви статистички подаци на бази узорка (према методологији Eurostata), али нису територијално дезагрегирани на потребном територијалном нивоу за просторне анализе).

- **Интерпретација:**

Развој информатичког друштва је императив просторног развоја Републике Србије, и основни циљ је изградња и организација савремене електронске комуникационе мреже и доступност универзалног сервиса (који подразумева и универзални широкопојасни сервис). Индикатор се односи на покривеност територије Републике Србије приступним мрежама широкопојасних услуга за пренос података и Интернет, с тим да је пожељно приказати да ли је базиран на жичном, бежичном или оптичком повезивању.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, потребно је идентификовати и друге изворе података.

- **Временски интервал:**

годишња истраживања

- **Будући развој индикатора:**

За обухватније праћење спровођења циљева просторног развоја потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном просторном нивоу.

Показатељ: 55. Енергетска ефикасност у индустрији

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Унапређење технолошког нивоа регионалних економија (аспект иновација и „know-how” технологија у економији)

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Индикатор се у пракси исказује на различите начине, што захтева додатна разматрања избора најповољније варијанте за праћење и поређење територија. Могуће варијанте су: „количина потребне енергије по тони производа” (J/t); или на више агрегираном нивоу, „количина потребне енергије према вредности производа” (J/€), или „количина потребне енергије према БДП”; енергија се такође исказује у различитим мерним јединицама (цули, тоне еквивалентне нафте), (пример Eurostat: toe/1000€).

- **Интерпретација:**

Овај индикатор је потребан да се процени друга страна производне цене одређених производа. За оцену регионалне конкурентности првенствено се посматра остварена вредност производње, која се даље релативизује према цени потрошене енергије. Уколико, примера ради, регион остварује конкурентску предност у производњи оних добара који су енергетски врло интензивни, повећање цене енергената може имати велики утицај на економске перформансе региона. Улога овог индикатора је да се потпуније сагледа технолошки ниво производње, посебно у оквиру специјализованих региона, а истовремено да пружи релевантне поуке у повећању енергетске ефикасности за будући развој тих региона. Пре свега, концепција просторног развоја са аспекта енергетске ефикасности заснива се на пажљивом лоцирању великих система за производњу енергије који утичу на регионални распоред индустрије, инфраструктуре и становања. Индикатор се сматра важним и за друге приоритете просторног развоја, тако је унапређење енергетске ефикасности подршка остварењу стратешког приоритета смањења загађења животне средине, пошто је великим делом одговорно за смањење емисије штетних гасова.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, потребно је идентификовати и друге изворе података.

- **Ограничења индикатора:**

Тешкоће са дефинисањем овог индикатора су веома разноврсни подаци и у географском и у секторском смислу, што одговара у смислу добијања широког спектра информација, али захтева додатну статистичку обраду према посебним захтевима овог индикатора.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је прецизирање статистичких параметара који чине садржај индикатора, како би се оценила могућност за међународна упоређења, уз додатно истраживање извора података. За детаљније просторне анализе потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном нивоу.

Показатељ: 56. Обим директних страних инвестиција по регионима

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Услови за глобалну конкурентност

- **Географска покривеност:**

национални ниво, (потенцијално) регионални ниво

- **Израчунавање:**

Обим директних страних инвестиција по годинама (статистички податак). Потребна су додатна разматрања о могућности представљања података на регионалном нивоу, као и јединицама мерења (у новцу, или као удео у БДП), како би се постигла међународна упоредивост региона.

- **Интерпретација:**

Овај показатељ је, у извесном смислу, мера атрактивности локалитета, пошто је правило да се страна улагања пласирају на одређеним локалитетима због предности које пружају – расположивост производних и локационих фактора, регулативни и институционални услови. Директна страна улагања пласирају се углавном у високо-акумулативним гранама ради остваривања максималног профита, ширења пословања ради обезбеђења јефтине радне снаге, сировина, нових тржишта, трговине, веће ефикасности производње, што све упућује на потенцијалну конкурентну способност простора. Праћење овог индикатора има оправдање у једном од стратешких приоритета просторног развоја Републике Србије - изградњи модерне привредне инфраструктуре и стварање повољне инвестиционе климе за привлачење страних инвестиција.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, UNCTAD online data base, потребно је идентификовати и друге изворе података.

- **Будући развој индикатора:**

За обухватније праћење спровођења циљева просторног развоја потребно је да подаци буду расположиви на више дезагрегираном просторном нивоу.

Показатељ: 57. Стопа инвестиција

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Услови за глобалну конкурентност

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Остварене инвестиције у нова основна средства у текућим ценама, по годинама (статистички податак). Како би се омогућиле упоредне регионалне анализе, потребно је ове статистичке податке агрегирати на регионални ниво и израчунати њихов појединачни удео у БДП. Додатни учинак постиже се израчунавањем нивоа инвестиција по становнику у односу на национални просек.

- **Интерпретација:**

Индикатор пружа реалну слику о степену регионалне поларизације земље, показујући колико који регион генерише од укупних инвестиција земље, посебно колико пута је ниво инвестиција по становнику већи/мањи од националног просека. Ове анализе су упућене на усмерења из ППРС-а, да је прилив капитала и његово ефикасно улагање основни предуслов привредног раста, те да је неопходно учинити регионе атрактивним за привлачење инвестиција. За то је, пре свега, неопходно улагање у савремену привредну инфраструктуру.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

Подаци су расположиви по годинама.

- **Ограничења индикатора:**

Могуће су тешкоће са применом индикатора за међународна упоређења услед разлика у параметрима и приступу мерења, што је потребно додатно истражити.

- **Будући развој индикатора:**

Могуће су детаљније анализе с обзиром да су редовним статистичким праћењем обухваћени и подаци о оствареним инвестицијама у нова основна средства, по техничкој структури, карактеру изградње и делатностима, на локалном нивоу и у годишњим интервалима.

Показатељ: 58. Број мултинационалних компанија у региону

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Услови за глобалну конкурентност

- **Географска покривеност:**

податак се може исказати на било ком територијалном нивоу

- **Израчунавање:**

Број мултинационалних компанија у региону према Forbes 500 (Forbes 2000). За међународна упоређења користи се број мултинационалних компанија које имају седиште у региону (у складу са ESPON приступом). Пошто подаци покривају 2000 највећих светских компанија, од којих 500 европских, могу се означити градови/региони у којима се налази бар једна од ових компанија.

- **Интерпретација:**

Присуство трансационалних компанија у земљи у директној је вези са нивоом интернационализације националне економије. Намена овог индикатора је да покаже положај на мапи концентрације економски јаких подручја на европском нивоу, као и у односу на окружење. У

европским размерама, лидерима економског развоја сматрају се подручја у којима је седиште неке мултинационалне компаније (према ESPON, 2006).

- **Извор:**

ESPON data base, Forbes 2000 (<http://www.forbes.com>)

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Како би се стекао бољи увид у економски значај региона на европском нивоу, поред присуства мултинационалних компанија (или присуства само њихових седишта), индикатор се може употпунити ако се укључе и информације о нивоу финансијских услуга (према ESPON, 2006).

Показатељ: 59. Запосленост у страним фирмама у укупној запослености у региону

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Услови за глобалну конкурентност

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео запослених у страним фирмама лоцираним у региону у укупној запослености региона; препоручена скала вредности: <5, 5-10, 10-15, 15-20, >20 (%)

- **Интерпретација:**

За велике транснационалне фирме могу бити атрактивна мање развијена подручја из више разлога (јефтина радна снага, проширење на друга тржишта, близина сировинских ресурса), док њихово присуство на различите начине утиче на конкурентност региона. Овај индикатор узима један аспект утицаја, запошљавање, на основу чега би се тај утицај мерио, посебно кроз промене током времена и упоредне анализе са другим подручјима.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, UNCTAD online база података, потребно је идентификовати и друге изворе подаци.

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Упоређење резултата овог индикатора са другим земљама у окружењу.

Показатељ: 60. Удео страних фирми у укупном извозу

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Услови за глобалну конкурентност

- **Географска покривеност:**

регионални ниво

- **Израчунавање:**

Удео страних фирми у укупном извозу региона (статистички податак); потребно је додатно прецизирање статистичких параметара који се односе на категорију страних фирми, као и праћења извоза.

- **Интерпретација:**

Присутне стране фирме у региону су пре свега мотивисане да инвестирају у извозне гране индустрије и услужног сектора што може представљати неке од најважнијих детерминанти за подизање нивоа конкурентности региона и укупне националне привреде. Овим индикатором требало би да се покаже колико се присуство страног капитала у региону одразило на извозни потенцијал региона.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је да се индикатор допуни и укључивањем података о структури извоза (производи ниже фазе прераде или финални производи), како би се боље оценила извозна конкурентска позиција региона на међународном тржишту.

Показатељ: 61. Продуктивност рада

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Конкурентност радне снаге

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Регионална продуктивност рада израчуната као однос „брuto друштвеног производа” (или „брuto додате вредности”) и „броја запослених”. Поред ових техника, у примени су и друге технике за израчунавање овог индикатора. Према званичној статистици примењује се „индекс продуктивности рада у индустрији”, који изражава динамику друштвене продуктивности рада, а представља однос индекса физичког обима производње и индекса запослених. Слично томе, и за параметар запослености, могу се користити различити приступи, на пример према гранама делатности, према величини предузећа или према укупној запослености.

- **Интерпретација:**

Задатак овог индикатора је да покаже регионалне неравномерности у погледу привредних активности и промене привредне структуре (уколико се сагледава на нивоу појединих сектора делатности), што је уједно мера конкурентности појединих региона. Из ППРС-а, може се навести пример пољопривреде, која у структури српске привреде, посебно у укупној запослености, има веома значајно место, али јако заостаје у продуктивности за просеком ЕУ; или пример рударства, где у већини рудника нису довољна улагања у развој нових технологија, евидентни су застарели технолошки процеси и ислужена техничка средства и опрема, што снижава продуктивност рада, повећава трошкове производње и доводи до губитка дела минералне сировине.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

поједине технике које се користе у израчунавању индикатора нису погодне за међународна поређења

- **Будући развој индикатора:**

С обзиром на различите параметре за израчунавање овог индикатора, потребна су додатна разматрања за избор најпогодније технике која ће се применити у даљем праћењу.

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

Показатељ: 62. Основна цена рада *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 2. Регионална конкурентност и приступачност

Оперативни циљ: Конкурентност радне снаге

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Индикатор се представља преко више изведених индикатора, за које се користе параметри из других индикатора у листи, као и параметри: зараде запослених - годишњи просек укупно исплаћене масе зарада у месецу (статистички податак); просечна зарада запослених - годишњи просек месечних просечних зарада према броју запослених (статистички податак). За међународне упоредне анализе потребно је исказати вредности у еврима, што захтева додатне статистичке прорачуне.

- **Интерпретација:**

Овај индикатор дат у апсолутној вредности није од посебне користи. Међутим, он је основа за обрачун других ефикаснијих и релевантнијих индикатора: „зараде по становнику”, „однос зарада према БДП/БДВ”, „однос зарада према вредности производње”, „индекс реалне просечне зараде”. Примена ових изведених индикатора је у анализама регионалне неједнакости и поларизованости развоја, посебно релативна снага подручја према платежној способности становника.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, Републички завод за развој**.

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

За међународна упоређења потребна је посебна обрада индикатора пошто је изворно исказан у динарима.

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се постепено увођење свих поменутих изведених индикатора.

Показатељ: 63. Коришћење земљишта (пољопривредне, шумске, изграђене, водене површине)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

различити просторни нивои, зависно од начина прикупљања и презентације појединих категорија података

- **Израчунавање:**

Идентификација основних категорија намена простора (исказана у ha или km², % од укупне површине области, региона и земље, као и мапирањем територије). Основне категорије намена простора, идентификоване према ППРС-у су:

- 1) пољопривредно земљиште: оранице, воћњаци виногради, ливаде, пашњаци (мапирање територије према пољопривредној рејонизацији);
- 2) површина под шумама, шумовитост и промене у односу на оптималну шумовитост;
- 3) грађевинска подручја насеља, дисконтинуирана насељена подручја;
- 4) одлагалишта отпада ван грађевинских подручја насеља;
- 5) површине под саобраћајном инфраструктуром: трансевропске, магистралне и регионалне друмске и железничке мреже, инфраструктурни ресурси лука, аеродрома, електронске комуникационе мреже и објеката;

** Односно правни следбеник Републичког завода за развој

- 6) површине под енергетском мрежом и објектима: високонапонски далеководи, гасоводи, нафтоводи, енергетски објекти и постројења, укључујући и зоне обезбеђења подземних инсталација и постројења;
- 7) експлоатационе површине рударских копова и зоне прераде;
- 8) површине акумулација и простор резервисан за нове акумулације, зоне изворишта подземних и површинских вода, зоне обезбеђења регионалних водовода, каналских система и ППОВ;
- 9) површине под индустријском инфраструктуром, изван грађевинских подручја насеља (индустријске зоне, индустријски / технолошки / научни паркови, слободне зоне, аеродромске зоне развоја, привредне/ предузетничке зоне, лучке и мешовите зоне, интермодална чворишта;
- 10) влажна станишта и рибањаци;
- 11) простори заштићених природних и културних вредности изван грађевинских подручја; и
- 12) простори посебне намене за потребе система одбране.

- **Интерпретација:**

Овај показатељ даје биланс коришћења простора, који треба да укаже на трендове социоекономског развоја и поштовање планских пропозиција у намени простора, у складу са стратешким циљем да промене не смеју ићи на штету вредних и ограничених природних ресурса, већ у правцу побољшања квалитативних карактеристика и рационалног коришћења већ ангажованог простора. Промене које се прате односе се, на пример, на конверзију пољопривредног и шумског у грађевинско земљиште, што представља посебан проблем уз питање последица непланске изградње, greenfield инвестиција, које се по правилу реализују у тзв. „периурбаним” зонама у урбаноруралном континууму, као и радом великих рударско-енергетско-индустријских басена.

- **Извор:**

Републичка агенција за просторно панирање, Согине, МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, Републички геодетски завод (Катастар непокретности), МПТШВ; додатно моделовање

- **Временски интервал:**

зависно од расположивости података интервал је 1-5-година

- **Ограничења индикатора:**

велики број извора података и неједнака ажурност може бити ограничење у примени показатеља

- **Будући развој индикатора:**

Предвиђа се даље декомпоновање појединих категорија коришћења простора и праћење промена унутар сваке категорије, као и њихово мапирање. Потребно је спровести унакрсне анализе између појединих категорија намена, као и упоређења са планским пропозицијама.

Показатељ: 64. Удео пољопривредних површина под органском/контролисаним производњом

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

За анализу се узимају подаци о пољопривредним површинама које су сертифициране за органску производњу или узгајање култура под стручним надзором. Рачуна се удео тих површина у укупним пољопривредним површинама општине (%), а затим се подаци агрегирају према пољопривредној рејонизацији територије како је представљено у ППРС-у.

- **Интерпретација:**

Наспрам конвенционалне пољопривредне производње, овим индикатором се прати развој производње високе биолошке вредности и/или познатог географског порекла у системима органске, интегралне и традиционалне пољопривреде. Према ППРС-у, просторно диференцирано усмеравање развоја и унапређивања пољопривредне производње (на конвенционалну и органску/контролисану), у зависности је од геофизичких и климатских одлика, демографских и природних потенцијала, постојећих организационих система, социоекономских услова и политичко-административних фактора развоја. Примена овог индикатора намењена је стога и за шири контекст, јер се органска

пољопривреда може дефинисати као приступ у пољопривреди где је циљ да се створе интегрални, хумани, одрживи системи пољопривредне производње. Максимално се ослања на само-регулишуће агро-екосистеме, обновљиве ресурсе и узајамност еколошких и биолошких процеса. Зависност од спољних уноса, било хемијских или органских, је смањена колико је то могуће. Главне предности органске пољопривреде генерално се виде у следећем: више су тржишне цене ових производа; начин производње подразумева мање интензивно коришћење земљишта и боља је заштита животне средине. Предност може бити и у томе што је органска пољопривреда у већој мери радно интензивна од конвенционалне, што би требало да допринесе већој запослености сеоског становништва и да помогне да се мања газдинства и фарме задрже у пословању, пошто у супротном не би била способна да се изборе на тржишту са интензивирањем производње и глобалном конкуренцијом.

- **Извор:**

МПТШВ - Сектор за органску пољопривреду; потребно је идентификовати и друге изворе података

- **Ограничења индикатора:**

Услед недостатка систематских мерења употребљивост расположивих података (заснованих на проценама) је ограничена.

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се да индикатор буде обухваћен редовним статистичким извештајима по одговарајућој методологији за међународна упоређења и расположив за мање територијалне целине. Индикатор би се анализирао упоредо са индикаторима о одрживом управљању и заштити природних ресурса, демографском развоју, унапређењу социјалне и економске кохезије, као и за међународне упоредне анализе.

Показатељ: 65. Квалитет вода водотока (класе квалитета)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

покривеност водомерним станицама

- **Израчунавање:**

Индикатором се прати класа квалитета вода водотока у односу на прописану класу према Уредби о категоризацији водотока, на бази редовних анализа квалитета воде на мерним профилима (статистички подаци).

- **Интерпретација:**

Индикатор описује један аспект у оквиру основног циља оптимизације интегралних водопривредних система и усклађивање њиховог развоја са циљевима очувања животне средине и других корисника простора, који је постављен у ППРС-у. Тај аспект се односи на заштиту вода на нивоу речних система, који су већ територијално успостављени, уз интегрално коришћење технолошких, водопривредних и организационо-економских мера. Мерама су дате пропозиције и приоритети за постављање постројења за прераду отпадних вода, каналисање насеља, побољшање режима малих вода, за зоне заштите изворишта, као и превентивни механизми и стимуланси, све у циљу заштите вода и довођење квалитета вода у рекама у класе прописане Водопривредном основом Републике Србије.

- **Извор:**

МЖРСПП - Агенција за заштиту животне средине, Републички хидрометеоролошки завод, МПТШВ – Републичка дирекција за воде

- **Временски интервал:**

годишњи просеци

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је потребно повезати, у првом реду, са индикаторима којима се прати покривеност простора канализационом мрежом, намена простора за ППОВ, бесправна изградња у зони изворишта, међународна сарадња по питању транзитних вода.

Показатељ: 66. Квалитет подземне воде

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

покривеност мерним станицама

- **Израчунавање:**

Потребна су додатна разматрања избора параметара и начина приказивања резултата овог индикатора.

- **Интерпретација:**

Индикатор је намењен да прати остваривање једног од основних циљева ППРС-а, а тиче се планског и одрживог коришћења подземних вода, уз адекватне мере заштите, за водоснабдевање и флаширање, као извора геотермалне енергије и за унапређење бањског туризма. Значај праћења овог индикатора је из разлога што су подземне воде споро обновљиве, а због надексплоатације и неадекватне заштите све већи проблем постаје њихов квалитет, доводећи у питање могућност коришћења низа изворишта, чак и из основног водоносног слоја, без употребе постројења за пречишћавања, и то са доста захтевним технологијама.

- **Извор:**

МЖРСПП - Агенција за заштиту животне средине, Републички хидрометеоролошки завод, потребно је идентификовати и друге изворе података, МПГШВ – Републичка дирекција за воде

- **Ограничења индикатора:**

Исказивање овог индикатора зависи од расположивих података о спроведеним анализама квалитета вода.

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се бољи мониторинг количине и квалитета подземних вода у оквиру систематских мерења, са већом географском покривеношћу и по одговарајућој методологији за међународна упоређења.

Просторне анализе ће показати учинак планских мера и планских пропозиција које се тичу коришћење простора, броја и локација ППОВ, преусмерења корисника технолошких вода на друге изворе, као и специфичних мера за поједине типове водоносних средина (алувијалних, карстних, неогених, пукотинских).

Показатељ: 67. Специфична потрошња воде у насељима (L/ст/дан)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Просечна дневна потрошња воде по становнику по насељима (годишњи просек), уз приказ сезонских осцилација (L/ст/дан). Резултати се приказују у релацији са величином насеља, густином насељености, као и покривеношћу јавним водоводом.

- **Интерпретација:**

Према упоредним анализама специфичне расположивости сопствених површинских вода, у односу на граничну вредност према којој се утврђује дугорочна самодовољност домаћих вода једне земље, показује се да Република Србија спада у водом сиромашнија подручја. Улога овог индикатора је да прати резултате планских мера рационализације потрошње воде и смањења специфичне потрошње у свим видовима потрошње, како би се просечна специфична потрошња воде на републичком нивоу смањила на мање од 250 L/становник дан.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, Републички завод за статистику, потребно је идентификовати и друге изворе података, МПТШВ – Републичка дирекција за воде

- **Временски интервал:**

Подаци су делимично расположиви у годишњим временским серијама

- **Будући развој индикатора:**

За потпуније просторне анализе потребно је даље декомпоновање овог индикатора према корисницима/потрошачима: домаћинства, привредни капацитети прикључени на јавне водове, остали регистровани потрошачи, којима се вода наплаћује (ресторани, болнице, санитација града, као и губици у мрежи). У првом реду, потребне су анализе релацијских односа између специфичне потрошње воде и губитака у дистрибуцији воде.

Показатељ: 68. Губици воде у мрежи (%)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Губици воде су разлика између „укупно захваћених количина воде” и „укупно испоручених количина воде” (статистички подаци), а приказују се процентуалним уделом у „укупно захваћеним количинама воде”. Параметри: „захватање воде – каптажа” (обухвата снабдевање јавног водовода водом с различитих изворишта, уз коришћење подземне, изворске и површинске воде); „испоручене воде” (све непосредно захваћене и обезбеђене количине воде које је водовод дистрибуирао у току извештајне године својим корисницима). Количине испоручене воде утврђују се водомером, а где их нема, израчунавају се према нормативима за одређену грану делатности.

- **Интерпретација:**

Губици на мрежи одражавају стање водоводне мреже, и један су од главних узрока нерационално повећања специфичне потрошње воде у насељима. Овај индикатор је намењен за праћење реализације стратешког приоритета обнове мреже свих водовода, који је апострофиран у ППРС-у (у првој фази, смањење губитака на мање од 20% на републичком нивоу).

- **Извор:**

Републички завод за статистику, МПТШВ – Републичка дирекција за воде

- **Временски интервал:**

Подаци се прикупљају у годишњој периодици од 2005. године.

- **Ограничења индикатора:**

Подаци о дистрибуцији воде се заснивају на евиденцији и документацији, а делом и на процени.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је установити степен корелације са индикаторима „покривености водоводном мрежом” и „специфична потрошња воде у насељима”, што подразумева усаглашености просторне и временске референце података.

Показатељ: 69. Однос обновљивих и необновљивих извора у укупној потрошњи енергије

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Израчунавање:**

Потребна су додатна разматрања у начину исказивања овог индикатора.

- **Интерпретација:**

Индикатор прати циљ да се у будућој структури потрошње енергената повећа учешће обновљивих извора енергије. У обновљиве изворе енергије чији потенцијал постоји у Републици Србији спадају: енергија биомасе (укључујући биогаз и биогориво), енергија малих хидроелектрана, енергија сунца, енергија ветра и геотермална енергија (процењен технички искористив енергетски потенцијал у Републици Србији од преко 4,3 Мтен). Сваки од ових извора има своје специфичности и услове под којима је њихово коришћење економски оправдано, с тим да постоје посебне погодности и потребе за њихово организовано коришћење у тзв. децентрализованом производњи топлотне (сагоревањем биомасе, коришћењем геотермалне енергије и сакупљањем сунчевог зрачења) и електричне енергије (изградњом малих хидроелектрана - снаге до 10 MW и ветроелектрана, као и коришћењем фотонапонских (PV) система.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине; потребно је идентификовати и друге изворе података; референтна су документа која прате остваривање Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године.

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се да индикатор буде обухваћен редовним статистичким извештајима и расположив за мање територијалне целине. Индикатор би се анализирао упоредо са индикаторима о одрживом управљању и заштити природних ресурса.

Показатељ: 70. Фрагментациони индекс *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Очување природних ресурса

- **Географска покривеност:**

ниво области/округа (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Фрагментациони индекс означава реципроцитет између повећања фрагментираности природних и полу-природних подручја у односу на проширење простора Natura 2000 мреже по регионима (европски ниво NUTS 3). За израчунавање овог индикатора за Републику Србију потребна су додатна разматрања параметара за моделовање овог показатеља, како би се постигла њихова каснија упоредивост, укључивањем у мрежу Natura 2000.

- **Интерпретација:**

Фрагментираност природних подручја постаје све очигледнија последица економског и урбаног развоја, што се манифестује кроз распарчавање природних подручја на већи број малих неповезаних делова, чије окружење постаје претња за одржање биодиверзитета. Индикатор фрагментираности природних подручја може се користити да прикаже природно „осетљива” подручја. Наиме, фрагменти природних станишта често нису довољно велики и еколошки очувани за опстанак популација живог света. Последњих деценија спроводи се велики број иницијатива за заштиту природног наслеђа на националном и европском нивоу. И у планерској пракси постаје уобичајено да се приликом изградње путева и пруга, примењују упутства која садрже мере за смањење ризика угрожавања животиња. Те мере укључују ограђивање, чулне сигнале за животиње, како би омогућили усмеравање животиња на места специјално одређена за прелаз преко или испод саобраћајница. На националном или регионалном нивоу, све више земаља развија и примењује еколошке мреже највреднијих подручја, бафер зоне, коридоре и подручја која се поново регенерују у природна. Посебно место имају и све раширеније политике очувања природних подручја, као што је развој Natura 2000, Пан-европска еколошка мрежа и Emerald мрежа.

Европска агенција за животну средину (ЕЕА) дефинисала је „фрагментациони индекс” и саставила индикатор о „просечној величини нефрагментираних земљишних парцеле”, упозоравајући да „фрагментација земљишта”, услед проширења мрежа саобраћаја и сталног пораста интензитета саобраћаја у земљама ЕУ, представља главну претњу биодиверзитету, директним утицајем близине и узнемиравања, и фрагментирањем, изоловањем станишта и стварањем баријера слободном кретању животиња и распрострањању њихових популација.

Друга индикација за фрагментисаност станишта је дистанца између појединих делова. У томе се „фрагментациони индекс” сматра ефектнијим индикатором у односу на друге једноставније индикаторе као што је „удео шумских подручја”, који не пружају информације о просторном односу и величини појединих фрагмената. Наиме, шумска подручја могу бити сачињена од једног обухватног потеза шуме (што је ређи случај) или од стотина малих делова, тако да има величина тих делова, њихова просторна дистрибуција и удаљеност постају главни услов за одржање популација дивљачи на неком простору.

Поред мерења фрагментираности у односу на саобраћајне мреже, у бројним студијама укључује се фрагментираност повезана са пољопривредом, урбанизацијом, као и концентрацијом активности дуж речних обала. Различити обрасци урбанизације и пољопривреде показују различити степен фрагментираности. На пример, урбанизација која је углавном дисперзна, као и интензивнија пољопривреда значе и виши степен фрагментираности предела. Насупрот томе урбанизација која је више концентрисана и екстензивнија пољопривреда значе и мање фрагментиран предео. Тако се и модел по коме се израчунава овај индекс додатно усложњава и даје прецизније резултате што је већи број укључених параметара.

- **Извор:**

моделовање индикатора, Corine базе података, Natura 2000 / Пан-европска еколошка мрежа / база података о природним подручјима

- **Временски интервал:**

снимања стања у интервалима од 5 или 10 година.

- **Ограничења индикатора:**

За израчунавање овог индикатора ограничење може бити расположивост одговарајућих података из базе Corine, који задовољавају минималне величине „фрагмената” и минималне дистанце, пошто обоје има директни утицај на индикатор. С друге стране, избор других извора података није пожељан, с обзиром на предност хармонизованих дефиниција у Corine, посебно кроз хармонизацију различитих класа коришћења земљишта, што омогућава упоредивост података на европском нивоу.

- **Будући развој индикатора:**

Процена учинка предузетих мера на успоравању или заустављању процеса фрагментације, као и смањењу фрагментираности одређених подручја, захтева мониторинг током дужег времена.

Показатељ: 71. Потрошња земљишта за саобраћајну инфраструктуру

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео саобраћајних површина (путеви и пруге, лучке зоне, аеродроми) у укупној површини области/округа (препоручена скала вредности: одређује се у односу на минималну, средњу и максималну измерену вредност).

- **Интерпретација:**

Саобраћајна инфраструктура, поред тога што је један од најважнијих предуслова за развој, постала је један од најзначајних корисника земљишта. У појединим регионима, заузимање земљишта за саобраћајну инфраструктуру константно се повећава из године у годину, што отвара питање рационалности и потреба других корисника простора. Праћење овог индикатора има значај за развој одрживог транспорта, мреже и објеката, према ППРС-у, где се истиче неопходност придржавања основних принципа развоја транспортних система: економске исплативости, друштвене оправданости и еколошке прихватљивости. Значајно је анализирати у којој мери се у појединим регионима повећавају површине под саобраћајном инфраструктуром и у којој мери одговарају саобраћајним потребама.

- **Извор:**

ЈП „Путеви Србије”, АД „Железнице Србије”, картографска и планска документа (ажурног садржаја), Corine базе података, Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

снимања стања у интервалима од 5 година

- **Ограничења индикатора:**

За израчунавање овог индикатора ограничење може бити неподударност података из различитих извора.

- **Будући развој индикатора:**

Потребно је анализирати однос између повећања укупних подручја насеља (или изграђених подручја) и повећања само саобраћајних површина. Осим тога, мониторинг и контрола земљишта које се заузима за саобраћајну инфраструктуру значајно је за оцену нивоа одрживости у смислу одређених индикатора стања животне средине.

Показатељ: 72. Урбани раст - ширење урбаног подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Урбани раст током периода од 10 година, приказан као релативно повећање изграђених/вештачких површина, према класификацији Corine о земљишном покривачу. Препоручена скала вредности: <0,5 / 0,5-1 / 1-2,5 / 2,5-5 / 5-10 / 10-20 / >20 (%)

- **Интерпретација:**

Просторни образац релативног повећања урбаних подручја током одређеног периода прати различит градијент у појединим деловима земље, као што се код неких подручја ти процеси релативно споро одвијају а код других врло динамично. Значај праћења овог индикатора садржан је у једном од основних циљева ППРС-а, а тиче се рационалног коришћења грађевинског земљишта, посебно у смислу одрживог и рационалног усмеравања конверзије пољопривредног и шумског земљишта у грађевинско, као и ограничавања физичког ширења грађевинског подручја насеља на разумну меру.

- **Извор:**

Corine базе података, додатно моделовање података

- **Временски интервал:**

снимања стања у интервалима од 5 или 10 година

- **Ограничења индикатора:**

Corine база података повлачи извесне недостатке у смислу резолуције базних снимака што може утицати на интерпретацију овог индикатора.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је потребно повезати са индикаторима демографског раста, економског раста, као индикатора о намени и начину коришћења простора.

Показатељ: 73. Удео урбаног ткива

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео урбаних подручја у укупној површини области/округа, на бази Corine (250 m грид); препоручена скала вредности: <1, 1-3, 3-5, 5-10, >25 (%)

- **Интерпретација:**

Овај индикатор би требао да омогући анализе о типовима и карактеру урбанизације. Удео урбаног ткива је уобичајено висок за главни град, и центре функционалних подручја, док се и код мањих градова може пратити промена образаца коришћења простора (на пример, распршена и често стихијска градња у насељима и изван грађевинских подручја, као последица непоштовања заједничких и дугорочних потреба очувања простора, или недовољно коришћење постојећих потенцијала у изграђеним зонама (урбана обнова, трансформација, модернизација).

- **Извор:**

Согне базе података

- **Временски интервал:**

снимања стања у интервалима од 5 или 10 година

- **Ограничења индикатора:**

Согне база података повлачи извесне недостатке у смислу резолуције базних снимака што може утицати на интерпетацију овог индикатора.

- **Будући развој индикатора:**

Праћењем кроз више временских серија, овај индикатор би требао да буде од помоћи у оценама урбаног ширења и истраживањима урбаних типологија.

Показатељ: 74. Удео култивисаних подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Идентификација артифицијелних подручја у Согне бази података; препоручена скала вредности: <1,5 / 1,5-4, 4-6, 6-10, 10-15, >15 (%)

- **Интерпретација:**

Овим индикатором показује се који је удео неке области или региона потпуно измењен, покривен објектима и инфраструктуром, односно површине које се означавају артифицијелном наменом (како су идентификоване у Согне бази података). Истовремено индикатор може показати у којој мери и којом брзином нестају пољопривредне површине, шуме, полу-природне и природне области, у корист развоја вештачких површина. Ово утиче на биодиверзитет, јер се смањују станишта, животни простор бројних врста, и фрагментира предео који их повезује и подржава.

- **Извор:**

Согне база података

- **Временски интервал:**

снимања стања у интервалима од 5 или 10 година.

- **Ограничења индикатора:**

Согне база података повлачи извесне недостатке у смислу резолуције базних снимака што може утицати на интерпетацију овог индикатора.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је важно повезати са индикатором „фрагментациони индекс”, „коришћење простора”, „природна подручја”. Поред тога, извор података омогућује спровођење упоредних анализа на међународном нивоу.

Показатељ: 75. Бесправна изградња у зонама изворишта

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

зоне заштите изворишта

- **Израчунавање:**

Број бесправно подигнутих објеката у зонама заштите изворишта.

- **Интерпретација:**

Услед недостатка поузданих информација о бесправној изградњи уопште, која је у ППРС-у означена као горући проблем, издвојен је један прелазни индикатор, фокусиран на бесправну градњу у зони изворишта. Овде се ради о једном од најозбиљнијих облика узурпације простора, пошто представља озбиљну претњу за водоснабдевање становништва. У овом смислу, један од основних циљева ППРС-а је строга заштита заштићеног водног земљишта од бесправне градње.

- **Извор:**

студијске основе актуелних просторних и урбанистичких планова (локалних, регионалних, националног), МПТШВ – Републичка дирекција за воде; потребно је идентификовати и друге изворе информација.

- **Временски интервал:**

потребне су годишње серије података

- **Ограничења индикатора:**

примена индикатора може бити ограничена услед недостатка ажурних и поузданих података

- **Будући развој индикатора:**

Неопходно је унапредити информационе основе о зонама бесправне изградње, надзору и мерама којима се санкционишу те појаве. Зависно од расположивих података, значајно је пратити и податке о врсти објеката (стамбени, угоститељски, помоћни), зонама узурпираног простора, процени штете која се наноси извориштима.

Показатељ: 76. Број и површина brownfield локација

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Рационално заузимање земљишта

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Индикатор не захтева посебне технике израчунавања али су потребна додатна разматрања о начину презентације, зависно од расположивости података.

- **Интерпретација:**

Важност праћења овог индикатора произлази из циља који је постављен у ППРС-у а односи се на заустављање и строгу контролу нерационалног ширења грађевинских подручја и веће ангажовање brownfield простора односно пажљив и рационалнији приступ greenfield инвестицијама. На уређење brownfield локација такође се гледа као на могући допринос регионалном развоју с обзиром на могућност коришћења европских фондова за ову намену, и с обзиром да ове површине обично имају основну инфраструктуру као и урбанистичку документацију, што представља уштеду за инвеститоре.

- **Извор:**

(потенцијално) катастри brownfield локација општина и градова

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

Предуслов за праћење индикатора су ажурни подаци са валоризацијом.

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор би требао да прати реализоване примере регенерације подручја и локација.

Показатељ: 77. Интензитет саобраћаја према деоницама саобраћајне мреже

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење утицаја саобраћаја на животну средину и одрживо коришћење енергије

- **Географска покривеност:**

(друмски/ железнички/унутрашњи пловни) сегменти саобраћајних мрежа или коридора

- **Израчунавање:**

За друмски саобраћај индикатор се исказује у просечном годишњем обиму дневног промета или броју путничких аутомобила (исказано преко јединичног возила); за железнички саобраћај обично се узима број возова по сату; за унутрашњи водни саобраћај узима се број бродова на дан. За друмски саобраћај, индикатор се у првом реду односи на међународне правце и државне путеве првог и другог реда.

- **Интерпретација:**

Анализом саобраћаја на сваком од сегмената главне мреже или коридора, долази се до потпунијег сагледавања проблема саобраћајних токова за регионални развој. Поједини сегменти могу бити преоптерећени (и тако подстицати даље инвестирање у инфраструктуру у одређеном региону), док други могу имати расположиве капацитете које треба промовисати (као што је случај са унутрашњим пловним путевима). Поређење стварног оптерећења сегмента различитих видова (друмски у поређењу са паралелним железничким или унутрашњим пловним путевима) може пружити значајне информације о капацитетима, ограничењима капацитета и актуелној модалној подели унутар датог коридора. Сличне унакрсне анализе могу бити важне код тражења најпогоднијих саобраћајних решења за поједина „осетљива подручја” где се постављају строжији услови заштите животне средине, као и о потенцијалним утицајима на заштићена подручја.

- **Извор:**

Емпиријски подаци за овај индикатор прикупљају се на основу статистичких података, (аутоматског) бројања саобраћаја, на основу редова возње или регистара испоруке, као и моделовањем недостајућих података.

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Овај индикатор је важан не само да се добију информације о оптерећењу појединих сегмената мреже, или о уским грлима, већ и да се даље изведу индикатори животне средине као што су индикатори емисија, саобраћајне буке и полутаната, или индикатори фрагментираниости.

Показатељ: 78. Модална расподела путничког саобраћаја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење утицаја саобраћаја на животну средину и одрживо коришћење енергије

- **Географска покривеност:**

регионални ниво; локални ниво (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео појединих видова путничког саобраћаја у укупном путничком саобраћају у региону. Да би се добила потпунија слика о саобраћају у региону индикатор би требао да узме у обзир транзитни, интеррегионални, интрарегионални саобраћај, саобраћај који започиње у региону и излази из региона, као и локални саобраћај.

- **Интерпретација:**

Овај индикатор је намењен за процену зависности од аутомобила у одређеном региону, у односу на остале видове, као што је железнички и јавни превоз. Иако је за очекивати да је аутомобилски превоз доминантан вид у многим регионима, железнички и јавни превоз, или чак авионски превоз (за

удаљена или неприступачнија одредишта) могу такође допринети значајном уделу у путничком саобраћају. Поред других индикатора који се тичу инфраструктуре (као што су дужина и густина аутопутева и железничких станица), овај индикатор илуструје стварно коришћење саобраћајне инфраструктуре, било да разлог могу бити преференције становника региона, приступачност или цена превоза, овим могу да се прикажу уска грла или недостатак инфраструктуре (на пример, да се користи аутомобил јер недостају добре конекције за превоз возом). Овај индикатор може допринети на два начина мониторингу одрживости: прво, аутомобил као мање одрживо превозно средство, указује да се саобраћајни обрасци засновани на њему не могу сматрати одрживим на дуге стазе. Друго, одсуство појединих видова саобраћаја у региону или великом граду смањује расположиве опције дневне мобилности према потребама појединих чланова породице (на пример, у областима у којима недостаје железница или јавни превоз). У крајњем случају расположиве опције превоза могу у великој мери утицати на организацију свакодневног живота, те на тај начин утицати и на социјалну одрживост.

- **Извор:**

Индикатор би требао бити изведен из статистичких података и бројања саобраћаја (тј. емпиријских података), или, ако то није могуће, требао би бити изведен из саобраћајних модела.

- **Временски интервал:**

зависно од расположивости података интервал је 1-5-година

- **Ограничења индикатора:**

индикатор је углавном заснован на процењеним подацима

- **Будући развој индикатора:**

Да би илустровао потпуну слику о саобраћају у региону, индикатор би требао да узме у обзир транзитни, интеррегионални, интрарегионални саобраћај, саобраћај који започиње у региону и излази из региона, као и локални саобраћај.

Показатељ: 79. Обновљива енергија у укупној производњи енергије

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење утицаја саобраћаја на животну средину и одрживо коришћење енергије

- **Географска покривеност:**

регионални ниво / национални ниво

- **Израчунавање:**

Удео производње енергије из обновљивих извора у укупној производњи енергије (%)

- **Интерпретација:**

Овај индикатор показује колико се производња енергије остварује из обновљивих извора енергије, указујући с једне стране, колико је смањена зависност од фосилних горива на регионалном нивоу и колико је овај регион способан да задовољи тражњу за примарном енергијом у будућности. Са друге стране, овај индикатор пружа увид о понуди региона за енергетско тржиште, чиме се може пратити допринос региона према планираним капацитетима изградње малих хидроелектрана, ветроелектрана, соларних фотонапонских постројења, постројења на биомасу и постројења која користе биогаз, према ППРС-у.

- **Извор:**

(потенцијално) подаци расположиви у редовним статистичким праћењима

- **Временски интервал:**

зависно од расположивости података интервал је 1-5-година

- **Будући развој индикатора:**

Неопходна је израда енергетских биланса и биланса обновљивих извора енергије по регионима, према потенцијалима обновљивих извора - хидро, биомаса, ветар, геотермална енергија, енергија сунца. Поред тога, значајно је пратити однос повећања коришћења обновљивих извора енергије и стања квалитета животне средине.

Показатељ: 80. Потрошња енергије по изворима и врсти корисника

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење утицаја саобраћаја на животну средину и одрживо коришћење енергије

- **Географска покривеност:**

регионални ниво / национални ниво

- **Израчунавање:**

Потрошња енергије према начину коришћења (саобраћај, индустрија, домаћинства) и врсти енергије (електрична, топлотна, погонска) за одређени период времена.

- **Интерпретација:**

Овај индикатор покрива аспект употребе расположиве енергије, тј. количину потрошене енергије, према намени и врсти енергије, у одређеном временском периоду. Индикатор овим показује могућности да се потрошња енергије усмерава ка одрживости на два начина, у оквиру понуде и у оквиру потрошње.

- **Извор:**

Републички завод за статистику, потребно је идентификовати и друге изворе података

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Ово могу бити вредне информације да се на регионалној основи утиче на енергетску ефикасност (смањењем количине утрошене енергије, без смањења укупне привредне активности у исто време).

Показатељ: 81. Број и % становника насеља који су изложени сталном и учесталом прекомерном загађењу ваздуха

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Здрава животна средина и превенција хазарда

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број становника који живи унутар зона загађења - према евиденцијама праћења концентрације, интензитета и учесталости загађења типичних и специфичних загађујућих материја. У првом кораку, потребно је означити изолације око потенцијалних извора загађења према типу, интензитету и учесталости загађења. У другом кораку потребно је израчунаати број становника који се налазе унутар означеног простора. У трећем кораку потребно је агрегирање добијених података на нивоу области и региона.

- **Интерпретација:**

Индикатор прати стање подручја изложеног сталном или учесталом прекорачењу граничних вредности типичних загађујућих материја (SO₂, CO₂, NO₂, PM₁₀), као што су урбана подручја и коридори аутопутева. Према ППРС-у, потребно је обезбедити таква решења и одређења којима се спречава даље угрожавање животне средине и санирати последице загађења.

- **Извор:**

Републичка агенција за животну средину

- **Временски интервал:**

годишње просечне вредности са приказом екстремних вредности

- **Будући развој индикатора:**

У најопштијем случају прате се типичне загађујуће материје у зависности од извора загађења, с тим да се у догледно време укључи и праћење специфичних загађења (бензола, озона, олова), као и кумулативни ефекти загађења, као што је ефекат „стаклене баште”.

Показатељ: 82. Број и % становника насеља у зонама загађења од индустријских / рударских / енергетских постројења

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Здрава животна средина и превенција хазарда

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број становника који живи унутар зона непосредног утицаја индустријских постројења, постојећих или могућих загађивача (посебно, хемијске индустрије и рударско-енергетских објеката). Простор је означен изоленијама према интензитету и учесталости загађења или простор око потенцијалних извора загађења. Индикатор подразумева агрегирање добијених података на нивоу региона.

- **Интерпретација:**

Индикатор прати стање подручја загађене и деградираних животне средине (подручја отворених копова лигнита, јаловишта, депонија, термоелектрана, хемијске индустрије) са негативним утицајима на човека, биљни и животињски свет и квалитет живота. Према Просторном плану Републике Србије, за ову категорију треба обезбедити таква решења и одређења којима се спречава даља деградација и умањују ефекти ограничавања развоја. Потребно је санирати и ревитализовати деградираних и угрожене екосистеме и санирати последице загађења, у циљу стварања квалитетније животне средине.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине

- **Временски интервал:**

годишње просечне вредности са приказом екстремних вредности

- **Будући развој индикатора:**

Праћење индикатора упоредо са спровођењем поступака санације и ремедијације црних тачака (hot spots) - контаминираних индустријских локација, рекултивације и ремедијације локација.

Показатељ: 83. Насеља и култивисана подручја потенцијално угрожена од поплава *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Заштита од природних непогода

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Мапирање територије према броју случајева поплава.

- **Интерпретација:**

Овај индикатор идентификује насеља према броју случајева поплава. Подручја са великим бројем случајева поплава и велики удео вештачких површина (нпр. подручја насеља) се сматрају највише повредивим. Овај индикатор прати остваривање циља на оптимизацији интегралних водопривредних система на јединственом водопривредном простору Републике Србије и усклађивање њиховог развоја са циљевима очувања животне средине и других корисника простора

- **Извор:**

МУП - Сектор за ванредне ситуације, (потенцијално) карте плавних зона и области значајног ризика од поплава, МПТШВ – Републичка дирекција за воде, Cogine

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је важно повезати са спроведеним заштитним мерама за одбрану од поплава (на пример, изградња насипа, регулисање водног режима, спречавање градње у плавним зонама).

Показатељ: 84. Насеља у простору угрожености сеизмичком активношћу

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Заштита од природних непогода

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Насеља (број становника) који се налазе у зонама потенцијалне угрожености од земљотреса, према сеизмичком зонирању територије.

- **Интерпретација:**

Угроженост простора сеизмичком активношћу, представља битан чинилац при планирању простора и намене коришћења земљишта, као и при одређивању степена концентрације физичких структура и инфраструктурних објеката.

- **Извор:**

Републички сеизмолошки завод

- **Будући развој индикатора:**

Поред насеља (број становника), индикатор би обухватио и степен концентрације физичких структура и инфраструктурних објеката који се налазе у зонама потенцијалне угрожености од земљотреса, према сеизмичком зонирању територије.

Показатељ: 85. Насеља у просторима угрожености од ерозивних процеса

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Заштита од природних непогода

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Ерозивни процеси се односе на ерозију земљишта, клизишта и одроне. Индикатор би се рачунао суперпонирањем карата насељености и карата ерозије.

- **Интерпретација:**

Подручја интензивних ерозивних процеса могу бити одраз неодговарајуће употребе простора. Специфичан проблем представљају клизишта, на теренима релативно слабије носивости у периодима повећаних падавина или у деловима насеља где није адекватно регулисано одвођење вода. Индикатором су посебно обухваћена насеља потенцијално угрожена ерозијом, клизиштима и одронима, укључујући и активности на њиховој заштити и смањењу угрожености.

- **Извор:**

(потенцијално) карте ерозије, катастар клизишта

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци.

- **Будући развој индикатора:**

Поред насеља, индикатор би требало да обухвати читаву територију, као и учинак антиерозивних мера.

Показатељ: 86. Количина комуналног отпада из насеља региона

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење количине отпада, повећање рециклирања

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Количина комуналног отпада које се ствара из насеља, агрегирано на регионалном нивоу. Потребна су додатна разматрања за начин моделовања података.

- **Интерпретација:**

Количина комуналног отпада представља укупну количину генерисаног отпада насеља, што је углавном непознат податак и захтева одговарајуће технике израчунавања. Упоредјујући резултате са индикатором „количина отпада који се организовано сакупља”, показује се заправо обим проблема неодрживог управљања отпадом који углавном завршава ван комуналних депонија.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, моделовање података

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

Географска покривеност подацима није потпуна

Показатељ: 87. % комуналног отпада који се организовано сакупља (% домаћинства)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење количине отпада, повећање рециклирања

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео домаћинства по насељима (агрегирано на регионалном нивоу) која покрива рад комуналних служби за одношење отпада или проценат генерисаног комуналног отпада које односе комуналне службе.

- **Интерпретација:**

Количина комуналног отпада које се организовано сакупља на нивоу свих општина, илуструје и степен одрживости који је регион достигао.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

Географска покривеност подацима није потпуна.

- **Будући развој индикатора:**

Поред употпуњавања подацима, у праћење је потребно је укључити начин одлагања отпада, стање депонија, развој регионалних система за управљање отпадом и санирање деградираних подручја.

Показатељ: 88. Стварање индустријског отпада (t/год; ha)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење количине отпада, повећање рециклирања

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

У оквиру овог индикатора прати се: количина произведеног индустријског отпада (т/год); површина простора која се заузима за јаловишта и одлагалишта индустријског отпада, укључујући и зоне рестриктивног коришћења за друге намене.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, потребно је идентификовати и друге изворе података

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Увођење овог индикатора зависиће од расположивости прецизнијим подацима.

Показатељ: 89. % укупне количине отпада који се рециклира

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 3. Одрживо коришћење природних ресурса и заштићена и унапређена животна средина

Оперативни циљ: Смањење количине отпада, повећање рециклирања

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Удео комуналног и индустријског отпада који се рециклира од укупне количине сакупљеног отпада.

- **Интерпретација:**

Индикатор прати један аспект третмана отпада који се тиче рециклабилног отпада (према количини и врсти), који упућује и на ниво одрживости региона.

- **Извор:**

МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине, потребно је идентификовати и друге изворе података

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Очекује се бољи мониторинг количине и састава отпада који се рециклира, количине отпада који се организовано сакупља, као и количине укупно генерисаног отпада.

Показатељ: 90. Настајање/развој природних предела

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео

Оперативни циљ: Лимитирано смањивање природних подручја – заштита природних станишта и очување биодиверзитета

- **Географска покривеност:**

ниво области и региона

- **Израчунавање:**

Пошумљене површине, рекултивисана подручја као и природно регенерисани предели у региону.

- **Интерпретација:**

Доминантан тренд ширења вештачких површина и инфраструктуре главно је обележје коришћења простора на регионалном и националном нивоу, које иде на рачун нестајања пољопривредних површина, и у мањој мери, шума и полу-природних и природних области. Овим се повећава степен угрожености биодиверзитета јер се смањују станишта, животни простор бројних врста, и фрагментирају се предели који их подржавају и повезују. Овим индикатором прати се повећање или

настајање природних подручја пошумавањем, рекултацијом земљишта као и природном регенерацијом предела.

- **Извор:**

Републичка агенција за просторно планирање, Corine, МЖСРПП - Агенција за заштиту животне средине

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

Показатељ: 91. Заштићена природна подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе, и предео

Оперативни циљ: Лимитирано смањивање природних подручја – заштита природних станишта и очување биодиверзитета

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Заштићена природна подручја према врсти и степену заштите. Пошто Република Србија још није укључена у мрежу Natura 2000, примењује се индикатор о заштићеним природним подручјима и подручјима предложеним за заштиту према регистру Завода за заштиту природе Србије, као и регистрованим подручјима Emerald мреже.

- **Интерпретација:**

Најзначајније еколошке мреже на подручју Европе су Пан-европска еколошка мрежа, Natura 2000 и Emerald мрежа. За Републику Србију Emerald мрежа има посебан значај, јер она заправо представља проширење концепта Natura 2000 на европске земље ван ЕУ. Иначе еколошку мрежу Natura 2000 чине „подручја под посебном заштитом” (SPA – Special Protection Areas) дефинисана директивом о птицама (Birds Directive) и „посебна подручја очувања” (SAC – Special Areas of Conservation). Главни циљ мреже је одговарајућа заштита и очување најважнијих европских станишта и врста. Emerald мрежа је еколошка мрежа Подручја од посебне важности за заштиту природе (Areas of Special Conservation Interest – ASCI). Мрежа укључује подручја од посебног еколошког значаја за угрожене врсте и типове станишта заштићених по основу Бернске Конвенције. У оквиру међународног пројекта „Развој Emerald мреже у Републици Србији”, идентификовано је 61 подручје.

- **Извор:**

Завод за заштиту природе Србије

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

ограничена међународна упоредивост индикатора

- **Будући развој индикатора:**

За територију ESPON-а овај индикатор се односи на природна подручја према Natura 2000 мрежи станишта на нивоу ЕУ. Индикатор који је примењен овде може се пратити као прелазно решење до укључивања Републике Србије у ову мрежу.

Показатељ: 92. Број заштићених културних добара у региону *

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео

Оперативни циљ: Очување културних маркера и очување специфичног карактера предела

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број заштићених културних добара у региону, према врсти и степену заштите (површина територије под заштитом)

- **Интерпретација:**

Према ППРС-у, основни циљ је да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Овим индикатором прати се број и статус заштите културних добара, као подршка основном концепту у области културног наслеђа који истиче различит приступ заштити, очувању и коришћењу културног наслеђа према циљевима просторног развоја појединих делова Републике Србије.

- **Извор:**

Републички завод за заштиту споменика културе

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

Показатељ: 93. Број локалитета културног наслеђа и интегралних целина предложених за заштиту

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео
Оперативни циљ: Очување културних маркера и очување специфичног карактера предела

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број локалитета предложених за заштиту, према врсти и површини територије

- **Интерпретација:**

Овим индикатором обухваћена су сва добра која уживају претходну заштиту, и према којима се у просторном развоју мора односити као и према заштићеним културним добрима.

- **Извор:**

Републички завод за заштиту споменика културе

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

Показатељ: 94. Број и површина идентификованих предела

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе, и предео
Оперативни циљ: Очување културних маркера и очување специфичног карактера предела

- **Географска покривеност:**

ниво области / региона

- **Израчунавање:**

мапирање идентификованих предела

- **Интерпретација:**

Основни циљ заштите, уређења и развоја предела Републике Србије су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности. Индикатор је намењен да прати ток „категоризације предела Србије”, којом се подразумева идентификација предела различитог карактера на националном и регионалном нивоу, као основ за валоризацију и заштиту природних и културних предела, планирање и управљање њиховим квалитетом.

- **Извор:**

Завод за заштиту природе Србије

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор би требало да прати спровођење Европске конвенције о пределима (Фиренца, 2000), којој је Република Србија приступила 2007. године, односно усвојила 2011. године („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 4/11).

Показатељ: 95. Туристички капацитети у сеоским домаћинствима

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео
Оперативни циљ: Унапређење регионалних потенцијала за туризам и креативне индустрије

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број лежаја у сеоским домаћинствима према прописаној категоризацији туристичких објеката

- **Интерпретација:**

Индикатор прати степен активiranости сеоског туризма, а у ширем смислу показује у којој је мери локално становништво укључено у туристичку привреду.

- **Извор:**

локалне службе задужене за област туризма

- **Временски интервал:**

(потенцијално) годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор је значајно допунити информацијама о саобраћајној доступности и опремљености туристичких простора туристичком и комуналном инфраструктуром.

Показатељ: 96. Број туриста и туристичких ноћења годишње

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео
Оперативни циљ: Унапређење регионалних потенцијала за туризам и креативне индустрије

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Промене у годишњем броју туриста и туристичких ноћења у региону

- **Интерпретација:**

Повећање или смањење броја туриста показује ниво атрактивности подручја, квалитет и разноврсност понуде, као и у којој мери су постојеће комплементарне локалне активности интегрисане са туризмом.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Ограничења индикатора:**

статистичко праћење туризма је некомплетно

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор би требало допунити информацијама о туристичким капацитетима.

Показатељ: 97. Број и површина проглашених туристичких простора

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 4. Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео
Оперативни циљ: Унапређење регионалних потенцијала за туризам и креативне индустрије

- **Географска покривеност:**

регионални ниво

- **Израчунавање:**

Број туристичких простора према врсти и површини територије

- **Интерпретација:**

Простор који због својих карактеристика, вредности и приоритетне туристичке намене захтева посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите или се на њему предвиђа изградња објеката од националног интереса, Влада, на предлог министарства, проглашава као туристички простор.

- **Извор:**

Министарство економије и регионалног развоја

- **Будући развој индикатора:**

Индикатор би требало допунити информацијама о туристичким капацитетима и опремљености туристичком инфраструктуром и галеријском и продајном простору народне радиности и уметничког стваралаштва.

Показатељ: 98. Број пројеката са међународним учешћем

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Учешће у програмима и пројектима трансграничне и међурегионалне сарадње

- **Географска покривеност:**

ниво локалне самоуправе (основни ниво за агрегирање података)

- **Израчунавање:**

Број пројеката у оквиру међународне сарадње у које је укључена најмање једна институција резидент која представља општину или регион.

- **Интерпретација:**

Према ППРС-у, посебан значај за будући просторни развој имаће просторна интеграција Републике Србије и њених региона и општина у међународно окружење. Ово ће бити остварено на три нивоа: прекогранично, трансдржавно и међурегионално. Овим индикатором прати се успостављање међународне сарадње у оквиру појединих европских програма, као и за различите области: сарадња планинских регија, водних подручја, паневропских инфраструктурних коридора, културног наслеђа, урбаних центара, и других економских и социјалних веза које доприносе просторном одрживом развоју Републике Србије у европском окружењу. Индикатором се посебно прате облици прекограничне сарадње (cross-border cooperation - СВС) пограничних општина у Републици Србији, са пограничним територијалним јединицама суседних држава.

- **Извор:**

потребно је идентификовати изворе података

Показатељ: 99. Чланство у међународним организацијама и мрежама сарадње

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Учешће у програмима и пројектима трансграничне и међурегионалне сарадње

- **Географска покривеност:**

регионални ниво, национални ниво

- **Израчунавање:**

Укљученост у рад међународних организација и институција; потребна су додатна разматрања начина презентације овог индикатора.

- **Интерпретација:**

Овим индикатором прати се учешће Републике Србије и појединих региона у међународним иницијативама које третирају стратешке теме попут заштите и развоја на подручју Централне, Источне и Југоисточне Европе, Подунавља, Карпата, Саве итд, као и у интересним просторним групацијама – еврорегионима, затим учешће у оквиру еколошких мрежа, UNESCO програм „Светска баштина”, ESPON, итд.

- **Извор:**
потребно је идентификовати изворе података
- **Временски интервал:**
(потенцијално) годишњи подаци

Показатељ: 100. Трговинска размена per capita са суседним земљама

- **Циљеви просторног развоја:**
Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење
Оперативни циљ: Трговинске везе са окружењем
- **Географска покривеност:**
регионални ниво
- **Израчунавање:**
За поређење региона рачуна се обим увоза и извоза per capita сваког региона који остварује са регионима у суседним земљама (хиљ. €)
- **Интерпретација:**
Повећање приступачности треба да прати умрежавање функционалних урбаних подручја унутар територије Републике Србије и трансгранично повезивање са суседним функционалним урбаним подручјима у околним земљама. Овим индикатором прати се просторни/инфраструктурни потенцијал региона у подстицању развоја веза, трговине, транспорта и комуникација кроз унапређење међурегионалне и међудржавне сарадње са општинама у трансграничним подручјима.
- **Извор:**
Републички завод за статистику
- **Временски интервал:**
годишњи подаци

Показатељ: 101. Удео трговинског промета са суседним земљама у укупној трговини са иностранством

- **Циљеви просторног развоја:**
Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење
Оперативни циљ: Трговинске везе са окружење
- **Географска покривеност:**
регионални ниво
- **Израчунавање:**
Трговинска размена појединих региона са суседним земљама у укупној трговини са иностранством (%).
- **Интерпретација:**
Овим индикатором прати се интензитет веза са суседним земљама у функцији степена приступачности, конкурентности региона и унапређења међурегионалне размене са суседним земљама.
- **Извор:**
Републички завод за статистику
- **Временски интервал:**
годишњи подаци

Показатељ: 102. Промет путника и робе у речним лукама

- **Циљеви просторног развоја:**
Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење
Оперативни циљ: Трговинске везе са окружењем
- **Географска покривеност:**
регионални ниво / речне луке

- **Израчунавање:**

Обим путничког и робног саобраћаја међу речним лукама

- **Интерпретација:**

Примена индикатора је усмерена према основном циљу развоја водног транспорта које се тиче повећања конкурентске способности речног транспорта подизањем нивоа квалитета услуге у лукама, која ће омогућити рационалну прераспodelу између видова саобраћаја и изградњу ефикасног саобраћајног система Републике Србије. У складу са овим циљем, индикатор треба посебно да покаже степен уједначавања карактеристика пловних путева и транспортне инфраструктуре и достизање нивоа развоја у државама чланицама ЕУ, као и развој путничког саобраћаја.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

Показатељ: 103. Контејнерски промет (у речним лукама)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Трговинске везе са окружењем

- **Географска покривеност:**

регионални ниво / речне луке

- **Израчунавање:**

Поређење речних лука у обиму контејнерског промета

- **Интерпретација:**

Индикатор прати конкурентске способности речног транспорта, развој терминала интермодалног транспорта (посебно контејнерски) у лукама, који посредно указује на ниво квалитета услуга у лукама и створене услове за ефикасно и економски рационално функционисање и пословање.

- **Извор:**

Републички завод за статистику

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

Показатељ: 104. Густина друмских и пружних граничних прелаза по деоницама граничног подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Пропусност граница

- **Географска покривеност:**

регионални ниво

- **Израчунавање:**

Број друмских граничних прелаза/дужина границе (/km); број пружних граничних прелаза/дужина границе (/km)

- **Интерпретација:**

Боља просторно-функционална интегрисаност у окружење, подразумева појачане потребе прекограничног саобраћаја и већу пропусност граница, што је и прилика за јачање регионалне економије за шта велики значај имају места граничних прелаза.

- **Временски интервал:**

годишњи подаци

- **Будући развој индикатора:**

Осим густина граничних прелаза значајно је пратити и стандарде инфраструктурне опремљености граничних прелаза.

Показатељ: 105. Недељни број летова до европских MEGA подручја

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Пропусност граница

- **Географска покривеност:**

регионални ниво

- **Израчунавање:**

Просечан недељни број повратних летова у току једне године до европских престоница које су у категорији MEGA подручја (Metropolitan European Growth Area) (према ESPON категоризацији MEGA подручја).

- **Интерпретација:**

Улога овог индикатора је да прати основни циљ просторног развоја ваздушног саобраћаја Републике Србије, да ваздухопловни систем буде интегрални део европског ваздухопловног система, а ваздухопловни саобраћај постане главни вид транспорта на релацијама дужим од 45 минута летења, уз могућност да сваки регион у будућности има аеродром одређене категорије. Основна концепција просторног развоја аеродромске инфраструктуре заснива се на реализацији пројеката који стимулишу развој мреже ради повезивања аеродрома унутар Републике Србије и са окружењем, реконструкцији и рехабилитацији мреже локалног карактера.

- **Извор:**

итинерери авионског саобраћаја

- **Временски интервал:**

годишњи просечни подаци

Показатељ: 106. Време путовања аутом до MEGA и транснационалних ФУП подручја (бодовано према значају ФУП)

- **Циљеви просторног развоја:**

Основни циљ: 5. Просторно-функционална интегрисаност у окружење

Оперативни циљ: Пропусност граница

- **Географска покривеност:**

регионални ниво

- **Израчунавање:**

Означавање изохрона доступности на примеру аутомобилског превоза: најближе 10-60 минута; средње време – 60 (30) минута; крајња граница – 10h (5h) (према ESPON)

- **Интерпретација:**

Индикатор мери доступност у европској димензији. На основу времена путовања аутом до свих MEGA (Metropolitan European Growth Area) и транснационалних функционалних урбаних подручја (FUA – Functional Urban Area) (бодовано према значају ФУП), показују се рангови од централних подручја са најбољом доступношћу, до перфирених и крајње удаљених подручја са најслабијом доступношћу.

- **Извор и временски интервал:**

подаци су резултат моделовања

Глава VII О ИНФОРМАЦИОНОМ СИСТЕМУ

У циљу стварања предуслова за успостављање планског управљања простором Републике Србије као континуалног процеса, који ће у динамичном окружењу транзиције допринети реалности остварења циљева дефинисаних ППРС-ом, први Програм имплементације предвиђа изградњу ГИС-оријентисаног информационог система за његово праћење и оцењивање.

Овај систем требало би да допринесе једноставнијем управљању великим бројем секторских података и информација које су потребне за доношење благовремених и меродавних одлука по питању мера и активности неопходних за уравнотежени и контролисани развој социо-економско-еколошког потенцијала простора Републике Србије. Истовремено, са изградњом овог система, требало би да дође и до унапређења самог система просторног планирања у Републици Србији кроз развој његових институционално-организационих капацитета потребних за интензивну примену савремених информационих технологија у радном процесу.

Средњорочно, предвиђено системско решење за праћење статуса, процена реализације и ефикасно усклађивање постојећих планских решења према стратешким и оперативним циљевима идентификованим ППРС-ом, захтеваће примену низа међународних и креирање локалних стандарда, и изазваће низ пословних реформи, али ће дугорочно прерасти у јединствену платформу планског управљања територијалним потенцијалима Републике Србије на свим нивоима.

1. Информациони систем за праћење и оцењивање просторног развоја Србије

Основни циљ успостављања информационог система праћења и оцењивања (у даљем тексту: ИСПО) је обезбеђивање подршке, односно инструмента за континуално праћење реализације стратешких приоритета идентификованих ППРС-ом (Глава IV), као и реално оцењивање стања развоја простора Републике Србије путем мерења вредности дефинисаних показатеља у утврђеним временским интервалима (Глава VI).

У ширем контексту, циљ успостављања ИСПО је формирање основе за развој инфраструктуре просторних података (у даљем тексту: ИПП) за просторно планирање; односно, циљ покретања ИСПО је постепена изградња услова за интерактивно повезивање технологија, корисника, просторних података, итд, неопходних за креирање знања и најбоље праксе за остварење проактивне улоге планера и планерских институција у државном систему у будућности.

Одатле, други циљеви изградње ИСПО ППРС-а обухватају:

1. креирање инструмента подршке изради, праћењу, оцени и ревизији планова мањих територијалних целина, првенствено регионалних просторних планова, просторних планова подручја посебне намене, просторних планова општина/градова, и др, и стварање услова за њихово једноставно усклађивање са изменама решења на националном нивоу, тј. у ППРС-у, као и променама у домену правне основе и државне политике;

2. увођење стандарда у домену планског управљања простором, у технолошком погледу и у погледу садржаја планских докумената, што ће омогућити формирање јединствене базе података и примену сложених аналитичких и других ГИС алата, као и директно повезивање са другим релевантним секторским базама података које су изграђене или су у фази развоја;
3. стварање предуслова за примену метода симулације и креирање сценарија развоја неопходних просторним планерима за предвиђање, односно предлагање развојних активности и реалности прилагођених решења, која ће у растућој динамици догађаја и појава савременог окружења у Републици допринети стварању оптималних услова живота и рада;
4. подршка стварању одговарајуће политике планског управљања простором Републике Србије и праћење усклађености исте са другим повезаним политикама, као и стварање оптималних услова за спречавање појаве дефинисања конфликтних или, на било који други начин, међусобно неусклађених секторских циљева развоја; и
5. развој капацитета система просторног планирања, тј. његове институционално-организационе основе и посебно људских ресурса, неопходних за ефикасну примену савремених технолошких алата у домену управљања социо-економско-еколошким развојем Републике Србије.

2. Развојни оквири

У складу са (а) технолошким трендовима, (б) резултатима најновијих истраживања, (в) актуелним пројектима и програмима, (г) стратешким опредељењима Владе, као и (д) решењима и методологијом ППРС-а, радни оквир развоја ИСПО подразумеваће примену различитих међународних, европских, регионалних и локалних принципа, правила и препорука у циљу стварања одговарајућих техничко-технолошких и институционално-организационих услова његове успешне реализације.

Техничко-технолошки услови неопходни за развој ИСПО подразумевају дефинисање технолошког оквира и успостављање техничко-технолошке платформе ППРС-а, која ће омогућити унапређење координације, ефикасну комуникацију, као и једноставну размену података и сервиса унутар система просторног планирања, и између овог система и било ког другог система или актера унутар Републике Србије, па и на нивоу Европске уније и шире. Одатле, технички подсистем ИСПО ППРС-а, као основа развоја будућег информационог система за просторно планирање и развој, базираће се на следећим елементима:

- стандардима ISO/TC 211, Open Geospatial Consortium (OGC), World Wide Web Consortium (W3C) и других који буду неопходни,
- имплементационим правилима и спецификацијама података Програма INSPIRE Европске комисије (ЕК), која ће бити од значаја за будући ИСПО у погледу дефинисања структуре секторских података потребних за дефинисање развоја физичко-еколошког и социо-економског капацитета Републике Србије у планским документима,

- резултатима, препорукама и захтевима Пројекта Plan4All, покренутог у оквиру Програма INSPIRE, који ће дефинисати обавезан садржај и структуру базе података ППРС-а и просторног планирања уопште; овим ће се прописати стандарди просторних података и метаподатака у домену планског усмеравања просторног развоја, обавезних за сваку земљу која јесте или тежи да постане чланица ЕУ,

- технолошким оквиром покренуте иницијативе, тј. пројекта развоја Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП) у Републици Србији, који је у надлежности Републичког геодетског завода, и који се у највећој мери поклапа и базира на препорукама и правилима поменутог Програма INSPIRE,

- стандардима секторских информационих система у Републици Србији (рударско-геолошког, хидролошког, метеоролошког, заштите природе, итд.), било да се исти налазе тренутно у фази планирања или развоја, или су већ развијени у претходном периоду.

Поред креирања нових решења, ово подразумева да ће нека постојећа организациона и правна решења морати да се ускладе и/или измене, у циљу оптималног искоришћења технолошких – ГИС – капацитета и предности, као и ради општег пораста ефикасности радног процеса планског усмеравања свеобухватног развоја потенцијала у Републици Србији. У том смислу, будући развој институционално-организационог оквира ИСПО биће усмераван кроз примену и развој постојећих и нових решења у оквиру следећих докумената:

- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС и 24/11),

- Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10),

- Стратегија за успостављање НИГП-а (2009-2012);

- Директива INSPIRE-а (2007/2/ЕК),

- резултати и препоруке Програма ESPON (Одлука ЕК бр. 5313 из 2007),

- други важећи међународно прихваћени и локално донети документи који могу или имају директан или индиректан утицај на организациону структуру или правну основу функционисања система планског управљања простором.

Поред наведених докумената, формирање организационо-институционалне основе која ће обезбедити предуслове неопходне за успостављање ИСПО-а као платформе континуалног доношења благовремених и информисаних одлука на бази усвојених циљева ППРС-а, засниваће се и на другим важећим документима, као што су: (1) Закон о државном премеру и катастру; (2) Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године; (3) Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године и другим актима од индиректног значаја.

Коначно, реализација наведеног техничко-технолошког и институционално-организационог оквира за успостављање, развој и одржавање ИСПО-а за ППРС захтеваће значајна инвестициона улагања. Ипак, најбитнија улагања у смислу реалности остварења и одрживости ИСПО-а, и реализације информационог система за просторно планирање и развој у будућности, односе се на изградњу капацитета људских ресурса, односно стицање неопходних техничких знања и експертизе од стране планера и других сродних струка у овом домену.

3. Концептуално решење система пређења и оцењивања

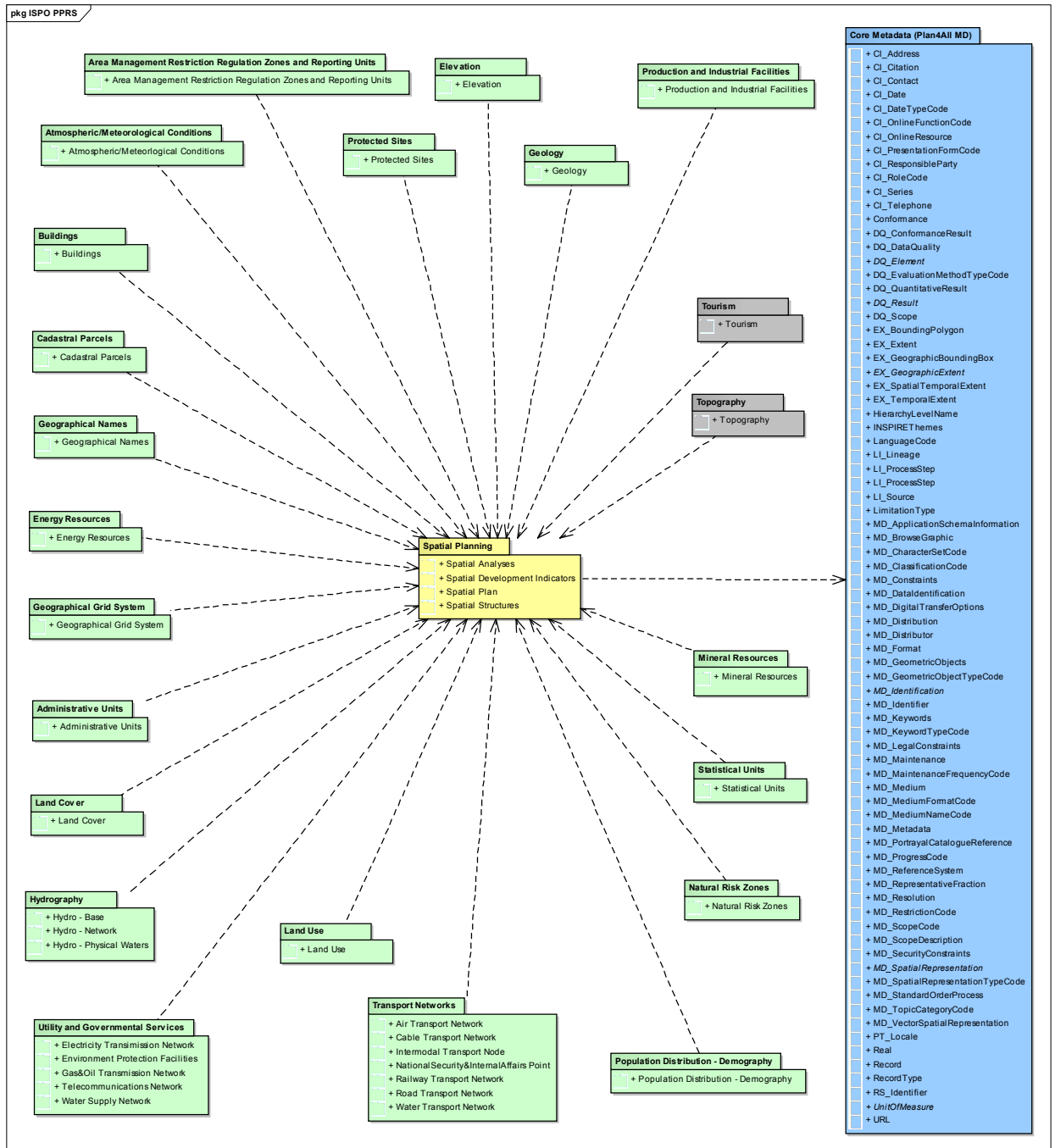
У складу са развојним оквиром дефинисаним у претходном одељку, као и мултидисциплинарношћу процеса планског управљања просторним потенцијалима, почетни концепт ИСПО-а ће обухватити следеће податке (Слика 5: UML модел података ИСПО):

- 1) тему – односно, профил – основних метаподатака дефинисан у складу са препорукама Пројекта Plan4All, који ће пружити низ података о сваком плану (условима доступности података, институционалним надлежностима, формату размене, просторном односно географском обухвату, итд). Овакав приступ дефинисању основних података о ППРС-у и другим плановима омогућиће њихову презентацију на порталу НИГП-а „ГеоСрбија”, али и поређење са другим плановима истог ранга на будућем европском порталу за просторно планирање (који је предвиђен Пројектом Plan4All). Такође, поред профила основних метаподатака за просторни план, ова тема дефинише и профил основних метаподатака за сваки скуп података у оквиру плана, односно за 24 теме секторских података;
- 2) 24 теме – тј. скупови секторских података – које ће омогућити формирање адекватне информационе платформе за праћење и оцену реализације решења ППРС-а. Другим речима, ове теме обезбедиће формирање свеобухватне информационе основе потребне за доношење реалних одлука по питању активности неопходних за остварење дефинисаних стратешко-развојних циљева ППРС-а и планско усмеравање развоја уопште. Од укупног броја тема:
 1. 21 тема дефинисана је у складу са препорукама Програма INSPIRE, који тежи развоју заједничке – европске платформе за управљање квалитетом животне средине и развојем уопште, и који представља обавезу свим садашњим и будућим чланицама ЕУ. Свака од ових тема ће представљати или већ представља део посебног - секторског - ИС у Републици Србији, који данас већ јесу или ће бити извор квалитетних података за ту тему ИСПО ППРС-а у будућности:
 - 1) Географски гريد систем;
 - 2) Географски називи;
 - 3) Административне јединице;
 - 4) Катастарске парцеле;
 - 5) Саобраћајна мрежа;
 - 6) Хидрографија;
 - 7) Заштићена подручја;
 - 8) Надморска висина;
 - 9) Покривеност тла;
 - 10) Геологија;
 - 11) Статистичке јединице;
 - 12) Зграде;
 - 13) Коришћење и намена земљишта;
 - 14) Комунални сервиси и државне службе;

- 15) Производни и индустријски објекти;
 - 16) Размештај становништва – демографија;
 - 17) Подручја управљања / ограничења / зоне регулације и јединице за извештавање;
 - 18) Зоне природног ризика;
 - 19) Атмосферски/метеоролошки услови;
 - 20) Минерални ресурси;
 - 21) Енергетски ресурси;
2. тема Просторно планирање ће обухватити дефинисање низа података о условима и процесу планског управљања на одређеном простору Републике Србије уопште. Другим речима, ова тема обухвата дефинисање низа података који представљају директан резултат активности планера, односно процеса планирања за одређену територију, у оквиру следећа 4 пакета:
- 22) пакет Просторни план садржи податке о административним, регулативним, графичким и текстуалним особеностима ППРС-а или неког другог планског документа; податке о условима и ограничењима за развој на неком простору; као и податке о повезаним програмима имплементације и извештајима о стању просторног развоја за одређени део Републике Србије;
 - 23) пакет Просторне структуре, садржи податке о функционалним урбаним подручјима и метрополитенским подручјима економског раста у Републици Србији, и као такав указиваће на постојећи и планирани степен полицентричног развоја, односно равномерност развоја у Републици Србији уопште;
 - 24) пакет Показатељи просторног развоја садржи 106 показатеља просторног развоја, повезаних са припадајућим стратешким и оперативним циљевима развоја Републике Србије до 2020. године. Директно, овај пакет обезбедиће праћење, мерење и процену реализације циљева просторног развоја, који су идентификовани и усвојени у оквиру ППРС-а или неког другог планског документа, при чему ће статус показатеља бити основа за оцене потребе за усклађивањем планских решења на свим нивоима све до 2020. године, па и даље;
 - 25) пакет Просторне анализе садржи структуру неопходну за прикупљање и чување података потребних за спровођење просторних анализа од значаја за дефинисање нових и проверу постојећих развојних решења и активности на одређеном простору Републике Србије. Другим речима, у комбинацији са подацима пакета Показатељи просторног развоја, подаци овог пакета обезбедиће предуслове за коришћење методе сценарија односно симулације развоја, и

- тако обезбедити информациону основу за формирање предлога измене или усклађивања решења ППРС-а или неког другог плана са реалним стањем простора;
- на крају, иницијална верзија ИСПО-а предвиђа и дефинисање тема Туризам и Топографија (за податке топографске карте 1:300.000), при чему ће њихова коначна реализација и статус у оквиру UML (Unified Modelling Language) модела података – и касније базе података ИСПО ППРС-а - бити дефинитивно утврђена до краја првог четворогодишњег периода развоја (тј. до 2015. године).

Поред ових, верзија ИСПО ППРС-а представљена у овом програму имплементације садржи и извесан број тема и пакета који обезбеђују помоћне податке и структуре за горе описану структуру, односно 24 теме. Такође, као што је напоменуто, описана структура представља прву верзију концепта ИСПО ППРС-а који ће у складу са променама развојног оквира бити редовно усклађиван (детаљније дефинисано у наредном одељку).

Слика 5: UML модел података ИСПО

4. Акциони план

У складу са утврђеним циљевима развоја информационог система ППРС-а, захтевима и временским референцама дефинисаног развојног оквира, као и обимом и сложености података које будућа база података ППРС-а треба да подржи, предвиђа се фазна реализација ИСПО у наредне 4 године (Табела 4: Акциони план развоја ИСПО ППРС-а).

С обзиром на хијерархијски ниво и стратешки значај ППРС-а у систему планског управљања простором и развојним потенцијалима Републике Србије, ИСПО би након четворогодишњег периода развоја требало да прерасте у општи информациони систем за планирање и развој (ИС ПР), који је неопходан за континуирано праћење, оцењивање, анализу и усклађивање планских решења са реалним стањем простора у будућности.

Год I (2011)	Год II (2012)	Год III (2013)	Год IV (2014)
Имплементација препорука и захтева произашлих из Пројекта Plan4All	Селективна имплементација елемената спецификација података за обухваћене теме из Анекса II и III Програма INSPIRE	Припрема спецификације ИСПО и др. тендерске документације потребне за развој истог	Тестирање и имплементација развијеног решења ИСПО, односно ИС ПР
Израда и усвајање првог Програма имплементације (ПИ) ППРС-а 2011-2015. године	Обухват релевантног садржаја других просторно планских докумената (регионалних, ППППН и просторних планова јединица локалне самоуправе)	Објављивање тендера и развој ГИС-оријентисане базе података (са уносом постојећих података ППРС-а)	Израда и објављивање четвртог Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије са статусом претходно изабраних, и последњег сега показатеља просторног развоја
Израда и објављивање првог (годишњег) Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије, тј. о спровођењу ПИ, са статусом изабраних показатеља просторног развоја	Израда и објављивање другог Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије са статусом претходно изабраних и додатних показатеља за процену просторног развоја	Израда и објављивање трећег Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије са статусом претходно изабраних и додатних показатеља просторног развоја	Ревизија ПИ ППРС-а за период 2011-2015. године, и припрема новог ПИ 2016-2020. године

Табела 4: Акциони план развоја ИСПО ППРС-а

Тако, у циљу изградње стандардног и ГИС-оријентисаног информационог система ППРС-а, у 2011. години биће дефинисан UML модел података и основних метаподатака на бази (а) препорука Пројекта Plan4All који се завршава у октобру 2011. године, и (б) резултата Програма INSPIRE-а за оне теме из Анекса I које су предмет планских решења ППРС-а. У међувремену, за потребе формирања првог Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије, биће операционализован један део показатеља просторног развоја.

У другој години развоја ИСПО-а, UML модел података биће допуњен (а) садржајем других просторних планова кроз које се реализују решења и циљеви ППРС-а, као и (б) препорукама Програма INSPIRE-а за оне теме из Анекса II и III које су предмет, тј. део решења ППРС-а и других просторних планова. Коначно, за потребе израде другог Извештаја о стању просторног развоја Републике Србије биће прикупљени ажурни подаци у циљу мерења и израчунавања статуса показатеља просторног развоја операционализованих 2011. године, док ће нови сет од дефинисаних 106 показатеља бити операционализован и презентован у истом Извештају.

На основу дефинисаног UML модел података и метаподатака у 2011. и 2012. години, 2013. године биће израђена спецификација и друга документација за ИСПО неопходна за покретање и спровођење тендерске процедуре и избор извођача који ће развити ГИС базу података ППРС-а, односно ИС ПР-а. Исте године, у трећем Извештају о стању просторног развоја биће презентовано ажурно стање показатеља просторног развоја који су објављени у Извештају за 2012. годину, а по први пут биће утврђени статуси још једног сета од првобитних 106 показатеља, који до тада нису операционализовани.

Коначно, 2014. године планира се спровођење детаљног тестирања и имплементације развијеног решења ИСПО-а, односно ИС ПР-а, које би након операционализације и утврђивања најновијег статуса свих 106 показатеља просторног развоја у четвртом Извештају о стању простора Републике Србије, требало да омогући анализу остварења Програма имплементације ППРС-а 2011-2015. године која ће допринети ефикасној изради новог програма имплементације током 2015. године за период 2016-2020. године.

5. Будући правци развоја

Развојем, увођењем и усвајањем, односно коришћењем ИСПО ППРС-а, тј. ИС ПР-а, као технолошке иновације у систем просторног планирања у Републици Србији, очекује се покретање низа других технолошких, организационих и институционалних промена, као и предности у домену планског управљања развојем. Тако, на пример, извесно је:

- усклађивање постојећих и креирање нових радних процеса и процедура које ће омогућити ефикасну координацију активности између бројних директних и индиректних учесника у планском управљању простором Републике Србије;
- формирање ИТ организационе јединице у оквиру РАПП-а која ће обезбедити подршку и координацију на активностима увођења, одржавања и даљег развоја ГИС базе података, односно информационог система генерално;
- покретање иницијалних активности у правцу развоја и успостављања инфраструктуре просторних података и релевантне заједнице у домену просторног и урбанистичког планирања; и
- усклађивање и измене правних аката који ће подржати све наведене промене и иновације, и дефинисати права и обавезе и односе свих учесника планирања у новом технолошком радном окружењу; итд.

Глава VIII

КОНЦЕПТУАЛНО РЕШЕЊЕ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА ПРАЋЕЊА И ОЦЕЊИВАЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

У складу са претходно изнетим акционим планом ИСПО-а у Глави VII, изградња информатичке подршке реализацији планских решења и процесу планирања уопште, развијаће се фазно у наредних 4 до 5 година. У току планираних развојних фаза, паралелно са операционализацијом 106 показатеља просторног развоја, концептуално решење ИСПО-а биће додатно усклађивано са:

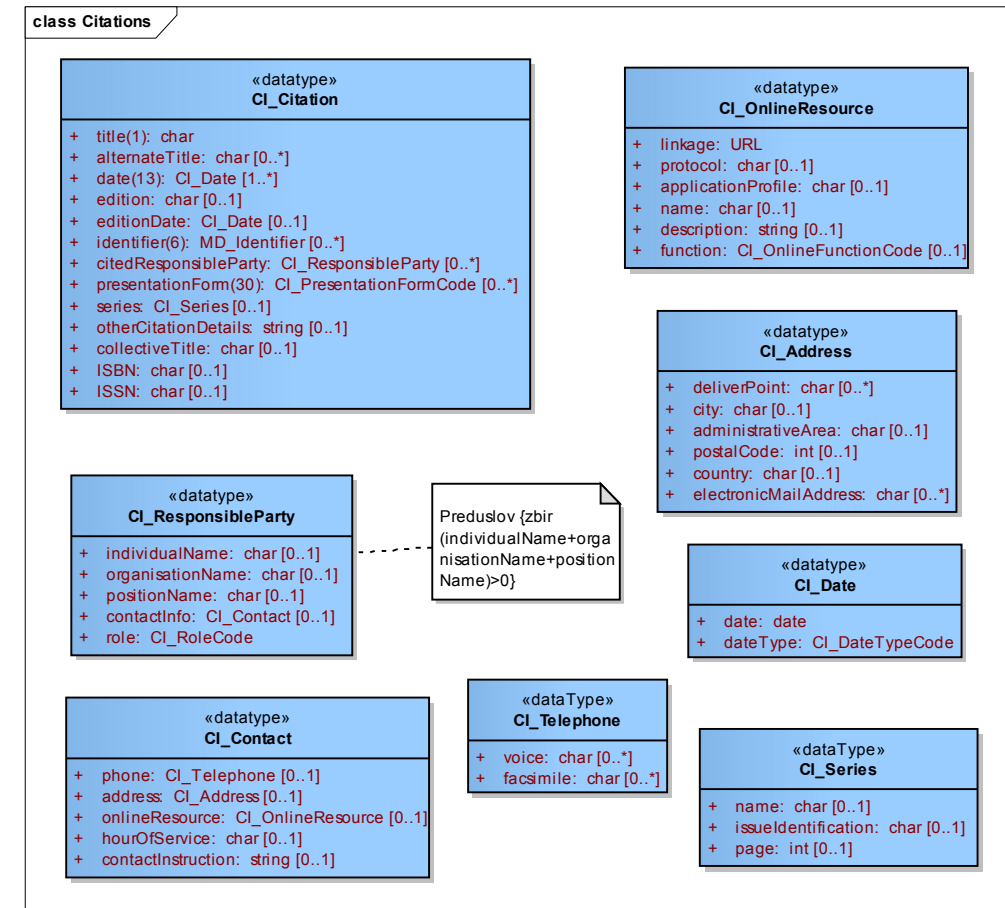
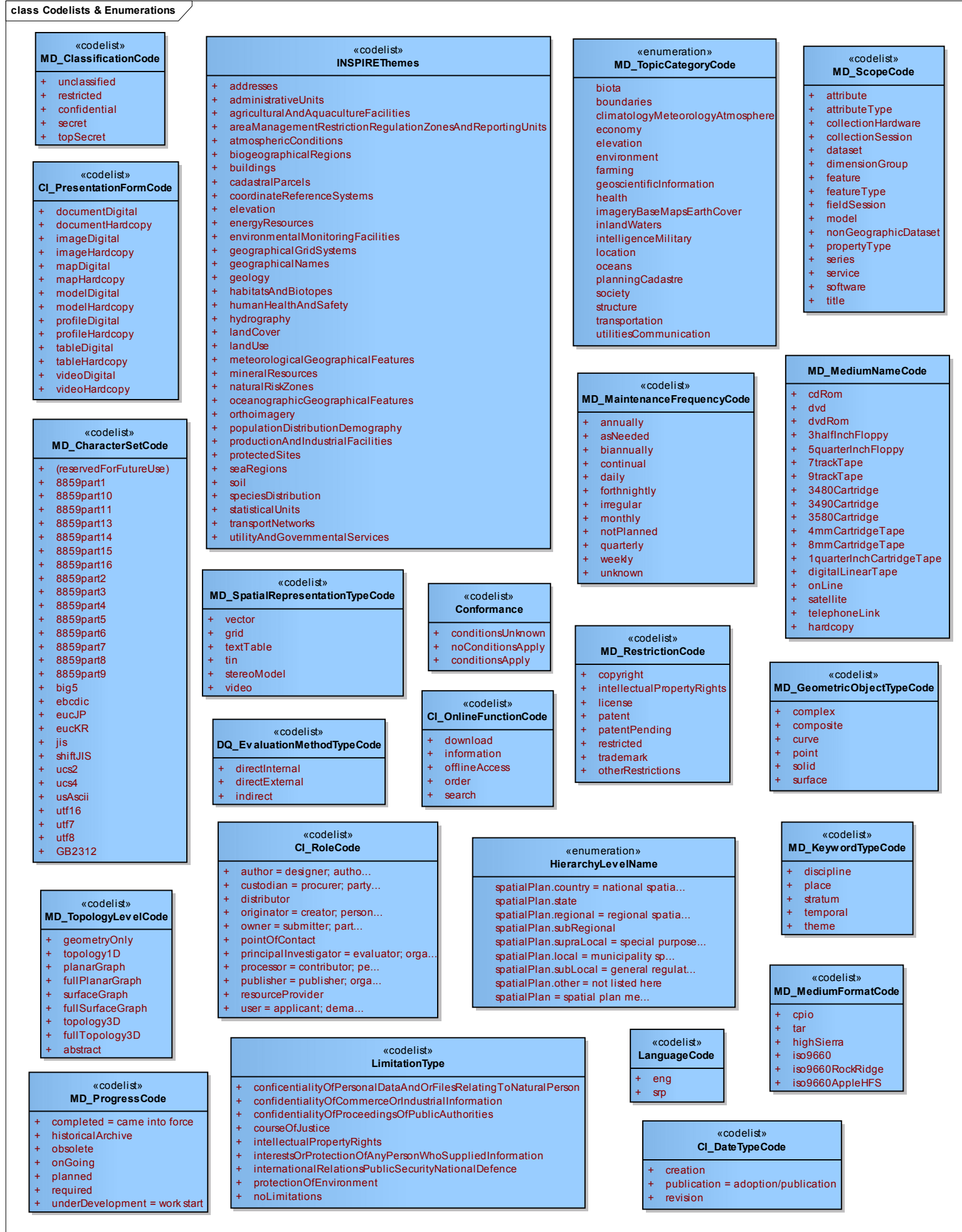
- препорукама иницијатива INSPIRE, Plan4All и НИГП-а,
- потребама процеса планирања, као и са
- захтевима и реалношћу развојног окружења.

Овакав приступ развоју ИСПО-а требало да обезбеди стабилну платформу за његово прерастање у генерални ИС ПР-а у Републици Србији.

У овој глави, генерални концепт ИСПО-а ППРС-а представљен је кроз одговарајуће моделе података и пратеће речнике, и то према следећем редоследу:

1. Дијаграм основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО
2. Речник основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО
3. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) – пакети:
 - ПЛАН (Plan),
 - ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ (Spatial Analyses),
 - ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА (Spatial Development Indicators),
 - ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ (Spatial Structures).
4. Речник података теме ПЛАНИРАЊЕ – пакети:
 - ПЛАН,
 - ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ,
 - ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА,
 - ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ.

1. Дијаграм основних метаподатака плана, скупа сектора података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО (2/2 стране)

2. Речник основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО

Историја документа:

ВЕРЗИЈА	ДАТУМ	СТАТУС
0.1	јун 2011. године	радна верзија за разматрање од стране радне групе РАПП-а за израду Програма имплементације ППРС-а и међуминистарског тела

ЛЕГЕНДА ТАБЕЛЕ

ИСПО, или Информациони систем праћења и оцењивања, колона садржи редне бројеве основних метаподатака за план и скупове секторских података, као и за било који други релевантни скуп просторних података, који буде део овог информационог система. У циљу лоцирања метаподатка у моделу података, као и ефикасног документовања истих, одговарајући редни број се као бројчана ознака у загради налази уписан иза –ISO- назива одговарајућег основног елемента метаподатка у моделу

НИГП, или Национална инфраструктура геопросторних података, колона садржи редне бројеве одговарајућих основних метаподатака за скупове просторних података према НИГП-у, а који су преузети из *Речника метаподатака за геопросторне податке* са геопортала ГеоСрбија (Речник метаподатака верзија 1.0 (PC) 20112010.pdf)

(Напомена: наведени су само редни бројеви оних елемената метаподатака НИГП-а који се подудару са елементима предвиђеним за дефинисање основних података о плановима и релевантним скуповима просторних података)

INSPIRE, или инфраструктура за просторне податке у Европи (Infrastructure for spatial information in Europe), колона садржи редне бројеве одговарајућих основних метаподатака за просторне податке према Директиви INSPIRE-а, а који су преузети из *Имплементационих правила INSPIRE-а за метаподатке: Техничко упутство за примену ISO 19115 и ISO 19119* верзија 1.2 од 16.06.2010. (INSPIRE Metadata Implementing Rules: Technical Guidelines based on EN ISO 19115 and EN ISO 19119.pdf)

ISO, или Међународна организација за стандардизацију (International Organisation for Standardization), колона садржи редне бројеве одговарајућих метаподатака за просторне податке, који су преузети из документа *Географске информације – метаподаци* или Geographical Information – Metadata EN ISO 19115 2003/Cor.1:2006.

Тип податка одређује могући тип односно вредности домена за елементе метаподатака: Decimal, DateTime, String, Character, итд.

Услов означава обавезност одређеног елемента метаподатака, односно да ли је неопходно елемент метаподатака увек документовати или само у одређеним случајевима, где *М* значи обавезан упис метаподатка, *С* означава упис метаподатка под одређеним условима и *О* значи необавезан унос елемента метаподатка

Бројност означава број могућих уноса вредности елемента метаподатака: 0...*, 0...1, 1, 1...* (“... “ = или; “*” = више) у складу са препорукама Пројекта Plan4All

(у моделу основних метаподатака информације о бројности елемената су преузете у оригиналној вредности из стандарда EN ISO 19115)

Домен означава дозвољене вредности поља, односно вредност или вредности које је могуће унети за одређени елемент метаподатака ИСПО-а

Опис садржи кратко објашњење значења и/или садржаја сваког основног елемента метаподатака ИСПО-а

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ТАБЕЛИ

М означава обавезност метаподатка

О означава необавезност метаподатка

С означава условност метаподатка

Табела 5 – Речник основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
1	6	1.1	360	Назив	Character	М	1	М	1	слободан текст	Званичан назив плана или скупа секторских података.
2	14	1.2	25	Апстракт	String	М	1	М	1	слободан текст	Кратак опис садржаја плана или скупа секторских података.
3		1.3	6	Тип података	Codelist	М	1	М	1	MD_ScopeCode	Метаподатак за тип података може имати једну од вредности из листе кодова ISO 19115 B.5.25 „MD_ScopeCode”. У случају података плана то је dataset, тј. скуп просторних података, док у случају секторских података то може бити dataset или series, тј. нека верзија скупа секторских података.
4			7	Тип плана	Codelist	М	1	n/a	n/a	HierarchyLevelName	Метаподатком се дефинише врста плана према његовом просторном обухвату. У складу са препорукама Plan4All-a, може имати једну од вредности из листе кодова Поглавља 4.5.1 Табела 1. документа „Plan4All Metadata Profile – Final version”.
5	7	1.4	277	Линк	DataType	С	0..*	С	0..*	CI_OnlineResource	Обавезан метаподатак уколико је URL линк доступан, односно постоји, ради добијања додатних информација о плану или скупу секторских података. Остали подаци о URL линку на Интернету су опциони, тј. необавезни (нпр. name, description и/или function наведеног URL линка у оквиру класе CI_OnlineResource).
6	10, 11	1.5	365	Јединствени идентификатор	Class	М	1..*	М	1..*	MD_Identifier, RS_Identifier	Вредност или вредности које јединствено идентификују план или скуп секторских података. Идентификатор плана или скупа секторских података треба да се састоји из кода (MD_Identifier.code) и префикса кода (RS_Identifier.codeSpace). Код представља алфанумеричку вредност која јединствено идентификује план или скуп секторских података у оквиру одговарајућег кодног система (планских докумената или података одређеног сектора), док префикс кода указује на назив, акроним или идентификатор организације одговорне за план, односно скуп секторских података.

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
7	12	1.7	39	Језик	Enumeration	M	1...*	O	0...*	LanguageCode	У случају плана, метаподатак дефинише језик који је коришћен у текстуалном делу плана, док у случају скупа секторских података овај метаподатак је обавезан уколико исти садржи текстуалне информације. У оба случаја, код језика који је коришћен има 3-словну вредност у складу са ISO 639-2.
8	31	2.1	41	Категорија	Enumeration	M	1...*	M	1...*	MD_TopicCategoryCode	Подацима плана или скупа секторских података одговара она вредност или вредности класификације INSPIRE-а, односно ISO 19115 B.5.27 „MD_TopicCategoryCode”, које најбоље описује њихов садржај. Категорија „планирање, катастар” (planning, cadastre) је обавезна, док додатне категорије могу ближе описати садржај података.
9	32, 33, 34, 35	3	53	Кључна реч	Character	M	1...*	M	1...*	слободан текст	Кључна реч плана или скупа секторских података је уобичајено или формално коришћена реч(-и) или израз(-и) за описивање предметног плана или скупа секторских података. У овом случају, најмање једна кључна реч из речника GEMET, односно листе кодова „INSPIREThemes”, је обавезна. Могуће је унети и друге кључне речи из речника GEMET, али и друге кључне речи или изразе уопште, при чему би –уколико је познато– требало навести и назив речника (thesaurusName) из кога потичу оне потичу, као и референтни датум (CI_Date) за исти.
10	52, 53, 54, 55	4.1	343	Географски обухват плана	Class	M	1...*	M	1...*	EX_GeographicBoundingBox	Просторни обухват, тј. географска позиција плана или скупа секторских података дефинисана латитудом и лонгитудом у децималним степенима са најмање две децимале, уносом вредности за следеће елементе: западна лонгитуда=„westBoundLongitude” источна лонгитуда=„eastBoundLongitude” јужна латитуда=„southBoundLatitude” северна латитуда=„northBoundLatitude”
11			342	Географски полигон	Class	O	0...*	n/a	n/a	GM_Object	Гранична линија план дефинисана као низ –тј. скуп- (x, y) координата полигона.

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
12			335	Опис просторног обухвата	String	О	0..1	n/a	n/a	слободан текст	Текстуални опис просторног обухвата плана.
13	43, 44, 45	5	362	Референтни датуми	DataType	С	1..*	С	1..*	CI_Date	<p>Референтни датум или датуми плана дефинишу се, у складу са препорукама Plan4All-а, избором вредности из Поглавља 4.5.3 Табеле 3. документа „Plan4All Metadata Profile – Final version”. Сваки референтни датум садржи податак о типу датума у складу са вредностима из листе кодова ISO 19115 B.5.2 „CI_DateTypeCode”, као и вредност самог датума. Генерално, након усвајања (adoption) плана, датум објављивања и/или усклађивања би требало унети. Обавезно је унети бар један датум за план.</p> <p>У случају скупа секторских података, референтни датум или датуми дефинишу се, такође, уносом вредности са листе кодова ISO 19115 B.5.2 „CI_DateTypeCode”, као и уносом самог датума. Генерално, референтни датуми скупа секторских података могу бити различити од референтних датума плана са којим су повезани.</p>
14	46	5	337	Временски обухват	Association	С	0..*	С	0..*	EX_TemporalExtent	<p>Метаподатак садржи датум ступања на снагу и датум престанка важења плана у складу са препорукама Plan4All-а Поглавља 4.5.3 Табела 3. документа „Plan4All Metadata Profile – Final version”. Овај метаподатак постаје обавезан након усвајања плана. Уколико датум престанка важења плана није наведена, та вредност ће бити дефинисана као далека будућност (нпр. 3000. година).</p> <p>У случају скупа секторских података, метаподатака указује на период валидности секторских података.</p> <p>Генерално, у оба случаја, обавезно је унети бар једну временску референцу.</p>

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
15	56	6.1	83	Историјат и квалитет	String	М	1	М	1	слободан текст	Уопштено објашњење о процесу израде плана или настанка секторских података, као и квалитету плана или секторских података, у смислу њихове усклађености са важећим стандардима, законском регулативом, итд.
16			84	Фаза процеса	Association	О	0...*	О	0...*	LI_ProcessStep	У случају плана, опис законом предвиђених правних догађаја, односно процедуралних корака током израде плана који се дефинише у складу са препорукама Plan4All-а 4.4.2. У случају скупа секторских података, опис фазе процеса прибављања података или процесирања истих (нпр. дигитализација аналогног ортофотоа). За разлику од вредности овог метаподатка за план, за скуп секторских података вредности елемента укључују и техничке кораке процеса.
17			85	Извор	Association	n/a	n/a	О	0...*	LI_Source	Представља опис података на основу којих је добијен скуп секторских података, и то у складу са процесом описаним у оквиру елемента метаподатака „Историјат и квалитет”.
18	57, 58	6.2	38	Резолуција	Union	С	0...*	С	0...*	MD_Resolution	Овај метаподатак плана или скупа секторских података је обавезан уколико је позната или се може одредити вредност размере података (када су секторски или подаци плана у векторском формату) или дужина дистанце (у случају растерског формата секторских и података плана). Генерално, обавезно је унети вредност или размере или дистанце за податке, а могуће је унети и више различитих размера или дистанци за један скуп просторних података.

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
19	20, 21, 22, 23	7	130, 132	Усаглашеност података	DataType	n/a	n/a	М	1...*	CI_Citation, Boolean	Усклађеност скупа секторских података са имплементационим правилима усвојеним у оквиру чл. 7(1) Директиве INSPIRE 2007/2/ЕК, или са неком другом спецификацијом или корисничким захтевом. Генерално, информација садржи податке о стандарду у односу на који је процењивана усаглашеност скупа секторских података, и индикацију резултата процене: сагласни (True), нису сагласни (False) или није процењивано (NoData).
20	36	8.1	68	Услови приступа и коришћења	Character	О	0...*	М	1...*	Conformance	Овај метаподатак утврђује генерално постојање или одсуство услова за приступ, добијање/преузимање и коришћење података плана или скупа секторских података, избором једне од вредности кодова препоручених од стране Програма INSPIRE: услови непознати=„conditionsUnknown” ниједан услов се не примењује=„noConditionsApply” услови се примењују=„conditionsApply”
21	37	8.2	70, 72, 74	Ограничења јавног приступа	Character	О	0...*	М	1...*	LimitationType	У складу са препорукама Програма INSPIRE и листом кодова дефинисаном у Директиви INSPIRE-а „LimitationType” (уместо Character-a), потребно је дефинисати евентуална ограничења у погледу приступа или добијања података плана или скупа секторских података, или било које друго ограничење у смислу коришћења скупа просторних података, а која су успостављена ради заштите приватности, интелектуалног власништва, или због било које друге специфичне забране или ограничења за добијање одређених просторних података.

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
22	16, 17, 18, 19	9	29	Одговорна организација	DataType	M	1...*	M	1...*	CI_ResponsiveParty	У случају плана, метаподатак идентификује организацију или организације надлежне за податке плана, као и начина комуникације са истима (подаци о контакт особи, адреси, итд). Подаци се прикупљају у складу са препорукама Plan4All-а дефинисаних у Поглављу 4.4.1 и Табели 2. у Поглављу 4.5.2. документа „Plan4All Metadata Profile – Final version”. У случају скупа секторских података, метаподатак идентификује–такође–организацију или организације надлежне за секторске податке, као и начина комуникације са истима (подаци о контакт особи, адреси, итд.). Подаци се прикупљају у складу са ISO стандардом, при чему се податак о посебној организацији која се бави обрадом секторских података може унети додатно унети.
23	1, 2, 3	10.1	8	Организација одговорна за метаподатке	DataType	M	1...*	M	1...*	CI_ResponsiveParty	Идентификација организације или организација надлежних за метаподатке плана или метаподатке скупа секторских података, као и начина комуникације са истима. У случају метаподатака плана подаци о надлежној организацији се уносе у складу са препорукама Plan4All-а датих у Поглављу 4.4.1 и Табели 2. у Поглављу 4.5.2. документа „Plan4All Metadata Profile – Final version”. У случају секторских података, подаци о организацији се уносе у складу са ISO стандардом.
24	4	10.2	9	Датум метаподатака	Date	M	1	M	1	датум	Датум када су метаподаци прикупљени, тј. када је креирана датотека метаподатака плана или скупа секторских података.
25	5	10.3	3	Језик метаподатака	Codelist	M	1	M	1	LanguageCode	Језик коришћен за документовање, тј. прикупљање метаподатака плана или скупа секторских података. Наводи се тзв. основни језик, који одговара националном језику, Српском (srp).
26			2	Идентификатор датотеке метаподатака	Character	M	1	M	1	слободан текст	Јединствени идентификатор датотеке метаподатака плана или скупа секторских података.

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
27			5	Идентификатор надређене датотеке метаподатака		n/a	n/a	О	0...1		Идентификатор датотеке метаподатака која је „надређена” (parent) предметној датотеци метаподатака скупа секторских података (child). За скупове просторних података који су део неког плана, овај метаподатак је обавезан ради утврђивање припадности истог одређеном плану.
28			10	Назив стандарда метаподатака	Character	М	1	М	1	слободан текст	Назив стандарда коришћеног за прикупљање метаподатака плана или метаподатака скупа секторских података. У складу са препорукама Plan4All-a, за овај метаподатак уноси се вредност „ISO19115/19119 – Plan4All profile”.
29			11	Верзија стандарда метаподатака	Character	М	1	М	1	слободан текст	Верзија стандарда коришћеног за документовање метаподатака плана или метаподатака скупа секторских података. У складу са препорукама Plan4All-a за овај метаподатак уноси се вредност „2003/Cor.1:2006 – Plan4all:2010”.
30			368	Формат презентације плана	Codelist	М	1...*	n/a	n/a	CI_PresentationFormCode	Метаподатак указује на формат података план, тј. начин на који се исти презентују или могу презентовати. Могуће вредности овог метаподатка плана су специјално прилагођени ISO кодови са листе B.5.4, и они имају за циљ издвајање аналогних –на папиру- планова од оних дигиталних. Могуће вредности кода су: „mapDigital” за дигитални план „mapHardcopy” за дигитални план чије су карте у папирном формату „imageDigital” за скениране карте плана
31			37	Тип просторне презентације	Codelist	n/a	n/a	М	1...*	MD_SpatialRepresentationTypeCode	Метод или методе које се могу користити за просторну презентацију, тј. приказ географских информација скупа секторских података у складу са вредностима листе кодова ISO стандарда B.5.26. (нпр. вектор= „vector”)
32			37, 178	Тип геометрије	DataType	n/a	n/a	О	0...*	MD_GeometricObjects	Представља тип или типове геометрије просторних података, који за Тип просторне презентације имају вредност „вектор”. Метаподатак може имати једну од три могуће вредности: тачка (Point), линија (Polyline) или полигон (Polygon).

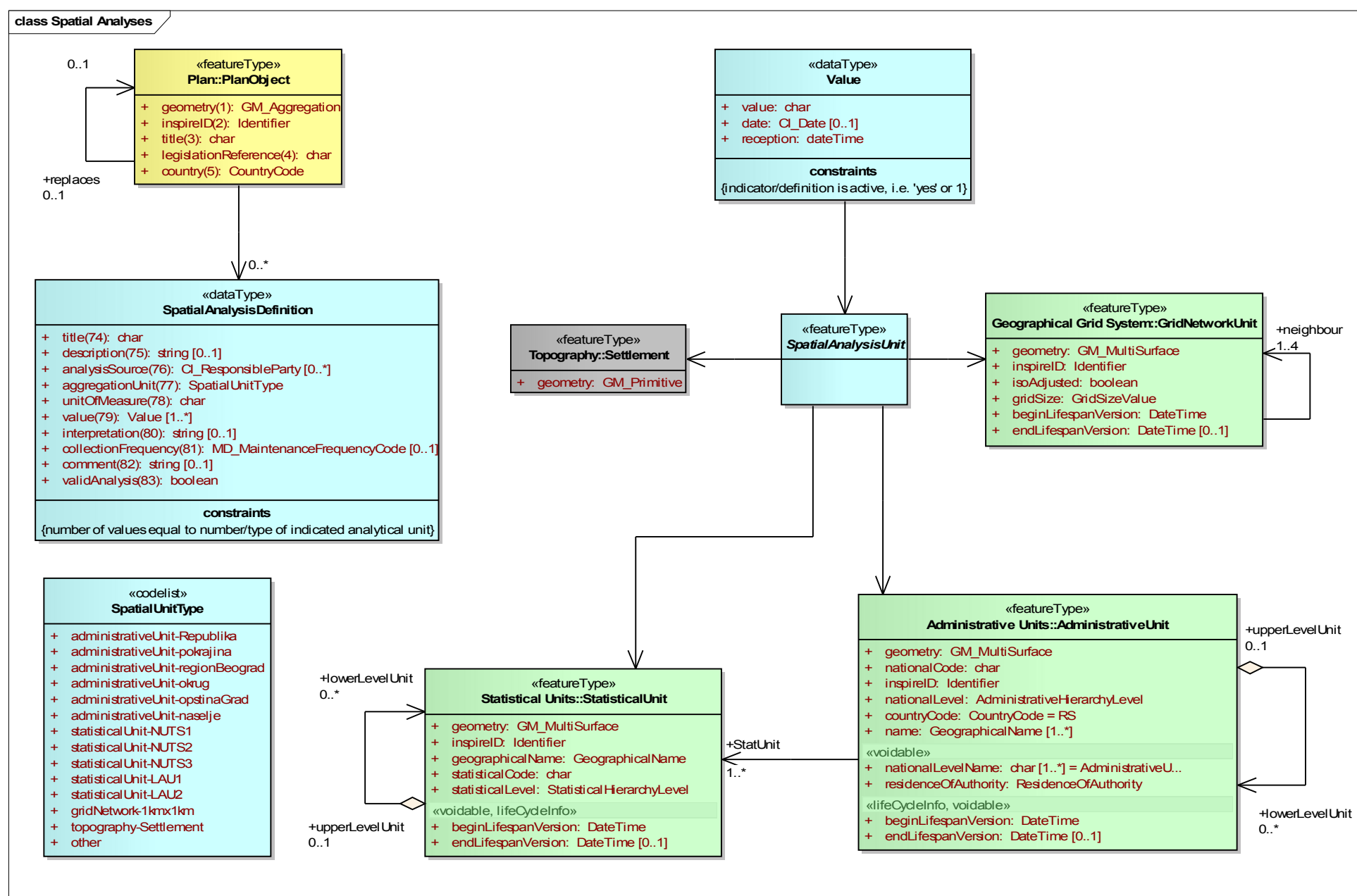
ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
33	9		49	Пример податка	Character	n/a	n/a	О	0...*	слободан текст	Линк ка датотеци, тј. слици која илуструје селектовани скуп просторних података.
34	13		40	Кодни систем	Codelist	n/a	n/a	О	0...*	MD_CharacterSetCode	Пун назив стандардног сета карактера примењеног за кодирање скупа секторских података. Вредности елемента у складу са ISO листом кодова В.5.10. „MD_CharacterSetCode”.
35			21	Апликациона шема	Association	О	0...*	О	0...*	MD_ApplicationSchemaInformation	Информације о концептуалној шеми података плана или скупа секторских података. У случају плана, информације могу да се односе на структуру плана као целине, или на структуре појединачних скупова података који су део плана.
36			139	Обим квалитета података	Codelist	М	1	М	1	MD_ScopeCode	Метаподатак идентификује обим, односно део скупа података на који се односе дефинисане информације о квалитету података плана или скупа секторских података. Другим речима, вредности из листе кодова ISO 19115 В.5.25 „MD_ScopeCode” указује на ниво скупа података плана или секторских података до кога су процењивани односно примењивани релевантни стандарди, норме, итд, у односу на које се и проверавао квалитета података. По правилу, то би требао бити ниво плана или скупа секторских података као целине (ниво dataset-a).

ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
37	49, 50, 51		13	Информације о референтном систему	Association	O	0...*	M	1...*	MD_ReferenceSystem	<p>У случају плана, информације о референтном систему могу се односити на план као целину, или на појединачне скупове података који чине план.</p> <p>У случају скупа секторских података, ово су информације о једном или више референтних система коришћених у прикупљању истих података.</p> <p>Уколико информације о референтном координатном систему нису дате у облику идентификатор, исте би требало дефинисати у складу са ISO 19111. Другим речима, овде би као метаподатак плана или скупа секторских података требало унети или идентификатор референтног координатног система, или идентификовати директно пројекцију, елипсоид и датум података.</p>
38	42		271	Формат дистрибуције	Association	n/a	n/a	M	1...*	MD_Format	Информације о доступном формату или форматима дистрибуције скупа секторских података. Уколико су информације доступне, потребно је унети и податаке о верзији формата дистрибуције.
39	42		273	Опције трансфера	Association	n/a	n/a	O	0...*	MD_DigitalTransferOptions	Информације о другим опцијама дистрибуције података поред навођења линка (Linkage) за приступ истима путем Интернета. Овде спадају информације о, нпр, обиму података, медију на коме се налазе, итд, за дистрибуцију података без посредства Интернета (off-line). Генерално, потребно је минимално унети назив медија размене (medium) и обим података (volumes) који се размењује.
40	47		143	Учесталост одржавања и ажурирања	Codelist	O	0...1	O	0...1	MD_MaintenanceFrequencyCode	Метаподатком се утврђује учесталост измена и ажурирања постојећих података плана или секторских података, као и учесталост додавања нових података након првобитне израде плана, односно креирања скупа секторских података. Могуће вредности учесталости одговарају кодовима са листе ISO 19115 B.5.18 „MD_MaintenanceFrequencyCode”.

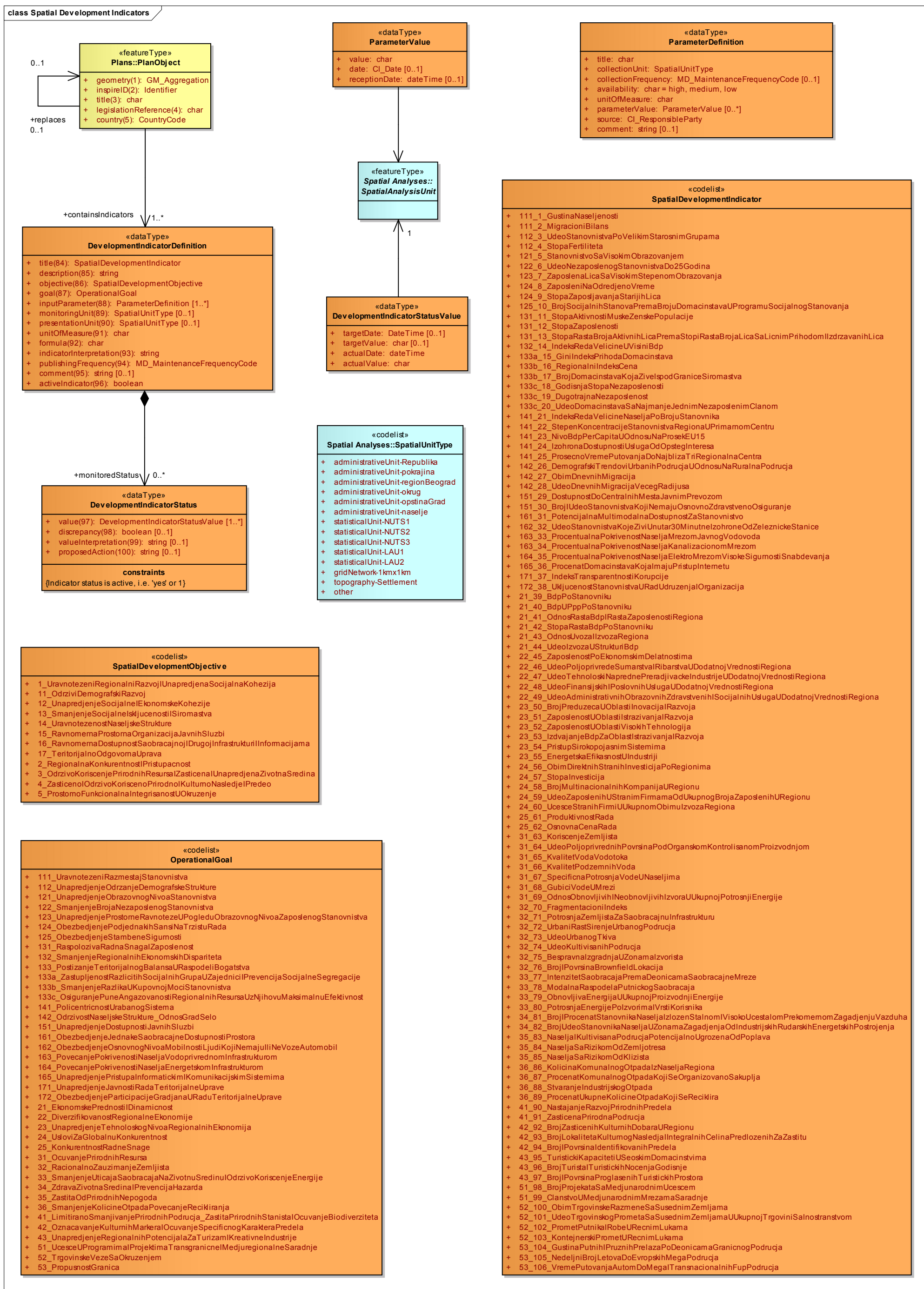
ИСПО	НИГП	INSPIRE	ISO	Елемент метаподатака	Тип податка	План		Скуп секторских података		Домен	Опис
						Услов	Бројност	Услов	Бројност		
41			26	Сврха	String	О	0..1	n/a	n/a	слободан текст	Кратак опис сврхе израде плана.
42			28	Статус	Codelist	О	0..*	n/a	n/a	MD_ProgressCode	Метаподатак плана који указује на статус плана. Могуће вредности метаподатка су дате у листи кодова ISO 19115 B.5.23 „MD_ProgressCode”. Избором одговарајућег кода за план омогућава се раздвајање планова који су у фази израде, од оних који су усвојени или им је престала важност.
43			68	Правна релевантност	String	О	0..*	О	0..*	слободан текст	Метаподатак дефинише правни карактер или значај плана. У складу са препорукама Plan4All-a, израз „НИЈЕ ПРАВНО РЕЛЕВАНТАН” написан великим словима за одређени план подразумевао би да исти нема правни значај. Поред овог израза, као допуна може се унети и кратко објашњење, тј. разлози за овакав статус, као и неки други услови коришћења података предметног плана.

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) – пакети: ПЛАН (Plan), ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ (Spatial Analyses), ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА (Spatial Development Indicators) и ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ (Spatial Structures) (2/4 стране)

- пакет: ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ -

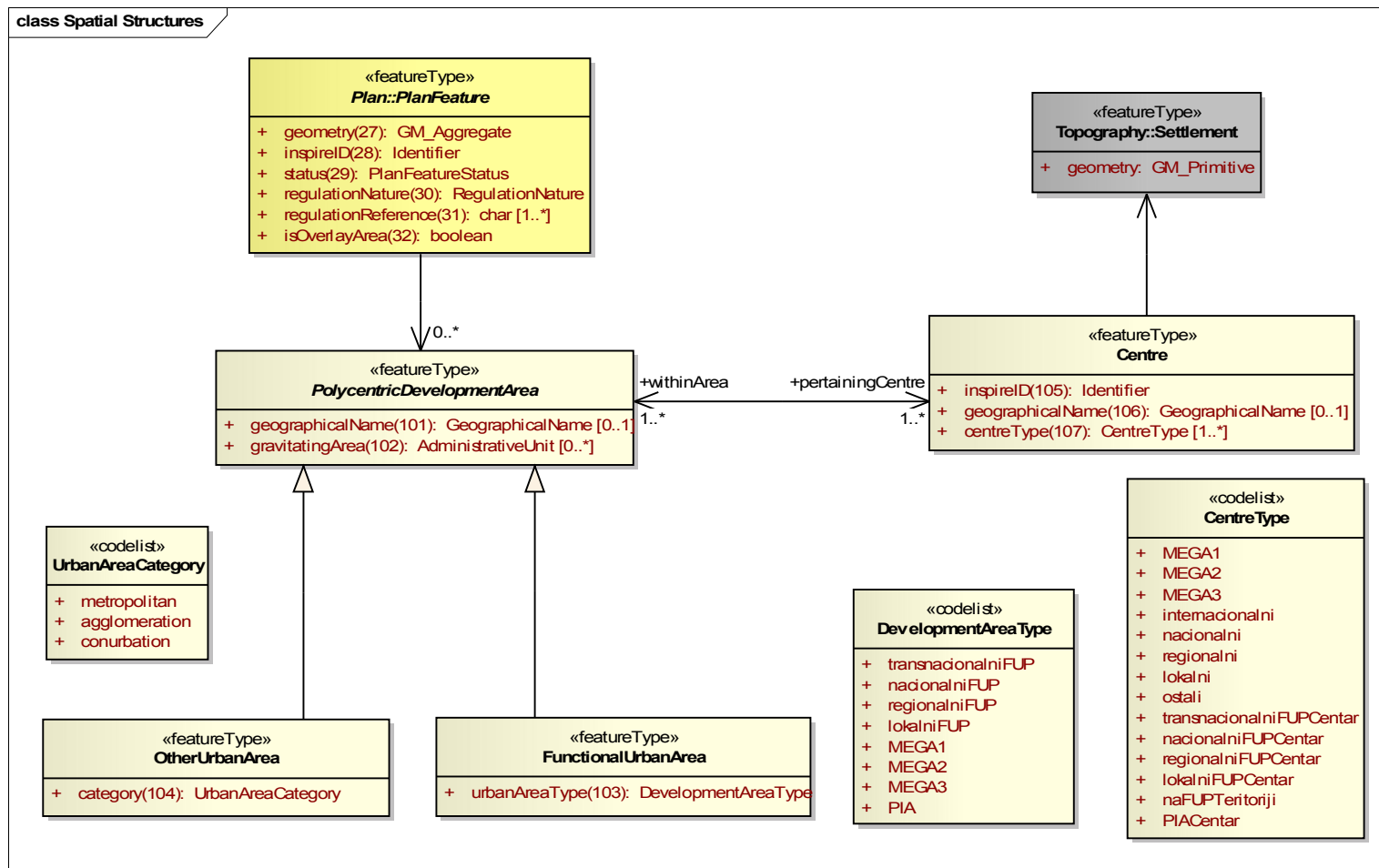

- пакет: ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) – пакети: ПЛАН (Plan), ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ (Spatial Analyses), ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА (Spatial Development Indicators) и ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ (Spatial Structures) (4/4 страна)

- пакет: ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ –

3. Речник података теме ПЛАНИРАЊЕ – пакети: ПЛАН, ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ, ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ

Историја документа:

ВЕРЗИЈА	ДАТУМ	СТАТУС
0.1	јун 2011. године	радна верзија за разматрање од стране радне групе РАПП-а за израду Програма имплементације ППРС-а и међуминистарског тела

ЛЕГЕНДА ТАБЕЛЕ

Редни број колона садржи редне бројеве метаподатака за 4 пакета података (План, Просторне анализе, Показатељи просторног развоја и Просторне структуре) у оквиру теме Планирање. Додељени редни број омогућава лоцирања метаподатка у моделу података, али и ефикасно документовања истих. Одговарајући редни број се као бројчана ознака налази уписан у загради иза назива одговарајућег основног елемента у моделу.

Пакет означава генералну категорију података – у оквиру неке теме - у коју спадају дефинисани елементи метаподатака, односно скуп просторних података. Нпр., план

Класа података, или ентитет метаподатака, представља скуп елемената метаподатака који описују исти аспект неких података, односно одређеног скупа просторних података. Нпр, Административне информације плана

Елемент метаподатака је податак или информација о податку. Нпр, назив хијерархијског нивоа плана

Тип податка одређује могући тип односно вредности домена за елементе метаподатака: Decimal, DateTime, String, Character, итд.

Услов означава обавезност одређеног елемента метаподатака, односно да ли је неопходно елемент метаподатака увек документовати или само у одређеним случајевима, где *M* значи обавезан упис метаподатка, *S* означава упис метаподатка под одређеним условима и *O* значи необавезан унос елемента метаподатка

Бројност означава број могућих уноса вредности елемента метаподатака: 0...*, 0...1, 1, 1...* („...” = или; *” = више) у складу са препорукама Пројекта Plan4All

Домен означава дозвољене вредности поља, односно вредност или вредности које је могуће унети за одређени елемент метаподатака ИСПО-а

Опис садржи кратко објашњење значења и/или садржаја сваког елемента метаподатака ИСПО-а

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ТАБЕЛИ

M означава обавезност метаподатка

O означава необавезност метаподатка

S означава условност метаподатка

Табела 6 - Речник података теме ПЛАНИРАЊЕ - пакети: ПЛАН, АНАЛИЗЕ, ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
	План			Package			Plan	План је основни пакет теме Планирање. Груписани у више класа података, овај пакет садржи: административне, регулативне, графичке и текстуалне податке плана; податке о програмирању реализације плана; податке о условима и ограничењима реализације планских решења; као и податке о намени површина на планом обухваћеном подручју.
		План као објекат		FeatureType	М	1	ObjectPlan	Просторни објекат који представља план. Садржи податке о називу и географском обухвату плана, програма, стратешке визије, итд., на било ком територијалном нивоу. Примери: национални план саобраћајне инфраструктуре, регионални план, просторни план општине, план детаљне регулације, итд.
1			Геометрија плана	Type	М	1	GM_Aggregate	Податак о типу геометрије података плана. У складу са ISO 19107, овде изабрани тип геометрије омогућава унос низа тачкастих, линијских и површинских геометрија, као интегралне геометрије плана.
2			Идентификатор плана	DataType	М	1	Identifier	Ова INSPIRE-базирана вредност атрибута представља екстерни јединствени идентификатор одређеног плана. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за план (localID) од стране организације која израђује план, дефинисањем назива или акронима исте организације (namespace) и, евентуално, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију плана (versionID) односно фазу његовог животног циклуса.
3			Назив плана	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив плана
4			Релевантни закон плана	Character	М	1	слободан текст	Референца односно информације о закону или правном акту на коме се базира план.
5			Држава	Codelist	М	1	CountryCode	Код земље у којој је план израђен и где је ступио на снагу. Овај метаподатак је у складу са препорукама Пројекта Plan4All, и омогућиће у будућности идентификацију планова на планираном Европском порталу за планирање.
		Административне информације плана		FeatureType			Administrative Information	Информације о правном и административном статусу плана, тј. процеса планирања на некој територији.
6			Организација надлежна за план	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив управе, односно државне институције надлежне за план.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
7			Назив хијерархијског нивоа плана	Enumeration	М	1	HierarchyLevelName	Назив административног нивоа плана избором одговарајуће вредности из енумерације „HierarchyLevelName”, која је препоручена од стране Plan4All-а и која ће омогућити компаративност планова и планских решења у будућности на новоу Европске уније.
8			Тип плана	Codelist	М	1	PlanType	Податак о типу плана. У складу са препорукама Plan4All-а, потенцијалне вредности овог елемента метаподатака могу да варирају, односно зависе од специфичности праксе планирања у одређеној земљи. Стога, вредности су дате у облику листе кодова „PlanType” коју је могуће проширивати додавањем нових вредности у складу са одређеном праксом планирања и, генерално, потребама.
9			Главна фаза процеса планирања	Enumeration	М	1	ProcessStepGeneral	Информација о главној фази процеса планирања, односно фази у којој се налази реализација решења предвиђених планом. Енумерација „ProcessStepGeneral” у складу је са препорукама иницијативе Plan4All-а, и представља скуп четири вредности за које се сматра да су заједничке за већину Европских система и пракси планирања.
10			Подфаза процеса планирања	Codelist	М	1	ProcessStepSpecific	Информација о подфази процеса планирања у којој се налази план, тј. плански документ. Као и у случају главног процеса планирања, и листа кодова Plan4All-а „ProcessStepSpecific” садржи вредности за које се сматра да су заједничке за већину система планирања у Европи. Такође, могуће је унети и друге вредности карактеристичне за праксу планирања у Србији.
11			Релевантни административни акти плана	String	М	1...*	слободан текст	Информације о административним одлукама и другим релевантним актима за план и планирање. Могућ је унос више информација за овај атрибут с обзиром да у пракси, независно од тренутног правног статуса плана, може постојати више административних аката повезаних за исти план. Ова ситуација последица је праксе да свака фаза процеса планирања кроз коју план прође има повезан релевантан акт (нпр. одлука о изради плана, одлука о усвајању плана, итд)
12			Датум релевантног административног акта плана	DateTime	М	1...*	датум	Информације о референтним датумима наведених административних одлука и других правних аката релевантних за одређени план.
13			Почетак важења плана	DateTime	М	1	датум	Датум почетка правне валидности, тј. важења плана.
14			Престанак важења плана	DateTime	С	0...1	датум	Датум када је престала правна валидност, тј. важење плана.
15			Опис плана	String	М	1	слободан текст	Опис садржаја плана, у смислу додавања било каквог додатног објашњења о плану.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
		Графичке информације плана		FeatureType	О	0..1	GraphicalInformation	Ова класа података садржи информације о евентуалним папирним – тзв. аналогним - графичким подацима повезаним за одређени план, односно процес планирања на некој територији. Такође, овде се могу унети подаци о стандардима приказа садржаја плана у погледу боја које се користе, дебљина линија, итд.
16			Идентификатор графичке информације плана	DataType	М	1	Identifier	Вредност овог INSPIRE-базираног атрибута представља екстерни јединствени идентификатор одређеног графичког садржаја плана. Подаци о графичким информацијама се дефинишу: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за графички садржај плана (localID) од стране организације која је израдила карте плана, придруживањем назива или акронима исте организације (namespace) и, евентуално, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију графичког податка (versionID).
17			Назив графичке информације плана	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив графичке информације плана која се налази у папирном формату.
18			Језик графичке информације плана	Codelist	М	1	LanguageCode	Језик који је коришћен при изради папирне графичке информације плана.
		Текстуалне информације плана		FeatureType	О	0..*	TextualInformation	Подаци о текстуалном документу који прати план, и који садржи решења будућег развоја на некој територији.
19			Идентификатор текстуалне информације плана	DataType	М	1	Identifier	INSPIRE-базиран податак о екстерном јединственом идентификату текстуалних информација одређеног плана. Вредност атрибута се одређује: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за текстуалну информацију (localID) од стране организације која је израдила исти текст план, придруживањем назива или акронима исте организације (namespace) и, опционо, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију текстуалне информације плана (versionID).
20			Назив текстуалне информације плана	Character	М	1	слободан текст	Податак о званичном називу документа који садржи текстуалне информације плана.
21			Језик текстуалне информације плана	Codelist	М	1	LanguageCode	Језик којим су документоване текстуалне информације плана.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
		Растрске информације плана		FeatureType	О	0...*	Raster	Класа података садржи атрибуте, тј. елементе метаподатака којима се дефинишу информације о растрским информацијама плана. Другим речима, овде се прикупљају и чувају информације о скенираним растрским датотекама претходних – односно, неважећих - планова за одређено планско подручје.
22			Идентификатор растрске информације плана	DataType	М	1	Identifier	INSPIRE-базирани подаци који дефинишу екстерни јединствени идентификатор растрске информације одређеног плана. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за скенирану информацију плана (localID) од стране организације која је скенирала папирни план и креирала датотеку, дефинисањем назива или акронима исте организације (namespace) и, опционо, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију скенираног плана (versionID).
23			Тип растрске датотеке плана	Codelist	М	1	RasterFileType	Тип датотеке растрске слике плана може имати неку од вредности из листи кодова „RasterFileType”, која је такође настала као резултат Пројекта Plan4All.
		Регулативне информације плана		FeatureType	О	0...*	TextualRegulation	Класа података садржи информације о документима који регулишу право на развојне активности на некој планској територији, и која су обавезујућа за трећа лица. Ове информације представљају пратећи текст уз графички део плана, и оне детаљно образлажу све регулативне мере у погледу намене земљишта на неком подручју.
24			Идентификатор регулативне информације плана	DataType	М	1	Identifier	Ова INSPIRE-базирана вредност атрибута представља екстерни јединствени идентификатор регулативних информација одређеног плана. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за документ (localID) од стране организације која припрема регулативне информације план, додавањем назива или акронима исте организације (namespace) и, евентуално, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију регулативног документа (versionID).
25			Назив регулативне информације плана	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив регулативног документа плана.
26			Језик регулативне информације плана	Codelist	М	1	LanguageCode	Језик који је коришћен у изради регулативних информација плана.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
		Фичер плана		AbstractClass	О	0...*	PlanFeature	Ова класа података представља генерализацију других класа које садрже конкретне информације о намени земљишта, условима и ограничењима за развој, и другим планским решењима. Другим речима, ово је просторни објекат који репрезентује, односно интерпретира намену одређеног подручја, земљишта или објекта.
27			Геометрија податка плана	Type	М	1	GM_Aggregate	Тип геометрије употребљен за графичку интерпретацију намене земљишта или другог развојног решења у плану. Наведени ISO тип геометрије „GM_Aggregate” пружа могућност креирања и управљања сложеним геометријским скуповима просторних података – multipoint, multcurve и multisurface - потребним за презентовање просторних феномена.
28			Идентификатор податка плана	DataType	М	1	Identifier	INSPIRE-базирана вредност елемента указује на екстерни јединствени идентификатор податка одређеног плана. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за плански податак (localID) од стране организације која израђује план, дефинисањем назива или акронима исте организације (namespace) и, по потреби, утврђивањем јединственог идентификатора који указује на верзију планског податка (versionID).
29			Статус податка плана	Codelist	М	1	PlanFeatureStatus	У складу са препорученом листом кодова Plan4All-a „PlanFeatureStatus”, сваки податак плана – нпр. наведена намена површине- има придружен одговарајући код који дефинише тренутни статус исте: планирано, постојеће или за уклањање/трансформацију.
30			Тип регулативе	Enumeration	М	1	RegulationNature	Податак о правном статусу дефинисане намене површина и других планско-развојних решења. Додељивањем вредности са листе кодова Plan4All-a „RegulationNature”, утврђује се да ли је дефинисана намена земљишта или развојно решење обавезујуће или не.
31			Референца регулативе	Character	М	1...*	слободан текст	Пратећи правилник плана, односно текст норматива који описује, нпр., утврђену намену површине или дефинисано развојно решење плана.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
32			Подручје преклапања плана	Boolean	М	1	True/False	Податак указује на то, нпр, да ли дефинисана намена земљишта, односно простора, представља део подручја обухваћеног планом које не може бити или не сме бити преклопљено са неком другом наменом. С обзиром да план обично садржи више намена, које се често могу међусобно преклапати, потребно је дефинисати да ли се одређена намена простора може преклапати са неком другом, или иста представља део планског подручја које има за намену функцију која није компатибилна са другим наменама, тј. развојним активностима.
		Услови и ограничења фичера плана		FeatureType			ConditionsAndConditions	Информације о условима и ограничењима развоја на неком простору, која су наметнута или кроз решења предметног плана или су преузета као предуслов из неког другог планско-развојног документа.
33			Заштићено подручје	Enumeration	О	0...*	ProtectionClassificationValue	Тип ограничења наметнут заштитом одређених, специфичних локација. Вредност овог елемента може имати једну или више вредности INSPIRE-базиране нумерације „ProtectionClassificationValue” из теме „Заштићена подручја” (Protected Sites) (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а).
34			Подручје заштите од природног ризика	Enumeration	О	0...*	NaturalRiskSafetyArea	Овај елемент дефинише постојеће ограничење или ограничења произашла из заштите људских насебина од природних ризика, као што је поплава, пожар, клизиште, итд. Потенцијалне вредности у складу су са енумерацијом Plan4All-а „NaturalRiskSafetyArea”, односно називима класа из теме „Зоне природног ризика” (Natural Risk Zone) (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а).
35			Зона ограничења	Enumeration	О	0...*	RestrictionZone	Фичер плана може бити у зони ограничења које проистиче из специфичних рестриктивних правила на појединим подручјима/локацијама којима се управља, регулише или се користе за различита извештавања на међународном, Европском, националном, регионалном и локалном нивоу. Потенцијалне вредности елемента у складу су са енумерацијом Plan4All-а „RestrictionZone”, односно називима класа из теме „Подручја управљања / ограничења / зоне регулације и јединице за извештавање” (Area Management / Restriction / Regulation Zones and Reporting Units) (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а).

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
36			Тип посебног права	Enumeration	О	0...*	EasementType	Тип ограничења за фичер плана наметнут у циљу спровођења мера заштите у окружењу комуналних постројења или у циљу слободног/лакшег коришћења одређених ресурса од стране јавности, тј. свих грађана. Потенцијалне вредности елемента у складу су са енумерацијом Plan4All-а „EasementType” из теме „Подручја управљања / ограничења / зоне регулације и јединице за извештавање” (Area Management / Restriction / Regulation Zones and Reporting Units) (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а).
37			Назив ограничења	Character	М	1	слободан текст	Назив типа ограничења на неком простору/локацији обухваћеног планом. Овај назив ограничења дефинише надлежан орган управе.
38			Опис ограничења	String	М	1	слободан текст	Опис ограничења који укључује кратко објашњење узрока ограничења, као и опис активности које нису дозвољене на том подручју/локацији због истог.
39			Тип интервенције	Codelist	М	1...*	InterventionCategory	Елемент дефинише тип интервенције или интервенција које су дозвољене на одређеном подручју/локацији са утврђеним ограничењима за развој.
		Програм имплементације плана		DataType	О	0...*	ImplementationProgramme	Класа података садржи основне информације о програму имплементације плана: податке о идентификатору програма; надлежној организацији; линку ка програму; језику коришћеним за документовање програма; повезаним извештајима о стању реализације плана; и основне временске референце програма.
40			Идентификатор програма имплементације	DataType	М	1	Identifier	Ова INSPIRE-базирана вредност елемента представља екстерни јединствени идентификатор програма имплементације одређеног плана. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за програм имплементације (localID) од стране организације која га израђује, додавањем назива или акронима исте организације (namespace) и, евентуално, уносом јединственог идентификатора који указује на верзију програма имплементације (versionID) односно фазу његовог животног циклуса.
41			Назив програма имплементације	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив програма имплементације одређеног плана, тј. планског документа.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
42			Организација одговорна за програм имплементације	DataType	М	1	CI_Responsibl eParty	Назив организације надлежне за израду, праћење и ажурирање програма имплементације у складу са евентуалним променама у погледу планских решења, као и реалним стањем и потребама простора које је планом обухваћено.
43			Линк програма имплементације	DataType	С	0...*	CI_OnlineRes ource	Обавезан метаподатак уколико је URL доступан, односно постоји, ради добијања додатних информација о програму имплементације плана. Остали подаци о URL линку на Интернету су опциони, тј. необавезни (нпр. name, description и/или function наведеног URL линка у оквиру класе „CI_OnlineResource”)
44			Језик програма имплементације	Codelist	М	1	LanguageCod e	Језик којим је коришћен за документовање програма имплементације плана
45			Главна фаза процеса програмирања реализације/имплементације	Enumerati on	М	1	ProcessStepGe neral	Информација о главној фази процеса програмирања реализације плана. Енумерација Plan4All-a „ProcessStepGeneral” представља скуп четири вредности за које се сматра да су заједничке за већину система планирања и пракси у Европи.
46			Подфаза процеса програмирања реализације/имплементације	Codelist	М	1	ProcessStepSp ecific	Информација о подфази процеса имплементације плана. Листа кодова Plan4All-a „ProcessStepSpecific” садржи вредности за које се сматра да су заједничке за већину система планирања у Европи, при чему је могуће унети и додатне вредности карактеристичне за праксу планирања у Републици Србији.
47			Почетак важења програма имплементације	DateTime	М	1	датум	Датум почетка правне валидности, тј. важења програма имплементације плана.
48			Извештај о стању просторног развоја	DataType	С	0...*	Implementatio nReport	Подаци о извештају или извештајима о стању развоја простора одређене територије у предвиђеном временском периоду. Обухвата информације о: званичном називу извештаја; линк ка извештају; организацији надлежној за израду истог; учесталост којом се израђује односно објављује извештај; датуму креирања, публиковања и ревизије извештаја; итд.
49			Престанак важења програма имплементације	DateTime	О	0...1	датум	Датум када је престала правна валидност, тј. важење програма имплементације плана.
50			Учесталост програмирања реализације плана	Codelist	О	0...1	MD_Maintena nceFrequency Code	Атрибут који указује на очекивану/законом предвиђену учесталост израде програма имплементације плана.
51			Опис програма имплементације	String	О	0...1	слободан текст	Опис садржаја програма имплементације плана, у смислу додавања било каквог додатног објашњења о програму.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
		Намена површине		FeatureType			FunctionIndications	Подаци о класи или класама индикованих намена земљишта у плану, тј. планском документу. Ова класа података омогућава истовремен унос, тј. придруживање вредности општих и специфичних класификација земљишта.
52			Власништво	Enumeration	О	0...1	Property	Тип власништва над земљиштем, тј. парцелом.
53			Класа LUCAS	Character	О	0...1	слободан текст	Код класе намене земљишта у складу са класификацијом предвиђеном Програмом LUCAS („Land Use/Cover Area frame Survey”) (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а).
54			Макро класа земљишта	Enumeration	О	0...1	MacroClassificationOfLand	Податак о припадности дела планског подручја одређеној макро-зони намене простора, доделом једне од вредности из енумерације Plan4All-a „MacroClassificationOfLand” или Макро класификација земљишта.
55			Генерални тип намене земљишта	Enumeration	М	1...*	GeneralLandUseType	Податак о припадности дела планског подручја/парцеле одређеној генералној намени земљишта, доделом једне од вредности из енумерације Plan4All-a „GeneralLandUseType” или Главни типови намене земљишта.
56			Специфични тип намене земљишта	Codelist	О	0...*	SpecificLandUseType	Податак о припадности дела планског подручја/парцеле одређеној специфичној намени, доделом једне од вредности из енумерације Plan4All-a „SpecificLandUseType” или Специфични типови намене земљишта.
57			Друга територијална класификација	Codelist	О	0...*	OtherTerritorialClassification	Податак о припадности дела планског подручја одређеној, функционално хомогеној макро-зони намене простора, доделом једне од вредности из енумерације Plan4All-a „OtherTerritorialClassification”. Ова подручја са функционално хомогеним карактеристикама могу се преклапати са генералним и специфичним типовима намене земљишта.
58			Тип интервенције	Codelist	О	0...*	InterventionCategory	Тип интервенције или интервенција које су дозвољене на одређеном планском подручју/парцели.
59			Индиректна реализација	Boolean	М	1	True/False	Уколико је даљи развој на неком подручју/парцели условљен, односно могућ само уз (даљу) израду неког другог детаљног плана, програма или споразума, ово поље има вредност „True”, односно 1. Уколико је предметни план довољан услов за развој и непосредну реализацију планског решења, вредност поља је „False” или 0.
		Индиректна реализација		FeatureType			IndirectExecution	Информације о плану, програму, споразуму, уговору или другом документу који је неопходан за реализацију предвиђених намена површина датих у плану.
60			Назив планског документа	Character	М	1	слободан текст	Званичан назив плана, тј. планског документа.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
61			Главна фаза процеса планирања	Enumeration	М	1	ProcessStepGeneral	Информација о главној фази процеса планирања, односно фази у којој се налази план, програм, споразум, уговор или други документ који је неопходан за реализацију предвиђених намена површина. Ова елемент може имати једну од четири вредности еnumerације „ProcessStepGeneral”, које су у складу са препорукама иницијативе Plan4All.
62			Релевантни административни акти плана	String	М	1...*	слободан текст	Информације о административним одлукама и другим релевантним актима за план, програм, споразум, уговор или други документ непосредне реализације планског развоја. Унос више информација за овај атрибут последица је праксе да, независно од тренутног правног статуса плана, може постојати више административних аката повезаних са фазама процеса планирања кроз које је план већ прошао (нпр. одлука о изради плана, одлука о усвајању плана, итд.)
63			Датум релевантног административног акта плана	DateTime	М	1...*	датум	Информације о референтним датумима претходно наведених административних одлука и других аката релевантних за непосредну реализацију одређеног плана.
		Специфичне намене површина		FeatureType			SpecificFunctionIndications	Специфичне или додатне информације о утврђеним наменама површина у плану, или информације о постојећим или планираним комплементарним или конфликтним функцијама/објектима потребним за дефинисање могућих или потребних интервенција над истима. Другим речима, класа података омогућава придруживање специфичних информација дефинисаним наменама површина у оквиру класе података Намене површина.
64			Саобраћајне мреже	Codelist	О	0...*	Transportation Premises	Листа кодова садржи вредности које су у складу са називима класе података из теме „Transportation Networks” или Транспортне мреже (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а), које омогућавају повезивање теме Саобраћајне мреже са темом Планирање, и допуну дефинисаних намена површина у плану са специфичним –секторским-информацијама. Нпр. површина са наменом за саобраћај може бити повезана са подацима о планираном унапређењу ранга пута или електрификацији железнице.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
65			Минерални ресурси	Codelist	О	0...*	MineralResourcesPremises	Листа кодова „MineralResourcesPremises” садржи вредности које су у складу са називима класа података из теме „MineralResources” или Минерални ресурси (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а), које омогућавају повезивање теме са подацима о минералним ресурсим са темом Планирање, и допуну предвиђених намена површина у плану (нпр. за рударство) са специфичним информацијама (нпр. о врсти рудника, минералима који се експлоатишу на локацији, итд).
66			Енергетски ресурси	Codelist	О	0...*	EnergyResourcesPremises	Потенцијалне вредности у оквиру листе кодова „EnergyResourcesPremises” одговарају називима класа података из теме „EnergyResources” или Енергетски ресурси (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а). Овако дефинисане вредности кодова омогућавају директно повезивање и допуну податка о утврђеној намени земљишта са подацима о карактеристикама експлоатације одређеног енергента, нпр., о руднику лигнита.
67			Туризам	Codelist	О	0...*	TouristicResources	Потенцијалне вредности овог елемента метаподатака одговарају називима класа података из теме „Tourism” или Туризам (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а). То омогућава директно повезивање и допуну података о одређеној –нпр. комерцијалној– намени земљишта са подацима о карактеристикама постојећег или планираног туристичког центра, нпр., луком на пловном туристичком правцу.
68			Производна и индустријска инсталације	Codelist	О	0...*	ProductionIndustrialFacilities	Листа кодова садржи вредности које су у складу са називима класа података из теме „Production and Industrial Facilities” или Производне и индустријске инсталације, и стога омогућавају повезивање ове теме са темом Планирање, и допуну, нпр. површина са наменом за индустријски и комерцијални садржај са подацима о планирано постојењу за препарату секундарних сировина.
69			Хидро инсталације	Codelist	О	0...*	HydroFacilities	Листа кодова садржи вредности које су у складу са називима класа података из теме „Hydrology” или Хидрологија (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а), које као такве омогућавају повезивање ове теме са темом Планирање. На овај начин могуће је допунити утврђене намене земљишта у плану са специфичним информацијама. Нпр. површина означена као водена може бити повезана са подацима о планираним новим садржајима на акумулационом језеру.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
70			Комунални и сервис и управе	Codelist	O	0...*	UtilityGovernmentalServices	Потенцијалне вредности у оквиру листе кодова „UtilityGovernmentalServices” одговарају називима класа података из теме „Utility and Governmental Services” или Комунални сервис и државне службе (која није приказана на дијаграмима у Програму, и биће предмет будућег каталога и спецификације ИСПО-а). Ове вредности омогућавају директно повезивање и допуну податка о одређеној намени земљишта, нпр., површини сервиса од јавног значаја, са подацима о планираном објекту за образовање или здравствену заштиту, нпр. новој основној школи или дому здравља.
71			Друге индиковане функције	Character	M	1	слободан текст	Елемент метаподатака омогућава унос вредности података који ће обезбедити додатне информације о утврђеним наменама површина на било ком делу територије обухваћене неким планом.
72			Опис других индикованих функција	String	M	1	слободан текст	Кратко објашњење додатних информација о дефинисаним наменама површина, као и образложење њиховог утицаја или значаја за ту намену.
73			Тип интервенције	Codelist	M	1...*	InterventionCategory	Елемент дефинише тип могуће интервенције или интервенција које су потребне или могуће на одређеном подручју/парцели.
	Просторна анализа			Package			SpatialAnalyses	Просторна анализа је један од четири пакета теме Планирање. Садржи једну основну класу података „SpatialAnalysisDefinition”, или Дефиниција просторне анализе, која омогућава унос и чување података о просторним феноменима, тј. о спроведеним просторним анализама значајним за дефинисана планска решења и њихову реализацију.
		Дефиниција просторне анализе		DateType	O	0...*	SpatialAnalysisDefinition	Садржи основне податке о просторним анализама које се налазе у основи планских решења развоја, као што су назив и опис анализе; просторна јединица агрегирања/презентације анализе; инструкције за интерпретацију резултата анализе; учесталост спровођења анализе; итд.
74			Назив просторне анализе	Character	M	1	слободан текст	Назив спроведене просторне анализе
75			Опис просторне анализе	String	O	0...1	слободан текст	Кратко објашњење просторне анализе са навођењем података који су коришћени; нивоа на коме се прикупљају подаци; као и других детаља који могу бити од значаја за примену резултата анализе, и креирања потребе за спровођењем исте у одређеном временском интервалу.
76			Извор просторне анализе	DataType	C	0...*	CI_ResponsibleParty	Подаци о организацији или организацијама надлежним за прикупљање, обраду, дистрибуцију, итд, података спроведене просторне анализе.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
77			Просторна јединица просторне анализе	Codelist	М	1	SpatialUnitType	Дефинисање просторне јединице која чини графичку основу визуелизације и оквира интерпретације резултата спроведене просторне анализе.
78			Мерна јединица просторне анализе	Character	М	1	слободан текст	Назив мерне јединице резултата спроведене просторне анализе.
79			Вредност резултата просторне анализе	DataType	М	1...*	Value	Вредност резултата спроведене анализе по појединачној просторној јединици, са датумом када је свака вредност креирана/прикупљена, публикована, ревидирана или добијена.
80			Интерпретација просторне анализе	String	О	0...1	слободан текст	Интерпретација значаја и резултата спроведене просторне анализе у циљу доношења одговарајућих закључака о просторном развоју и потенцијалима, и усклађивања постојећих и/или креирања нових планских решења у складу са реалношћу простора.
81			Учесталост спровођења просторне анализе	Codelist	О	0...1	MD_MaintenanceFrequencyCode	Уколико је позната вредност, навести учесталост са којом се спроводи одређена просторна анализа.
82			Коментар просторне анализе	String	О	0...1	слободан текст	Додатне информације и објашњења о просторној анализи, и другим елементима везаним за исту.
83			Валидност просторне анализе	Boolean	М	1	True/False	Податак о валидности просторне анализе дефинише њену употребну вредност, тј. ажурност резултата исте у датом тренутку времена.
	Показатељи просторног развоја			Package			SpatialDevelopmentIndicators	Пакет „Spatial Development Indicators” или Показатељи просторног развоја утврђује везу између индикатора просторног развоја и стратешких и оперативних циљева плана.
		Дефиниција показатеља развоја		DataType	М	1...*	DevelopmentIndicatorDefinition	Класа података обухвата низ елемената којима се дефинишу основни подаци о показатељу, као и начин операционализације и улога показатеља у праћењу и процени статуса развоја простора обухваћеног планском активношћу.
84			Назив показатеља	Codelist	М	1	SpatialDevelopmentIndicator	Назив показатеља просторног развоја утврђеног планом. Вредност показатеља може бити једна од вредности са листе кодова „SpatialDevelopmentIndicator” или Показатељ просторног развоја.
85			Опис показатеља	String	М	1	слободан текст	Опис показатеља просторног развоја са дефинисањем информација неопходних за његово праћење, процену, разумевање, публикавање, итд.
86			Стратешки циљ показатеља	Codelist	М	1	SpatialDevelopmentObjective	Дефинисање стратешког развојног циља процеса планирања избором оне вредности са листе кодова „SpatialDevelopmentObjective” или Стратешког циља развоја са којим је повезан, односно на чији ниво остварености указује одређени показатељ (преко оперативног циља који је повезан са истим стратешким циљем и показатељем).

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
87			Оперативни циљ показатеља	Codelist	М	1	OperationalGoal	Оперативни циљ плана дефинише се избором оне вредности са листе кодова „OperationalGoal” или Оперативни циљ са којим је повезан одређени показатељ просторног развоја. Вредност показатеља мерена у утврђеним временским интервалима указује директно на ниво реализације оперативног циља плана, и индиректно на ниво остварености стратешког циља и визије планског процеса на неком подручју.
88			Улазни параметар показатеља	DataType	М	1...*	ParameterDefinition	Елемент метаподатака указује на основне информације о параметру или параметрима који дефинишу вредност неког показатеља просторног развоја. Ове информације обухватају назив, извор, доступност, просторну јединицу и учесталост прикупљања, као и саму вредност одређеног параметра.
89			Просторна јединица мерења показатеља	Codelist	О	0...1	SpatialUnitType	Идентификује просторну јединицу прикупљања/рачунања/мерења вредности неког показатеља просторног развоја.
90			Просторна јединица праћења показатеља	Codelist	О	0...1	SpatialUnitType	Идентификује просторну јединицу агрегирања/праћења/оцењивања вредности неког показатеља просторног развоја.
91			Јединица мере показатеља	Character	М	1	слободан текст	Дефинише мерну јединицу вредности неког показатеља просторног развоја.
92			Формула показатеља	Character	М	1	слободан текст	Утврђује формулу на основу које се рачуна вредност показатеља, тј. ниво стања просторног развоја по том показатељу.
93			Интерпретација показатеља	String	М	1	слободан текст	Елемент садржи инструкције потребне за: интерпретацију вредности показатеља просторног развоја; и тумачење нивоа остварености оперативног и стратешког циља повезаног са истим.
94			Учесталост објављивања показатеља	Codelist	М	1	MD_MaintenanceFrequencyCode	Изабрана вредности са листе кодова „MD_MaintenanceFrequencyCode” указује на учесталост мерења, рачунања и публикувања, тј. ажурирања вредности неког показатеља просторног развоја
95			Коментар показатеља	String	М	1	слободан текст	Додатне информације о показатељу просторног развоја неопходне за његову оптималну примену у праћењу и процени нивоа реализације планских решења и развоја простора уопште.
96			Показатељ је активан	Boolean	М	1	True/False	Податак о валидности вредности показатеља просторног развоја дефинише његову употребну вредност, тј. ажурност резултата истог у датом тренутку времена.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
		Статус показатеља развоја		DataType	C	0...*	DevelopmentIndicatorStatus	Класа „DevelopmentIndicatorStatus” или Статус показатеља развоја садржи податке потребне за анализу операционализације и сврсисходности показатеља просторног развоја, као и информације потребне за анализу измерених вредности истог у процесу планирања на одређеном простору.
97			Вредност показатеља	DataType	M	1...*	DevelopmentIndicatorStatusValue	Овај елемент указује на очекиване – циљане – и измерене вредности показатеља просторног развоја, као и на период у коме су исти прикупљени.
98			Одступање од пројектоване вредности показатеља	Boolean	O	0...1	True/False	Атрибут идентификује потенцијално одступање измерене/израчунате вредности показатеља просторног развоја од оне очекиване за дати временски период.
99			Интерпретација вредности показатеља	String	M	1	слободан текст	Интерпретација израчунате вредности показатеља просторног развоја даје инструкције потребне за разумевање измереног нивоа показатеља, тј. разумевање везе између статуса показатеља и ниво развијености простора по том основу.
100			Предложене мере	String	O	0...*	слободан текст	У складу са претходно утврђеним вредностима показатеља просторног развоја, овај елемент омогућава дефинисање предлога мера у циљу унапређења примене и сврсисходности показатеља за праћење и оцену реализације плана и процеса планирања уопште.
	Просторне структуре			Package			Spatial Structures	Пакет „Spatial Structures” или Просторне структуре дефинише статус полицентричног – тзв. територијално равномерно-развоја. Садржи податке о типовима урбаних подручја и развојним центрима на подручју Републике Србије.
		Подручје полицентричног развоја		AbstractFeatureType			PolycentricDevelopmentArea	Класа података садржи основне информације о постојећим и планираним урбаним подручјима.
101			Географски назив	DataType	O	0...1	Geographical Name	Податак о географском називу подручја урбаног, односно полицентричног развоја.
102			Гравитационо подручје	FeatureType	O	0...*	Administrative Unit	У случају када је то могуће утврдити, унети податак о гравитационом подручју одређеног урбаног подручја или подручја полицентричног развоја.
		Функционално урбано подручје		FeatureType			FunctionalUrbanArea	Класа података дефинише тип урбаног подручја.
103			Тип урбаног подручја	Codelist	M	1	DevelopmentAreaType	Вредности са листе кодова „DevelopmentAreaType” или Тип развојног подручја дефинише тип планираног или постојећег функционално-урбаног подручја (ФУП).
		Друга урбана подручје		FeatureType			OtherUrbanArea	Класа података дефинише категорију урбаног подручја.

Редни број	Пакет	Класа података	Елемент метаподатака	Тип податка	Услов	Бројност	Домен	Опис
104			Категорија урбаног подручја	Codelist	М	1	UrbanAreaCategory	Избором одређене категорије могуће је дефинисати неко урбано подручје као метрополитенско, конурбацију или агломерацију.
		Центар		FeatureType			Centre	Класа података садржи основне информације о центру социоекономског развоја на одређеном подручју.
105			Идентификатор центра	DataType	М	1	Identifier	INSPIRE-базиран елемент представља екстерни јединствени идентификатор одређеног развојног центра. Његова вредност се дефинише: утврђивањем вредности јединственог идентификатора за центар (localID) од стране организације која дефинише и прати његово постојање, уносом назива или акронима исте организације (namespace) и, опционо, уносом јединственог идентификатора који указује на верзију центра (versionID) односно фазу његовог животног циклуса.
106			Географски назив	DataType	О	0...1	Geographical Name	Податак о географском називу центра полицентричног и развоја уопште.
107			Тип центра	Codelist	М	1...*	CentreType	Изабрана вредност са листе кодова „CentreType” дефинише тип, односно ранг развојног центра на одређеној територији.

Глава IX ОКВИРНИ МОДЕЛ ГОДИШЊЕГ ИЗВЕШТАЈА

Извештај о реализацији ППРС-а припрема се сваке календарске године и прати промене у процесу имплементације настале у току године. У структури извештаја може се препознати пет делова – први се односи на напредовање ка постизању пет основних циљева просторног развоја Републике Србије у смислу праћења путем показатеља просторног развоја, други бележи напредак у реализацији стратешких приоритета плана, трећи се односи на стање просторно-планске документације у датој години, четврти се односи на напредак у реализацији информационог система за праћење и оцењивање, док пети део представља синтезну оцену стања развоја у простору на основу претходних.

У годишњим извештајима ће се постепено повећавати број показатеља просторног развоја на основу којих ће се пратити стање развоја у простору с једне стране, а са друге стране ће бити омогућено квалитетније и лакше предвиђање развојних трендова и идентификација активности које доприносе просторном развоју који је у складу са циљевима ППРС-а.

Детаљно разрађени приоритети ППРС-а из Табеле 2. ће бити праћени кроз годишње извештаје и вршиће се поређење са предвиђеном динамиком реализације. Биће регистровани приоритети чија је реализација започета, у току или окончана у датој години. Такође ће се регистровати евентуална одступања од планиране динамике реализације. Биће остављен простор за евентуалне измене и препоруке у складу са околностима. У годишњим извештајима постоји могућност конкретизације стратешких приоритета који нису детаљно разрађени у ППРС-у.

У складу са планом да Република Србија буде у потпуности покривена просторно-планском документацијом до 2012. године у годишњим извештајима за 2011. и 2012. годину биће регистроване уредбе о усвајању нових планских докумената, као и активности на изменама и допунама планске документације за цео период Програма.

У складу са дефинисаним фазним развојем ИСПО-а у овом програму, годишњи извештај ће у циљу праћења и информисања о стању радова на изградњи информатичке подршке реализацији стратешких циљева развоја Републике Србије садржати следећа елементе: 1. преглед статуса реализације планираних годишњих активности, уз оцену успешности њихове реализације, као и предлог мера за решавање или превазилажење уочених недостатака и проблема у реализацији активности; 2. предлог нових и евентуалне измене првобитно планираних активности, у циљу усклађивања пројектних активности и решења са реалношћу окружења, као и у циљу праћења и примене резултата програма и пројеката од значаја за реализацију ИСПО-а; 3. приказ планираних активности за следећу календарску годину, са проценом услова потребних за њихову успешну реализацију.

Оцена стања развоја у простору представља синтезни преглед на основу претходна три дела и може садржати смернице за даљу имплементацију и препоруке за развојне токове са утицајем на територију Републике Србије. Оквирна структура годишњег извештаја ће бити подложна променама уколико се у међувремену утврде нови елементи који доприносе квалитету извештаја.

* * * * *

Имплементација просторних планова је саставни део процеса просторног планирања. С обзиром да је просторно планирање млада дисциплина, фаза имплементације је још увек недовољно развијена и зато јој је потребан додатни подстицај што је основна сврха Програма имплементације. Три компоненте програма имплементације су непосредни инструменти фазе имплементације у оквиру планског процеса.

Стратешки приоритети су пројекти, задаци за реализацију циљева у оквиру просторног плана и односе се на конкретне активности. Стратешке приоритете је могуће директно спроводити и дефинисати финансијске, институционалне и организационе инструменте за њихову реализацију. Усклађеност стратешких приоритета са визијом развоја и општим и оперативним циљевима просторног плана доприноси усклађености развоја у простору.

За оцењивање развоја у простору се користе показатељи који су такође у складу са општим и оперативним циљевима развоја у простору. Показатељи просторног развоја имају двојаки значај – за оцењивање и самим тим праћење развоја у простору с једне стране, и као подршка за даље формулисање планских решења и политика с друге стране.

За праћење развоја у простору постаје неопходно формирање информационог система усклађеног са информационим системима других територија. Информациони систем представља подршку целокупном процесу планирања и имплементације у оквиру њега, а својом структуром олакшава интеграцију у шири контекст планирања како територијално тако и секторски повезујући се са осталим релевантним активностима система развоја.

Годишњи извештаји треба да допринесу континуитету планског процеса кроз редовно праћење реализације стратешких приоритета и промена вредности показатеља просторног развоја уз коришћење информационог система. Прилагођавање постављеног система развојним околностима и његова надоградња су у складу са флексибилношћу као једном од неопходних особина планског процеса.

Коришћене скраћенице

БДП у РРР	бруто домаћи производ према паритету куповне моћи (<i>purchasing power parity</i>)
ГИС	географски информациони систем
ЕК	Европска комисија
ЕУ	Европска унија
ЗЗПС	Завод за заштиту природе Србије
ИПП	Инфраструктура просторних података
ИСПО	Информациони систем за праћење и оцењивање
ИС ПР	Информациони систем за планирање и развој
ЈВП	јавна водопривредна предузаћа
ЈЛС	јединице локалне самоуправе
ЈП ЕПС	Јавно предузеће Електропривреда Србије
ЈПП	Јавно приватно партнерство
МВД	Министарство вера и дијаспоре
МЕРР	Министарство економије и регионалног развоја
МЖСРПП	Министарство животне средине, рударства и просторног планирања
МИЕ	Министарство за инфраструктуру и енергетику
МКИИД	Министарство културе, информисања и информационог друштва
МПТШВ	Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде
МРСП	Министарство рада и социјалне политике
МУП	Министарство унутрашњих послова
МФ	Министарство финансија
НВО	Невладине организације
НИГП	Национална инфраструктура геопросторних података
ПЕУ	подземна експлоатација угља
ПЗЗП	Покрајински завод за заштиту природе
ПИ ППРС	Програм имплементације ППРС
ППРС	Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године
ПСУГЗЖС	Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине
РАПП	Републичка агенција за просторно планирање
РАПУС	Републичка агенција за поштанске услуге
РАТЕЛ	Републичка агенција за електронске комуникације
РДВ	Републичка дирекција за воде
РГЗ	Републички геодетски завод
РЗСК	Републички завод за заштиту споменика културе
РЗС	Републички завод за статистику
РТБ	Рударско топионичарски басен
РХМЗ	Републички хидро-метеоролошки завод
СКГО	Стална конференција градова и општина
ССО	систем светлосног обележавања
ТОС	Туристичка организација Србије
ФУП	функционално урбано подручје
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
ESPON	European Observation Network for Territorial Development and Cohesion
INSPIRE	Infrastructre for Spatial Information in European Community
IPA	Инструмент за претприступну помоћ - Instrument for Pre-Accession Assistance
ISO	Међународна организација за стандардизацију
MEGA	Metropolitan European Growth Area
OGC	Open Geospatial Consortium
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
UML	Unified Modelling Language
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
UNESCO	United Nation's Educational Scientific and Cultural Organisation
W3C	World Wide Web Consortium

Табеле

Табела 1. Модел аналитичке картице за разраду стратешких приоритета ППРС-а

Табела 2. Детаљно разрађени стратешки приоритети Просторног плана Републике Србије

Табела 3. Преглед показатеља за праћење просторног развоја Србије

Табела 4. Акциони план развоја ИСПО ППРС-а

Табела 5. Речник основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО

Табела 6. Речник података теме ПЛАНИРАЊЕ - пакети: ПЛАН, АНАЛИЗЕ, ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА И ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ

Слике

Слика 1. Усвојени просторни планови јединица локалне самоуправе до јуна 2011.

Слика 2. Покривеност просторним плановима подручја посебне намене – саобраћајна и енергетска инфраструктура

Слика 3. Покривеност просторним плановима подручја посебне намене – заштита, туризам, акумулације, басени експлоатације минералних сировина

Слика 4. Покривеност регионалним просторним плановима

Слика 5. UML модел података ИСПО

Карте

Карта 1. Територијално позиционирани стратешки приоритети еколошког развоја

Карта 2. Територијално позиционирани стратешки приоритети социјалног развоја

Карта 3. Територијално позиционирани стратешки приоритети економског развоја

Дијаграми

1. Дијаграм основних метаподатака плана, скупова секторских података (у оквиру тема) и других просторних података ИСПО

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) (1/4 страна) – пакет: ПЛАН (Plan)

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) (2/4 страна) – пакет: ПРОСТОРНЕ АНАЛИЗЕ (Spatial Analyses)

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) (3/4 страна) – пакет: ПОКАЗАТЕЉИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА (Spatial Development Indicators)

2. Дијаграми теме ПЛАНИРАЊЕ (Planning) (4/4 страна) – пакет: ПРОСТОРНЕ СТРУКТУРЕ (Spatial Structures)

У изради Програма имплементације консултовани су следећи **актери просторног развоја Србије**:

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде
Министарство животне средине, рударства и просторног планирања
Министарство културе, информисања и информационог друштва
Министарство инфраструктуре и енергетике
Министарство економије и регионалног развоја
Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој
Покрајински завод за заштиту природе
Дирекција за унутрашње пловне путеве
Републички хидрометеоролошки завод
Фонд за капитална улагања АПВ
Завод за заштиту природе Србије
ЈП Путеви Србије
Коридор 10 д.д.о.
АД Железнице Србије
Аеродром „Никола Тесла” Београд
Аеродром „Константин велики” Ниш
Републичка агенција за поштанске услуге
ЈП „Емисиона техника и везе”
ЈП „Електропривреда Србије”
ЈП „Србијагас”
Републички геодетски завод
Шумарски факултет Универзитета у Београду
Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Географски факултет Универзитета у Београду
Факултет за екологију и заштиту животне средине, Универзитет УНИОН „Никола Тесла”